

এমীক্ষণ

ছমহীয়া আলোচনী হিচাপে প্ৰথম প্ৰকাশ : জানুৱাৰী, ২০০৬
তিনিমহীয়া আলোচনী হিচাপে প্ৰথম প্ৰকাশ : জানুৱাৰী, ২০১৭

বিজ্ঞানমনস্কতাৰ পথত...

জুলাই-ছেপ্টেম্বৰ, ২০২০

সূচীপত্ৰ

■ একাষাৰ/২

- ডাৰউইনৰ বিৱৰ্তনতত্ত্বৰ প্ৰসংগত দুই-এটা কথা ৷ ড° সোণেশ্বৰ শৰ্মা/৩
- চাৰিকোণীয়া বৃত্তৰ বহস্য ৷ প্ৰসেনজিৎ চৌধুৰী/৮
- জাতিৰ উন্নতিৰ স'তে বিজ্ঞানৰ সম্বন্ধ ক'ত ৷ জীৱনৰাম ফুকন/১১
- খেতিৰ মূল উপাদান 'বীজ' কৃষকৰ হাতত থাকিলেহে কৃষি আৰু কৃষক ৰক্ষা পৰিব ৷ ড° মৃগাল বৰ্মন /১৪
- ওপজা মাটিৰ গোল্ক ৷ ড° লক্ষ্যজ্যোতি বৰঠাকুৰ/১৮
- তোমালোকে মন কৰিছানে?? ৷ ডাঃ ৰাজেন ৰয়/২১
- উপলা অহল্যা হ'ল ৷ সৱিতা দেৱী /২৫
- পৰিবেশ ৰক্ষাৰ সংকল্প : 'পিউ আৰু এখন অভিনৱ পক্ষী মহোৎসৱ' ৷ প্ৰণৱজ্যোতি ডেকা/২৯
- প্ৰতিবেদন/৩২
- মঞ্চৰ বা-বাতৰি/৩৫

মুখ্য সম্পাদক : ড° পৰমানন্দ মজুমদাৰ

যুটীয়া সম্পাদক : ৰূপালীম দত্ত আৰু পূৰ্বী শইকীয়া

সম্পাদনা সমিতিৰ সদস্যসকল

ইচ্ছাকুৰ ৰহমান, প্ৰণৱজ্যোতি ডেকা, ডাঃ জয়দেৱ শৰ্মা, ড° লক্ষ্যজ্যোতি বৰঠাকুৰ,
ড° ৰঞ্জিত চৌধুৰী, ৰঞ্জিত ভূঞা, মুকুল কলিতা, সৱিতা দেৱী, অনুপ ৰায়চৌধুৰী, ড° অমূল্য বৰা, সুশান্ত তাঁতি

প্ৰকাশক

কমলেশ গুপ্ত, সাধাৰণ সম্পাদক, ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চ, হেদায়েৎপুৰ, গুৱাহাটী-৭৮১০০৩

E-mail: (1) elloravm@gmail.com (2) isfaq.evm@gmail.com

Website : www.elloravigyan.in ■ Facebook page : evmassam

Whatsapp No : 94350 42102 ■ Mobile : 94355 50207, 94350 42012, 94350 10002

বেটুপাত : উদয়ন বিশ্বাস

মূল্য : ৩০.০০ টকা

মুদ্ৰক : লিপি, হেদায়েৎপুৰ, গুৱাহাটী- ৭৮১ ০০৩

দেশৰ গণতন্ত্র যে বিপদাপন্ন সেই কথা প্রধানমন্ত্ৰীৰ সাম্প্ৰতিক আমেৰিকা ভ্ৰমণকালত আকৌ এবাৰ প্ৰতিপন্ন হ'ল। ভাৰতত গণতন্ত্র বিপন্নৰ কথা সৰ্বত্ৰ চৰ্চিত হ'ল। সংবাদমেলতো প্ৰধানমন্ত্ৰী সেই প্ৰশ্নৰ মুখামুখি হ'ব লগা হ'ল। প্ৰধানমন্ত্ৰীয়ে ভাৰতত গণতন্ত্র সুৰক্ষিত আৰু কোনো বৈষম্য নাই বুলি কোৱাৰ প্ৰয়াস কৰিলেও সাংবাদিক তেওঁৰ কথাত পতিয়ন নগ'ল। ভাৰত চৰকাৰে কামে কাজে, কথাবাতাৰে প্ৰতিদিনেই ধৰ্মীয় অসহিবুত্তা প্ৰকাশ কৰি আহিছে। হিন্দুত্ব তেওঁলোকৰ মতাদৰ্শ। সেয়ে ভাৰতক ধৰ্মনিৰপেক্ষ ৰাষ্ট্ৰৰ পৰিৱৰ্তে এখন হিন্দুৰাষ্ট্ৰ ৰূপে গঢ় দিয়াৰ লক্ষ্য তেওঁলোকে পূৰণ কৰিব খোজে। ভাৰতৰ সংবিধানৰ ধৰ্মনিৰপেক্ষতা মৰিমূৰ কৰিবলৈ তেওঁলোকে কুঠাবোধ নকৰে। তেওঁলোকে অন্য ধৰ্মাৱলম্বীসকলক ব্যংগ বিদ্ৰূপ কৰি তেওঁলোকৰ সন্মান হানি কৰিবলৈও পিছ ছুহকি নাথাকে। বিশেষকৈ মুছলমানক লৈ তেওঁলোকৰ বিদ্বেষ অন্তহীন। তেওঁলোকে সাম্প্ৰদায়িকতাৰ বিদ্বেষ সিঁচি দি বিভাজনৰ ৰাজনীতিৰ খেল খেলি আসুৰিক তৃপ্তি লভে। ভাৰতীয় সংহতি বিনষ্ট কৰা হৈ পৰে তেওঁলোকৰ প্ৰধান বাসনা। সেয়ে মোগল যুগৰ চিনচাব নাইকীয়া কৰিব বিচাৰে সেই ইতিহাস পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা উঠাই দি, যি মোগল যুগৰ দীঘলীয়া শাসনকালৰ প্ৰভাৱ ভাৰতীয় সমাজ-সংস্কৃতিত বিলীন হৈ গৈছে। মোগল যুগৰ কীৰ্তিচিহ্নসমূহত তেওঁলোকৰ পৰে শেনচকু। সেইবোৰ ভঙাৰ কথা মুকলিকৈ কৈ ফুৰে। এনেধৰণৰ অগণতান্ত্ৰিক মতাদৰ্শৰে ঐতিহ্যমণ্ডিত ভাৰতীয় সমাজখনক থানবান কৰি নিষ্ঠুৰ আনন্দ লভিবলৈ তেওঁলোকৰ মনপ্ৰাণ ব্যাকুল হৈ পৰে। আচলতে শাসনাধিষ্ঠ দলটো ব্ৰিটিছৰে অনুগামী, যি ব্ৰিটিছে হিন্দু মুছলমানৰ মাজত সংঘাত সৃষ্টিত উদঙনি দিছিল। তাৰ এটা উদাহৰণ হ'ল তেওঁলোকে প্ৰণয়ন কৰা ধৰ্মভিত্তিক ইতিহাসৰ বিভাজন। এজন অসমীয়া লেখক মোচলেহউদ্দিন আহমদে তাহানি 'বাঁহী'ৰ পাততে লিখিছিল যে হিন্দু-মুছলমানৰ মাজত গঢ় লোৱা বিদ্বেষ হৈছে আমাৰ বিকৃত বুৰঞ্জী পাঠৰ পৰিণতি, যি বুৰঞ্জী লিখাৰ প্ৰক্ৰিয়া আমাৰ দেশত আৰম্ভ হৈছিল ব্ৰিটিছসকলৰ নেতৃত্বত। ব্ৰিটিছসকলে ৰচনা কৰা বুৰঞ্জীসমূহত বহু অতিৰঞ্জিত কাহিনীৰে মোগল সাম্ৰাজ্য আৰু সম্ৰাটসকলৰ কাহিনী লিপিবদ্ধ কৰা হৈছিল। ভাৰতীয় ঐতিহাসিকসকলে এনে কাহিনীসমূহক নিৰ্বিচাৰে অনুকৰণ কৰাৰ ফলস্বৰূপেই মুছলমান সম্পৰ্কে ভাৰতীয়সকলৰ মনত অনেক ভ্ৰান্ত চিন্তাই গঢ় লোৱাত সুবিধা পাইছে।

ব্ৰিটিছৰে অনুগামী আজিৰ দেশৰ শাসক— যাৰ ধৰ্মই হৈছে শাসনৰ সাৰথি, সেইদলৰ শাসনত বিজ্ঞানে কেনেদৰে মান্যতা পাব? তেওঁলোকে গণতন্ত্ৰৰ পিনে পিঠি দি মধ্যযুগীয় শাসন ব্যৱস্থাৰে পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব বিচাৰে। সেয়ে বিজ্ঞানবিৰোধী চেতনা বিয়পাই দি জনজীৱনক মধ্যযুগীয় ধৰ্মীয় পৰম্পৰাক আকৰ্ষণ কৰাৰ নন কৌশল লয়। সেয়ে ডাৰউইনৰ দৰে যুগান্তকাৰী বিজ্ঞানীক নস্যৎ কৰিবলৈ তেওঁলোকৰ দ্বিধা নহয়। তেওঁৰ বিৰতন তত্ত্বৰ দৰে আলোড়নকাৰী তত্ত্বক পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা বাদ দিয়াৰ সিদ্ধান্ত কৰি হেলাৰঙে প্ৰতিষ্ঠা কৰিব বিচাৰে যে বিজ্ঞান বা বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিকোণ নহয়, ধৰ্মীয় দৃষ্টিকোণহে মুখ্য। হাস্যকৰ কথা এয়ে তেওঁলোকে আকৌ বিজ্ঞানৰ নতুন ব্যাখ্যাও দি ক'ব খোজে যে বেদতে আছে আধুনিক বিজ্ঞানৰ সমল। কিমধিকম্ !■

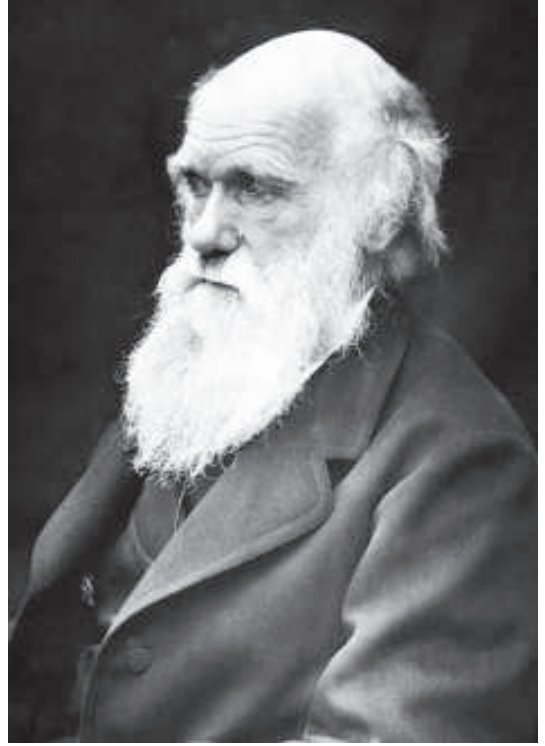
ডাৰউইনৰ বিৱৰ্তনতত্ত্বৰ প্ৰসংগত দুই-এটা কথা

ড° সোণেশ্বৰ শৰ্মা

Nothing in Biology makes sense except in the
light of evolution

Theodosius Dobzhansky

সম্প্ৰতি ভাৰতবৰ্ষত স্কুলীয়া বিৱৰ্তন তত্ত্বই অস্তিত্বৰ সংকটত ভুগিছে। কাৰণ, ভাৰতবৰ্ষত স্কুলীয়া শিক্ষাৰ গুণগত মান উন্নত কৰাৰ উদ্দেশ্যে প্ৰতিষ্ঠা কৰা এন চি ই আৰ টি-য়ে বিশ্বাস কৰে যে, ডাৰউইন বা ডাৰউইনৰ তত্ত্বৰ বিষয়ে পঢ়িবলৈ দি অন্ততঃ দশম শ্ৰেণী পৰ্যন্ত স্কুলীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বিদ্যায়তনিক বোজা বঢ়োৱাৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই। সেয়েহে, এন চি ই আৰ টি-য়ে পাঠ্যক্ৰমৰপৰা বিৱৰ্তন সম্পৰ্কীয় পাঠ আঁতৰোৱাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিছে। এনে কৰাৰ ফলত পাছলৈ খুব কমসংখ্যক শিক্ষাৰ্থীয়েহে (ধৰক, যিসকলে পাছত জীৱবিজ্ঞান পঢ়িব) জৈৱ বিৱৰ্তন সম্পৰ্কে জনাৰ সুযোগ লাভ কৰিব। ডাৰউইনক লৈ যে এনেকুৱা এটা ঘটনা ঘটিব পাৰে আৰু তাৰ উমান কেইবছৰমান আগতেই পোৱা গৈছিল। সেই সময়ত এগৰাকী স্বনামধন্য ৰাজনীতিবিদে ডাৰউইনৰ তত্ত্ব ভুল বুলি কৈছিল। তাৰ

এটা যুক্তি হিচাপে তেওঁ কৈছিল যে চেঙেলীয়া ল'ৰা ডাৰউইনে (তেওঁ তথ্য সংগ্ৰহ কৰিছিল ১৮৩১ চনৰপৰা ১৮৩৬ চনৰ ভিতৰত, অৰ্থাৎ ২২ বছৰ বয়সৰপৰা ২৭ বছৰ বয়সৰ ভিতৰত) এই কাম কৰা সম্ভৱ নহয়। তেওঁ হয়তো নাজানিছিল যে জেমছ ৱাটছনে ন'বেল জয়ী, ডি এন এ সম্বন্ধীয় প্ৰবন্ধটো লিখিছিল ২৪ বছৰ বয়সত, উইলিয়াম লৰেন্স ব্ৰেগে পদাৰ্থ বিজ্ঞানৰ ন'বেল বঁটা পাইছিল ২৫ বছৰ বয়সত, আৰু পৃথিৱী বিখ্যাত গণিতজ্ঞ নীল্ছ হেনৰিক এবেলৰ মৃত্যু হৈছিল ২৭ বছৰ বয়সত। পিছে, বৰ্তমান ডাৰউইনক বাদ দিয়াৰ প্ৰৱণতাৰ সপক্ষে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কষ্ট লাঘৱৰ ইচ্ছাৰ সলনি কোনো এজন সৰ্বশক্তিমান বিশ্বনিয়ন্ত্ৰাৰ ওপৰত থকা পৰম বিশ্বাসেহে ক্ৰিয়া কৰা বুলি ভবাৰহে অৰকাশ আছে যেন লাগে।

ডাৰউইনৰ তত্ত্বক এতিয়াও কোনো কোনোৱে সন্দেহৰ চকুৰে চালেও, ই ১৫০ বছৰতকৈও অধিক

সময়ৰ পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈছে। ডাৰউইন তত্ত্বইনো কি কয়? পুৰুষাণুক্রমে ঘটি অহা মন্থৰ আৰু ক্রমাগত পৰিৱৰ্তনৰ ফলতেই অতি নিম্ন খাপৰ জীৱৰপৰা প্ৰাণী আৰু উদ্ভিদে বিকাশ লাভ কৰিছিল। গতিকে, আদি অৱস্থালৈ যদি ঘূৰি যাওঁ দেখিম যে সকলো জীৱনৰে পূৰ্বপুৰুষ আছিল এক। এই প্ৰক্ৰিয়া সম্ভৱ কৰি তুলিছিল যোগ্যজনৰ উদ্ভৱন আৰু প্ৰাকৃতিক বাছনিয়ে।

ডাৰউইনৰ বিৱৰ্তন তত্ত্ব সমালোচনাৰ সন্মুখীন হোৱাটো কেৱল আজিৰ কথা নহয়। ডাৰউইনেও সেই কথা জানিছিল, কাৰণ সেই যুগত, কোনো এজন সৃষ্টিকৰ্তাই সকলো জীৱ সৃষ্টি কৰিছিল বোলা বিশ্বাস সকলো ধৰ্মতেই আছিল। হিন্দু ধৰ্ম মতে ব্ৰহ্মাই বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ডৰ সৃষ্টিকৰ্তা। খ্ৰীষ্টিয়ানসকলৰ প্ৰথমখন বাইবেলৰ মতে, জীৱ-জন্তু সমন্বিতে সমগ্ৰ পৃথিৱী সৃষ্টি হৈছিল মাত্ৰ ৬ দিনত। সপ্তদশ শতিকাৰ এজন আৰ্চবিশ্বপ জেমছ উশ্বাৰ (James Ussher) মতে খ্ৰী: ৪০০৪ চনৰ ২৩ আগষ্টৰ ৰাতিপুৱা ৯ বজাত ঈশ্বৰে (God) সমগ্ৰ সৃষ্টি কৰিছিল! অৱশ্যে বাফন (১৭০৭-১৭৮৮) নামৰ বিজ্ঞানীগৰাকীয়ে পৃথিৱীৰ বয়স সম্পৰ্কীয় তৰ্কত ভাগ লৈছিল আৰু কৈছিল যে পৃথিৱীৰ বয়স অতি বেছি, আনকি নিউটনে গ্ৰহণ কৰা ৫০ হাজাৰ বছৰতকৈও বেছি। বাফনে ডাৰউইনৰ আগতেই বিৱৰ্তন সম্পৰ্কে সাধাৰণ মত আগ বঢ়াইছিল যদিও তাৰ সম্পৰ্কে কোনো সাক্ষ্য প্ৰমাণ নাছিল। আনকি ডাৰউইনৰ ককাক ইৰেছমাছ ডাৰউইনেও (১৭৩১-১৮০২) মত প্ৰকাশ কৰিছিল যে পৃথিৱীৰ কোনো এটা উমৈহতীয়া পূৰ্বপুৰুষৰপৰাই, সময়ৰ লগে লগে সকলো জীৱৰে উৎপত্তি হৈছিল।

এইবোৰ কথা ডাৰউইনে জানিছিল আৰু তেওঁৰ তত্ত্ব প্ৰচলিত ধৰ্মবিশ্বাসৰ সম্পূৰ্ণ ওলোটা বুলি বুজি, সম্ভাৱ্য সমালোচনা বা প্ৰতিক্ৰিয়াৰ আশংকা কৰিয়েই, বিৱৰ্তন সম্পৰ্কীয় কথাবোৰ প্ৰভূত সাক্ষ্য প্ৰমাণৰ সহায়ত লিপিবদ্ধ কৰিও বহু বছৰ প্ৰকাশ নকৰি তলাবদ্ধ কৰি ৰাখিছিল।

ডাৰউইনৰ সময়ত বিৱৰ্তনৰ ধাৰণাটো একেবাৰে নতুন আছিল বুলি ক'লে ভুল হ'ব; কিয়নো চাৰ্লছ ডাৰউইনৰ ককাক ইৰেছমাছ ডাৰউইনে লিখা কবিতা এটাত জৈৱ বিৱৰ্তনৰ ধাৰণাৰ বীজ লুকাই আছিল বুলি ধাৰণা কৰিব পাৰি। তাৰো আগতে এম্পিড'কলছ, হেৰাক্লিটাছ আদিৰ দাৰ্শনিক চিন্তাৰ মাজত বিৱৰ্তনৰ ধাৰণাৰ আভাস বিচাৰি উলিয়াব পাৰি। হেৰাক্লিটাছে বিশ্বাস কৰিছিল যে বিশ্বৰ সকলো অংশই পৰিৱৰ্তনশীল। এম্পিড'কলছে জীৱজগত স্থিৰ নহৈ বিকাশশীল বুলি, আৰু জীৱজগত ক্রমাগত সময়ৰ লগে লগে আগতকৈ নিখুঁত অৱস্থালৈ আগ বাঢ়ে বুলি কৈছিল। এইসকল লোকে প্ৰকৃত সাক্ষ্য-প্ৰমাণ, পৰীক্ষা-নিৰীক্ষণৰ ফল বিশ্লেষণ আদিৰ অবিহনে নিজ মতত উপনীত হৈছিল। ডাৰউইনে প্ৰকৃত তথ্য সংগ্ৰহ, পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা, বিশ্লেষণ আদিৰ মাধ্যমেৰে, অৰ্থাৎ প্ৰকৃত বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিৰে সত্যৰ অনুসন্ধান কৰিছিল।

বিগলৰ ভ্ৰমণ সমাপ্ত কৰি, ২৭ বছৰীয়া ডাৰউইনে লগত অসংখ্য জীৱবৈজ্ঞানিক আৰু ভূবৈজ্ঞানিক নমুনাৰ মেটমৰা বোজা লৈ ইংলণ্ডত ভৰি দিয়াৰ পাছত থমাছ মালথাছৰ 'Essay on the Principle of Population' পঢ়িবলৈ পাইছিল, য'ত মালথাছে এই তত্ত্ব আগ বঢ়াইছিল যে খাদ্যবস্তুৰ উৎপাদনে জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগত কেতিয়াও তাল মিলাব নোৱাৰে, কাৰণ খাদ্য যিমান উৎপাদন হয় তাতকৈ উপভোক্তাৰ সংখ্যা বাঢ়ে বহুত বেছিকৈ। মালথাছৰ ৰচনা পঢ়াৰ পাছত ডাৰউইনৰ মনত এই ধাৰণাই দকৈ শিপাইছিল যে জীৱন মানেই অবিৰাম সংগ্ৰাম আৰু প্ৰয়োজনতকৈ অধিক সংখ্যক অপতাৰ জন্ম হোৱাৰ ফলত জীৱন ধাৰণৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় বাসস্থান, খাদ্য আদিৰ নাটনি হয়। তেতিয়া সিহঁতৰ মাজত প্ৰতিযোগিতাৰ উদ্ভৱ হয়। ইয়াকেই ডাৰউইনে 'বৰ্তি থকাৰ বাবে সংগ্ৰাম' (Struggle for existence) বুলি কৈছিল। যিবোৰ স্বতন্ত্ৰজনৰ কিছু সহজাত গুণ থাকে বা যিবোৰৰ ভিন্নতা সুবিধাজনক সেইবোৰ এই সংগ্ৰামত তিষ্ঠি থকাৰ

সম্ভাৰনা বেছি। ইয়াকেই যোগ্যজনৰ উৰ্দ্ধতন (Survival of the fittest) বুলি কোৱা হয়। ইয়াত ‘যোগ্যজন’ বোলা কথাটো মন কৰিবলগীয়া; ইয়াত শক্তিশালী, বুদ্ধিমান বুলি কোৱা হোৱা নাই। কাৰণ, শক্তিশালী, বুদ্ধিমান বা ভাল হ’লেই যে বিৱৰ্তনৰ ‘দৃষ্টিত’ সুবিধাজনক হ’ব এনে কথা নাই। যোগ্য শব্দটোৱে পৰিৱেশৰ (প্ৰাকৃতিক, সামাজিক, ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক) লগত ভালকৈ খাপ খাব পৰা কথাটোহে বুজাইছে। ৰাজনৈতিক প্ৰেক্ষাপটত আমাৰ সমাজজীৱনত তাৰ প্ৰকাশ আমি দেখিয়েই আছোঁ। ডাৰউইন তত্ত্ব হৃদয়ংগম নকৰিলে এই কথা বুজা টান।

১৮৫৯ চনত ডাৰউইনৰ তত্ত্ব সম্পৰ্কীয় বৃহৎ পৰিসৰৰ কিতাপখন ‘On the Origin of Species by Natural Selection’ নামেৰে প্ৰকাশ হৈ ওলোৱাৰ লগে লগে এদিনতে সম্পূৰ্ণ ১২৫০ কপিৰেই বিক্ৰী হৈ গৈছিল। পিচে প্ৰচলিত ধৰ্মবিশ্বাসত কুঠাৰাঘাত কৰা কিতাপখনে বহুতকৈ মনোকষ্ট দিছিল। আনকি কেম্ব্ৰিজত ডাৰউইনৰ শিক্ষক আডাম ছেজউইকে কৈছিল যে ডাৰউইনৰ কিতাপখনে তেওঁক আনন্দতকৈ কষ্ট দিছিল বেছি।

সি যি নহওক জীৱজগতৰ বিকাশৰ গুৰিকথা বিশ্বাসযোগ্যতাৰে দাঙি ধৰিব পৰা এইটোৱেই বৰ্তমান একমাত্ৰ তত্ত্ব। পিছে ডাৰউইনৰ তত্ত্বই কিন্তু জীৱজগতৰ আৰম্ভণি সম্পৰ্কে স্পষ্টকৈ একো ক’ব নোৱাৰে; অৰ্থাৎ জীৱৰ উৎপত্তিৰপৰাহে সকলো কথা সামৰি লয়। সেয়েহে দৈৱশক্তিৰ প্ৰভাৱ বা ক্ৰিয়া সম্পৰ্কে কোৱাৰ সুযোগ ৰৈ গ’ল। পিছে জীৱৰ আৰম্ভণি বা উৎপত্তি সম্পৰ্কীয় সমস্যাৰ সমাধানৰ পথ দেখুৱালে ৰুছ বিজ্ঞানী (পাছৰ ভাৰতৰ নাগৰিক) জে বি এছ হলডেন (১৯২৯) আৰু ৰুছ বিজ্ঞানী এ আই ওপেৰিনে (১৯২৪) তেওঁলোকৰ মতে আদিম পৃথিৱীৰ বায়ুমণ্ডলত থকা মিথেন, এম’নিয়া, হাইড্ৰ’জেন আৰু জলীয় বাষ্পৰ মিশ্ৰণৰ ওপৰত বৈদ্যুতিক ক্ৰিয়া ঘটি বিভিন্ন জৈৱ অণু সংশ্লেষিত হৈছিল আৰু পাছত সিবোৰে সুসংগঠিত ৰূপ

লৈ সূক্ষ্ম জীৱত পৰিণত হৈছিল। এই ঘটনা ঘটিছিল প্ৰায় ৩.৪ বিলিয়ন বছৰমান আগতে। এই বিজ্ঞানীদুজনৰ হাতত কিন্তু সাক্ষ্য প্ৰমাণ নাছিল। ১৯৫৩ চনত চিকাগো বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ষ্টেনলি মিলাৰ নামৰ এজন গৱেষকে গৱেষণাগাৰতে আদিম পৃথিৱীৰ পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰি, ফ্লাস্কৰ ভিতৰত জৈৱৰাসায়নিক অনু সংশ্লেষণ কৰি দেখুৱাইছিল। ৰাসায়নবিদ, ন’বেল বঁটা বিজয়ী কেলভিনেও তেনেকুৱা পৰিৱেশত যে এমিন’ এছিড, শৰ্কৰা, পিউৰিন, পিৰিমিডিন আদি সংশ্লেষিত হ’ব পাৰে সেইটো প্ৰমাণ কৰি দেখুৱাইছিল। তাৰ পাছত বহু কোটি বছৰ জুৰি প্ৰাকৃতিক বাছনি, যোগ্যজনৰ উৰ্দ্ধতন আদিয়ে নিজৰ কাম কৰি গৈছিল আৰু সময়ত পৃথিৱী জীৱজন্তু, গছ-গছনিৰে ভৰি পৰিছিল।

যদিও জৈৱ বিৱৰ্তন ঘটে বুলি ডাৰউইন নিশ্চিত আছিল তথাপি বিৱৰ্তনে আনি দিয়া পৰিৱৰ্তনসমূহ কিহে নিয়ন্ত্ৰণ কৰে সেই কথা তেওঁ জনা নাছিল। কাৰণ তেতিয়া জেনেটিকছ সম্পৰ্কে ধাৰণা আছিল প্ৰায় শূন্য। যদি প্ৰাকৃতিক বাছনিৰ মাজেৰে নতুন প্ৰজাতি উদ্ভৱ হ’ব লাগে তেনেহ’লে কিবা বিশেষ ধৰণৰ ক্ৰিয়াবিধি থকা প্ৰয়োজন, কিন্তু ডাৰউইনৰ হাতত ইয়াৰ উদ্ভৱ নাছিল, উদ্ভৱ আছিল গ্ৰেগৰ য’হান মেণ্ডেল নামৰ এজন ধৰ্মযাজক বিজ্ঞানীৰ হাতত। তেতিয়া জিন শব্দটো উদ্ভৱ হোৱা নাছিল। তাৰ প্ৰায় সমাৰ্থকভাৱে মেণ্ডেলে ব্যৱহাৰ কৰিছিল কাৰক (factor) শব্দটো। কাৰকেই উদ্ভিদ, প্ৰাণী আদিৰ প্ৰজাতিৰ ভিন্নতা আনি দিছিল। ডাৰউইনে মেণ্ডেলৰ বিষয়ে নাজানিছিল আৰু মেণ্ডেলেও Origin of Species সম্পৰ্কে নাজানিছিল। উভয়েই আলোচনাত মিলিত হ’ব পৰা হ’লে হয়তো তেতিয়া জীৱবিজ্ঞানৰ গতি প্ৰকৃতি বহু সলনি হৈ গ’লহেঁতেন। ডাৰউইনেও জানিলেহেঁতেন যে প্ৰজাতিৰ বিৱৰ্তনৰ লগত জড়িত হৈ আছে কোষৰ ভিতৰত থকা ৰাসায়নিক পদাৰ্থ। এই অজ্ঞতাৰ ফলস্বৰূপেই আমি বহু পলমকৈ দেখা পালোঁ ‘নৱ-ডাৰউইনবাদ’ তত্ত্বক, য’ত বিৱৰ্তনৰ ব্যাখ্যাৰ এটা

প্ৰধান উপাদান হিচাপে লোৱা হৈছে জিনীয় উপাদানক। এইখিনিতে কৈ থোৱা ভাল যে মেণ্ডেলক ‘জেনেটিক্ছৰ পিতৃ’ আখ্যা দিব পৰাকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ গৱেষণা পত্ৰখন প্ৰকাশ হৈছিল ১৮৬৫ চনত কিন্তু ১৯০৩ চনলৈ ই প্ৰায় পাৰ্শ্বগণৰ গৰ্ভতেই নিমজ্জিত হৈ আছিল। সেই বছৰৰ তিনিজন গৱেষক ক’ৰেন্স, স্বাৰ্মাক আৰু দ্য ভ্ৰিছে মেণ্ডেলৰ গৱেষণাৰ ফল (মেণ্ডেলৰ নীতি) বিজ্ঞান জগতৰ সন্মুখলৈ লৈ আহিছিল।

অতি সুখৰ কথা যে বৰ্তমান শতিকাৰ জিন গৱেষণাৰ শতিকা বুলি ক’লেও ভুল কোৱা নহয়। ইয়াৰ জৰিয়তে মানুহ আৰু অন্য জীৱ-জন্তুৰ প্ৰজাতিৰ বিৱৰ্তনৰ বিষয়ে জানিব পৰা গৈছে। বিৱৰ্তনৰ পথত মানুহে আফ্ৰিকাৰপৰা পৃথিৱীৰ বিভিন্ন স্থানলৈ কৰা পৰিক্ৰমাৰ বিষয়েও বিভিন্ন (লুপ্ত প্ৰজাতিকে ধৰি) প্ৰজাতিৰ জিন’ম অধ্যয়নৰপৰা এটা স্পষ্ট ধাৰণা কৰিব পৰা হৈছে। বৰ্তমান লুপ্ত নিয়োগৰথাল মানৱৰ লগত আধুনিক মানৱৰ জিনৰ মিশ্ৰণ ঘটিছিল ৫০,০০০ ৰ পৰা ৬০,০০০ বছৰ পূৰ্বে। সেই মিশ্ৰণে আধুনিক মানুহৰ বিৱৰ্তনতো প্ৰভাব পেলাইছিল। নিয়োগৰথালৰপৰা লাভ কৰা জিনে ক’ভিডৰ ভয়াবহতা বঢ়াইছিল বুলিও এতিয়া প্ৰমাণ পোৱা গৈছে। এই কথাও জনা গৈছে যে দক্ষিণ-পূব এছিয়াৰ মানুহৰ শৰীৰত থকা জিনৰ প্ৰায় ৬ শতাংশই ডিনেছ’ভানৰ পৰা অহা। আনহাতে তিব্বতীয় লোকসকলেও বিৱৰ্তনৰ মাধ্যমেৰেই নিয়োগৰথালৰপৰা পাইছিল উচ্চ অক্ষাংশৰ কম অক্সিজেনৰ মাজত হেলাৰঙে বাস কৰাৰ ক্ষমতা। মানুহৰ ওঁঠৰ আকৃতিৰ লগত জড়িত জিনটো মানুহে পাইছে প্ৰায় ৩০,০০০ বছৰ পূৰ্বে লুপ্ত হৈ যোৱা ডেনিছ’ভানৰপৰা।

ডাৰউইনৰ তত্ত্বৰ সমৰ্থনত জীৱৰ বিস্তৃতি, তুলনামূলক এনাটমি, ভ্ৰূণবিদ্যা, কোষ-জীৱবিজ্ঞান, প্ৰত্নতত্ত্ব, জিন’ম বিশ্লেষণ আদিৰপৰা লাভ কৰা সাম্ৰ্য প্ৰমাণ থকাৰ পাছতো এতিয়াও আমাৰ সমাজত অসংখ্য মানুহ আছে যিসকলে বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড, জীৱ-জন্তু আদি

সকলোৰে আৱিৰ্ভাব আৰু স্থিতিক ধৰ্মীয় দৃষ্টিকোণেৰেহে বিচাৰ কৰে। ধৰ্মীয় বিচাৰত যুক্তিতকৈ বিশ্বাসে প্ৰাধান্য পায়। বিজ্ঞান নিৰ্ভৰ কৰে পৰ্যবেক্ষণ, পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা, আৰু সেইবোৰৰ বিশ্লেষণ আৰু যুক্তিসন্মত সিদ্ধান্তৰ ওপৰত। ধৰ্মত শেষ কথা থাকে, যিবোৰ কেতিয়াও সলাব নোৱাৰি। বেদেই হওক বা কোৰান, বাইবেলেই হওক, তাত যি আছে সি়েই পৰম সত্য। বিজ্ঞানে সত্যৰ সন্ধান কৰে আৰু তেনেদৰে লাভ কৰা সাময়িক সত্যও পাছৰ পৰীক্ষা-নিৰীক্ষাৰে লাভ কৰা নতুন সত্যৰ আধাৰত সলনি কৰা হয়। এষাৰ কথা আছে— কোনোবাই যদি সত্যৰ সন্ধান কৰা বুলি কয়, তাক বিশ্বাস কৰিবা, কিন্তু যদিহে সত্যৰ সন্ধান লাভ কৰা বুলি কয়, তাক অশ্বাস কৰিবা। ডাৰউইনে সুদীৰ্ঘ, কষ্টসাধ্য পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা আৰু বিশ্লেষণৰ আধাৰত আগ বঢ়োৱা বিৱৰ্তন-তত্ত্বও যে একমাত্ৰ সত্য বা তাৰ কোনো গুৰুগণি নাই এনেকুৱা কথাও হ’ব নোৱাৰে। কিন্তু এতিয়ালৈ কোনো লোকে জৈৱ-বিৱৰ্তন সম্পৰ্কে তথ্যনিষ্ঠ, যুক্তিনিৰ্ভৰ বিকল্প তত্ত্ব আগ বঢ়াব পৰা নাই। বিকল্পৰ ভিতৰত আছে বিশ্বাস-নিৰ্ভৰ সৃষ্টি-তত্ত্ব, য’ত ঈশ্বৰেই হৈছে বিশ্ব খনিকৰ। এইখিনিতে বিখ্যাত বিজ্ঞানী স্টিফেন হকিঙৰ কথা এষাৰ মনত পেলাই দিওঁ— ‘ঈশ্বৰ নাই বুলি প্ৰমাণ কৰিব নোৱাৰি, কিন্তু বিজ্ঞানে ঈশ্বৰক অপ্ৰয়োজনীয় কৰি তুলিছে। পদাৰ্থবিজ্ঞানৰ নীতিসমূহৰ দ্বাৰাই বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ অৱস্থিতি ব্যাখ্যা কৰিব পাৰি, তাত সৃষ্টিকৰ্তাৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই।’

সময় যোৱাৰ লগে লগে জিন বিজ্ঞানৰ অগ্ৰগতিয়ে বিৱৰ্তনৰ ক্ষেত্ৰখনক এক নতুন মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। নিতৌ ন ন আৱিষ্কাৰে দেখুৱাইছে কিদৰে জিন’মৰ বিৱৰ্তনে জীৱজগতক নতুন দিশলৈ ধাবিত কৰাইছে। এইবোৰৰ কথা হৃদয়ংগম কৰিবৰ বাবে বৌদ্ধিক যাত্ৰা আৰম্ভ কৰাৰ কাৰণে কোমলমতীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কৈশোৰেই প্ৰকৃত সময়।

কেতিয়াবা কোনোবা বিজ্ঞানীয়ে চলোৱা গৱেষণা আৰু তাৰ ফলাফলৰ ভুল ব্যাখ্যাই সাধাৰণ লোকৰ মনত বিভ্ৰান্তিৰ সৃষ্টি কৰে। এই মত প্ৰকাশ কৰা বিজ্ঞানীৰো অভাৱ নাই যে বহিৰ্বিশ্বৰ কোনো উন্নত সভ্যতাইহে পৃথিৱীত জীৱনৰ বীজ ৰোপণ কৰিছে। কোনো কোনো ঠাইত লাভ কৰা ফছিলক বহিৰ্বিশ্বৰ প্ৰাণীৰ ফছিল বুলি ব্যাখ্যা কৰাৰ পাছত সেইবোৰ মেমথ আৰু মেণ্টোডনৰ ফছিল বুলি প্ৰমাণ হোৱাৰ উদাহৰণ আছে।

এতিয়া এই কথাত সন্দেহৰ অৱকাশ নাই যে জিনৰ উৎপৰিৱৰ্তন হয়, সংযোগ হয় আৰু সিয়েই আনি দিয়ে নতুনত্ব। কোভিডৰ সময়ত কোভিড ভাইৰাছৰ বিৱৰ্তন ঘটি নতুন নতুন জাত উপজাতৰ উৎপত্তি হোৱা কথাটোও আমি পাহৰিলে নহ'ব। অতি কম সময়ৰ ভিতৰত হোৱা বিৱৰ্তনৰ ই এক সুন্দৰ উদাহৰণ। ইংলণ্ডৰ মানচেষ্টাৰৰ ঔদ্যোগিক অঞ্চলৰ ধোঁৱাই ক'লা কৰা গছৰ বাকলিত পৰি থাকিলেও যাতে চৰায়ে দেখা নাপায় তাৰ বাবে, পাতল বৰণীয়াৰ পৰা বিৱৰ্তিত হৈ ক'লা বৰণ লোৱা বিষ্টন বেটুলেৰিয়া নামৰ চকৰিবিধ কম দিনত হোৱা বিৱৰ্তনৰ উদাহৰণ। তদুপৰি যান বাহনৰ ভিৰ বাঢ়ি যোৱা মহানগৰীৰ দীঘল ডেউকাৰ শ্বেৱাল' চৰাইৰ ডেউকা কিছু চুটি হৈ উৰণত সহায় কৰা বিৱৰ্তনো কম সময়ত হোৱা বিৱৰ্তনৰ উদাহৰণ। বিৱৰ্তনৰ ক্ষেত্ৰখন এই পুৰণি

কথাবোৰৰ বাহিৰেও, নতুন চিন্তাৰ আলোকেও উদ্ভাসিত কৰিছে।

নিজৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ কাৰণে প্ৰয়োজনীয় অৱস্থা সৃষ্টিৰ জৰিয়তে কোনো এটা প্ৰজাতি নিজৰ বিৱৰ্তন ক্ৰীড়নক হ'ব পাৰে। Homo sapiens অৰ্থাৎ আধুনিক মানৱ প্ৰজাতিৰপৰাই আমি ইয়াৰ উদাহৰণ ল'ব পাৰো। কৃষিৰ আৱিষ্কাৰৰ জৰিয়তে প্ৰধানকৈ চিকাৰজীৱী মানুহে নিজৰ বাসস্থানৰ পটভূমি নাটকীয়ভাৱে সলনি কৰিছিল। তাৰ লগে লগে অৱধাৰিতভাৱে আহিছিল খাদ্যাভ্যাসৰ পৰিৱৰ্তন। সময় যোৱাৰ লগে লগে এইবোৰৰ প্ৰতি সঁহাৰি স্বৰূপে আহিছিল জিনীয় পৰিৱৰ্তন, যিয়ে মানুহৰ বিৱৰ্তন প্ৰক্ৰিয়াক সহায় কৰিছিল।

এই কথাত সন্দেহ নাই যে বিৱৰ্তনৰ বহুসংখ্যক এতিয়াও সমুলক্ষেপে উদ্ঘাটিত হোৱা নাই। তাৰ বাবে লাগিব অধ্যয়ন আৰু গৱেষণা, কাৰণ বিৱৰ্তনৰ মূল ভেঁটি আমি পৃথিৱীতেই বিচাৰিব লাগিব, তাৰ কাৰণে সহজ পন্থা হিচাপে, প্ৰমাণ কৰিব নোৱাৰা দৈৱিক শক্তিৰ ওচৰ চাপি লাভ নাই। সৰ্বশেষত ডাৰউইনৰ কথা এয়াৰ মনত পেলোৱাটো ভাল হ'ব—

“নিৰৱচ্ছিন্ন ভুল প্ৰচাৰৰ শক্তি প্ৰবল, কিন্তু বিজ্ঞানৰ ইতিহাসে দেখুৱায় যে, সৌভাগ্যক্ৰমে এই শক্তি ক্ষণস্থায়ী।”■

সংগ্ৰহ কৰক

ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ দ্বাৰা
সদ্য প্ৰকাশিত গ্ৰন্থ

আজিও আক্ৰান্ত ডাৰউইনৰ তত্ত্ব

চাৰিকোণীয়া বৃত্তৰ বহস্য

(শিক্ষিত সমাজত অন্ধবিশ্বাসৰ প্ৰকোপ সম্পৰ্কে গুটিদিয়েক চিন্তা)

প্ৰসেনজিৎ চৌধুৰী

শিক্ষাৰ ওপৰত উত্তৰণকামী মানুহৰ অগাধ আস্থা। নাৰী আৰু আত্মবিকাশ আৰু আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ হকে যিসকলে মাত মতে কাম কৰে, তেওঁলোকে শিক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব দিয়া দেখা যায়। সেইদৰে মানুহৰ ভাবনাৰ ভুবনক পোহৰাই তুলিব বিচৰাসকলে শিক্ষাৰ ইতিবাচক ভূমিকাৰ বিষয়টো গুৰুত্বসহকাৰে বিবেচনা কৰে। এটা সময়ত এনে এটা ধাৰণা দৃঢ়-প্ৰোথিত আছিল যে আধুনিক শিক্ষাৰ বিস্তাৰৰ ফলত যুক্তিশীলতাৰ আলোকেৰে আপোনাআপুনি উদ্ভাসিত হ'ব মানুহৰ মনোৰাজ্য, ইতিহাসৰ পুৰণি বৃত্তান্তলৈ ৰূপান্তৰিত হ'ব অন্ধবিশ্বাসৰ অন্ধকাৰ যুগ। এই ধৰণৰ অভীপ্সিত উদ্দীপক উত্তৰণ যে নঘটিল— বা এতিয়ালৈকে ঘটা নাই— সেই কথা প্ৰমাণ কৰিবলৈ কোনো পৰিসংখ্যাৰ প্ৰয়োজন নাই। চৌপাশে সতৰ্কভাৱে চকু দিলেই হতাশাজনক ছবিখন চকুত পৰিব— শিক্ষিত সমাজত প্ৰাচীন-অৰ্বাচীন অন্ধবিশ্বাসৰ অবাধ ৰাজত্ব। অথচ সাধাৰণ শিক্ষা-বঞ্চিত বা স্বল্প-শিক্ষিত মানুহৰ মাজত এই বিশ্বাস দৃঢ় আৰু জনপ্ৰিয় যে শিক্ষিত মানুহ অন্ধবিশ্বাসী হ'ব নোৱাৰে— চাৰিকোণীয়া বৃত্তৰ দৰে ই এক অসম্ভৱ কথা। শিক্ষাৰ শুভ প্ৰভাৱৰ ওপৰত এই নিঃচৰ্ত আস্থাৰ অশুভ পাৰ্শ্ব-পৰিণতি নথকা নহয়। কিয়নো জনসাধাৰণৰ সৰলীকৃত বিচাৰ অনুযায়ী শিক্ষিত লোকৰ মাজত যিবোৰ অন্ধবিশ্বাস জনপ্ৰিয়— যেনে, জ্যোতিষ

বা বাস্তুশাস্ত্ৰ, সেইবোৰ আচলতে 'অন্ধ' নহয়, কাৰণ তেওঁলোকৰ ধাৰণা, আধুনিক দৃষ্টিসম্পন্ন আলোকপ্ৰাপ্ত শিক্ষিত মানুহে অন্ধভাৱে তেনে বিশ্বাসক কেতিয়াও প্ৰশ্নই নিদিয়ে। এনে ধাৰণাই অধুনা-জনপ্ৰিয় বহু অন্ধবিশ্বাসক দৃঢ় আৰু দীৰ্ঘজীৱী কৰিছে বুলি মনে ধৰে।

শিক্ষিত সমাজত যুক্তিবোধৰ প্ৰত্যাশিত প্ৰসাৰ নঘটাৰ একাধিক কাৰণ আছে। এইবোৰৰ ভিতৰত শিক্ষা-সম্বন্ধীয় কাৰণটো সৰ্বপ্ৰধান বুলি গণ্য কৰিব পাৰি। আমাৰ সমাজত যিসকলে সাধাৰণ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা লাভ কৰিছে তেওঁলোকক বিজ্ঞানৰ কেতবোৰ প্ৰাথমিক তত্ত্ব-তথ্যৰ সম্বন্ধে দিবলৈ যত্ন কৰা হয়। (উদ্বোধনক কথা হ'ল, এই চেপ্তাও সম্প্ৰতি ব্যাহত হৈছে।) মনোৰাজ্যৰ সীমা বহলাই আধুনিক ধ্যান-ধাৰণাৰ প্ৰৱেশ পথ সুগম কৰাৰ ক্ষেত্ৰত এইবিধ তত্ত্ব-তথ্যৰ গুৰুত্ব তথা প্ৰয়োজন অনস্বীকাৰ্য। কিন্তু এইখিনিতে প্ৰায়-উপেক্ষিত প্ৰশ্ন এটা আমাৰ মনলৈ আহিব পাৰে— যথার্থ বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ অভীপ্সিত অভ্যুদয়ৰ এজেগা জানো আমাৰ শিক্ষা-ব্যৱস্থাৰ অংগ? পৰিতাপৰ কথা, প্ৰশ্নটোৰ উত্তৰ নেতিবাচক। সত্য-এষণাৰ বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিৰ লগত বৈজ্ঞানিক মানসিকতা সম্পৃক্ত। আমি জানো, নিৰ্ভৰযোগ্য সাক্ষ্য প্ৰমাণ, সতৰ্ক পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা, প্ৰাপ্ত তথ্যৰ নিৰ্মোহ বিশ্লেষণ, গোড়ামিমুক্ত মন আদিৰ মাজতেই বিজ্ঞানৰ অন্বেষণ পদ্ধতিৰ মৰ্ম নিহিত আছে।

এইবোৰৰ লগত বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ সম্পৰ্ক থকা বুলি বিজ্ঞান-বিজ্ঞ লেখক-পণ্ডিতে আমাক বাৰম্বাৰ সোঁৱৰাই দিছে। পিছে এই কাংক্ষিত মানসিকতাৰ উদ্গমৰ বাবে যি সুপৰিকল্পিত উদ্যোগৰ প্ৰয়োজন তাৰ উপস্থিতি আমাৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাত নাই বুলি ক'লেও বঢ়াই কোৱা নহ'ব। এই প্ৰসংগত বিশেষভাৱে উল্লেখনীয় বিষয়টো হ'ল, সুচিন্তিত প্ৰশ্নৰ সঁজুলিৰে বাট কাটি সত্যৰ সন্ধানত ব্ৰতী হ'বলৈ বৈজ্ঞানিক মানসিকতাই মানুহক উদ্বুদ্ধ কৰে, সাহস দিয়ে। কিন্তু আমাৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাত এই ধৰণৰ প্ৰশ্ন-প্ৰৱণতাক প্ৰশ্ৰয় দিয়াৰ কোনো প্ৰণালীৱদ্ধ প্ৰয়াস চকুত নপৰে। বহুলাংশ এই অনভিপ্ৰেত অভাৱৰ বাবে জীৱন আৰু জগত সম্পৰ্কে কেতবোৰ আজগুবি ধাৰণা আৰু উদ্ভট আচৰণক শিক্ষিত মানুহচামে বিনা দ্বিধাই বা ক্ষেত্ৰ-বিশেষে প্ৰায় অনুচ্চাৰিত দ্বিধাগ্ৰস্তভাৱে আঁকোৱালি লয়।

আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ সংস্পৰ্শলৈ অহাৰ পূৰ্বে মানুহৰ মন এখন উকা কাকত হৈ নাথাকে। সমাজ-বিজ্ঞানত আমি সামাজিকীকৰণ (socialisation) নামৰ এটা প্ৰক্ৰিয়াৰ উল্লেখ পাওঁ। এই প্ৰক্ৰিয়াৰ সাৰমৰ্ম হ'ল—শৈশৱতেই মানুহে আত্মস্থ কৰে সমাজ-অনুমোদিত বিশ্বাস, ধ্যান-ধাৰণা, মনোভাব, আচৰণ-বিধি ইত্যাদি। পৰিয়াল-পৰিভ্ৰমে মুখ্য ভূমিকা লোৱা এই প্ৰক্ৰিয়াক প্ৰাথমিক সামাজিকীকৰণ বোলে— যাৰ গভীৰ, দৃঢ় আৰু দীৰ্ঘস্থায়ী প্ৰভাৱৰ বিচাৰ-বিশ্লেষণ মনস্তত্ত্বৰ এটা বহু আলোচিত বিষয়। অক্লেশে অনুমান কৰিব পাৰি যে প্ৰাথমিক সামাজিকীকৰণে সূচনা কৰা আভ্যন্তৰীণকৰণ (internalisation) প্ৰক্ৰিয়াটোৱে শিক্ষিত লোকসকলৰ ওপৰতো দীৰ্ঘকাল বা আমৃত্যু প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে। মূলতঃ এইকাৰণে আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ পৰা আধুনিকতাৰ কিছু উপাদান আত্মস্থ/গ্ৰহণ কৰিলেও শিক্ষাপ্ৰাপ্ত মনত অন্ধবিশ্বাসৰ আধিপত্য/প্ৰভাৱ অটুট থাকে। আচলতে প্ৰাথমিক সামাজিকীকৰণৰ জৰিয়তে মানুহে প্ৰচলিত সংস্কৃতিৰ যিবোৰ উপাদান নিজৰ কৰি লয় তাৰ এটা অংশই মনৰ ভিতৰুৱা ভূমিত সংগোপনে থিতাপি লয়।

নিজকে মুক্তমনা বুলি ভবা লোকেও ইয়াৰ উৰাদিহ নাপায়— কেৱল সংকট কালত বা উদ্বেগৰ তীব্ৰতাই উৎপীড়নৰ ৰূপ ললেহে মনৰ গহন গুহাৰ পৰা এইবোৰৰ আৰিৰ্ভাব ঘটে।

এইখিনিতে উল্লেখ কৰা সমীচীন হ'ব যে পাৰিবাৰিক-সামাজিক-সাংস্কৃতিক বাতাৱৰণে অন্ধবিশ্বাসৰ আপদীয়া ভাইৰাছ মানুহৰ মনত শৈশৱ বা কৈশোৰতেই সুমুৱাই দিয়াৰ পিছত প্ৰক্ৰিয়াটো মল্লৰ বা বন্ধ হৈ নাযায়। সমাজত বিদ্যমান অনুকূল পৰিৱেশত উক্ত ভাইৰাছৰ অবাধ বংশ-বৃদ্ধি তথা বিৱৰ্তন ঘটে। এই অনুকূল পৰিৱেশ ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত অন্যান্য কাৰকৰ উপৰি গণ-মাধ্যমৰ ভূমিকাও উপেক্ষণীয় নহয়। উদাহৰণ হিচাপে কাকত-আলোচনী আৰু ইলেক্ট্ৰনিক মিডিয়াত প্ৰচাৰিত জ্যোতিষ বিষয়ক শিতান তথা কাৰ্যসূচীবোৰলৈ আঙুলিয়াব পাৰি। এইবোৰে শিক্ষিত মানসত নিশ্চয় সাঁচ বহুৱায়। আলোচ্য প্ৰসংগত আৰু এটা দিশৰ প্ৰতি আমি দৃষ্টিপাত কৰিব পাৰোঁ। জীৱনৰ জঞ্জাল আৰু মধ্যবিত্তীয় উচ্চাকাঙ্ক্ষা বাঢ়ি যোৱাৰ লগে লগে শিক্ষিত লোক অন্ধবিশ্বাসৰ অন্ধকূপত ক্ৰমে সোমাই পৰাৰ সম্ভাৱনা দেখা দিয়ে। আৰ্থ-সামাজিক অৱক্ষয়-অৱনতিয়ে সূচনা কৰা অনিশ্চয়তাই এই সম্ভাৱনাক প্ৰবলতৰ কৰে। সম্প্ৰতি গ্লোবায়িত দুনিয়াৰ গণস্বাৰ্থবিৰোধ বাতাৱৰণত বোধহয় শিক্ষিত সমাজত অন্ধবিশ্বাসৰ জনপ্ৰিয়তা বাঢ়িছে। এই পৰিস্থিতিত অন্ধবিশ্বাসৰ বজাৰখনো ৰমৰমীয়া হৈ পৰিছে। এইখিনিতে অন্য এটা দিশৰ কথাও উনুকিয়াই থোৱা উচিত হ'ব। এচাম শিক্ষিত-অৰ্ধশিক্ষিত মানুহে নিজৰ পৰম্পৰা প্ৰীতি জাহিৰ কৰাৰ মানসেৰে ৰাজহুৱা পৰিসৰতো অন্ধবিশ্বাসৰ প্ৰকাশ্য প্ৰদৰ্শনৰ প্ৰতি আগ্ৰহী হৈ পৰিছে। ৰক্ষণশীল ৰাজনৈতিক মহলৰ অনুপ্ৰেৰণা আৰু অনুগ্ৰহেই যে ইয়াত ইন্ধন যোগাইছে তাক কোনো সংশয় নাই।

শৈক্ষিক ব্যৱস্থাৰ সীমাৱদ্ধতা আৰু পাৰিবাৰিক-সামাজিক প্ৰভাৱৰ হেঙাৰ অতিক্ৰম কৰি শিক্ষিত সমাজৰ

এটা ক্ষুদ্ৰ অংশই অন্ধবিশ্বাসৰ ভিত্তিহীন আৰু ক্ষতিকৰ স্বৰূপ— চকামকাকৈ হ'লেও— উপলব্ধি নকৰা নহয়। কিন্তু এই ক্ষুদ্ৰাংশৰ বহুতেই সুদৃঢ় সোঁতৰ বিপৰীতে গৈ নিজৰ সমাজখনৰ পৰা বিচ্ছিন্ন হ'বলৈ ভয় কৰে বা আপোনজন তথা পৰিচিত মানুহ চামক বাঞ্ছিত অৱজ্ঞাৰ পাত্ৰ হ'ব নিবিচাৰে। এই আপোচকামী আনুগত্যৰ প্ৰাবল্য, অনুকাৰিতাৰ স্বাভাৱিক অভ্যাস। আনহাতে সমাজত এনে কেতবোৰ অঘোষিত নিষেধাজ্ঞাৰ প্ৰচলন দেখা যায় যিবোৰে সচৰাচৰ মানুহৰ মনত আভ্যন্তৰীণ বিবাচন (internal censorship)ৰ জন্ম দিয়ে। এই প্ৰচ্ছন্ন বিবাচন ব্যৱস্থাক উলংঘা কৰাৰ সাহস নিৰাপদ-নিৰ্বিঘ্ন জীৱন কামনা কৰা মধ্যবিত্তৰ নথকাটোৱেই স্বাভাৱিক। (বিজ্ঞানমনস্কতাৰ প্ৰতি যিসকল যথার্থপক্ষে দায়বদ্ধ তেওঁলোকৰ কথা অৱশ্যে বেলেগ)।

আলোচনাৰ অন্তিমংশত কিঞ্চিৎ স্পৰ্শকাতৰ বিষয় এটাৰ কথা খোৰতে উল্লেখ কৰিব বিচাৰিছোঁ। অধিকাংশ অন্ধবিশ্বাস— পৰোক্ষভাৱে হ'লে— ধৰ্মীয় বিশ্বাস/ শাস্ত্ৰীয় ঐতিহ্যৰ সৈতে জড়িত। এই ধৰ্মীয় সংযোগৰ কাৰণে শিক্ষিত লোকে অনেক অন্ধবিশ্বাসক সমালোচনাৰ পৰা ৰেহাই দিয়ে— ক্ষেত্ৰবিশেষে নিশ্চয় ধৰ্মদ্রোহিতাৰ অনাহুত অপযশৰ পৰা ৰেহাই পাবলৈ। কেতিয়াবা দেখা যায়, শিক্ষাৰ পোহৰ পোৱা যিজন লোকে ক'লা মেকুৰীৰ কুপ্ৰভাৱ সম্পৰ্কীয় জনপ্ৰিয় ধাৰণাটো উদ্ভট বুলি একেধাৰে নাকচ কৰে সেই একেজন লোকে কিন্তু গংগাস্নানৰ পাপ-স্বলনকাৰী বৈশিষ্ট্য সম্বন্ধে নিছিন্দ্র নীৰৱতা অৱলম্বন কৰে। এটা অৰ্থত ই এক ধৰণৰ দ্বিচাৰিতা। অৱশ্যে উল্লেখ কৰা যুগুত হ'ব যে ধৰ্মীয় সংযোগৰ উপৰি অনান্য কথাৰ লগতো এই প্ৰকাৰ দ্বিচাৰিতাৰ সম্পৰ্ক থাকিব পাৰে। আভ্যন্তৰীণ বিবাচন, সাংস্কৃতিক সামাজিকীকৰণ, সামাজিক হেঁচা বা কৌশলগত নিৰ্লিপ্ততাৰ ফলতো ইয়াৰ সূচনা হ'ব পাৰে। দৰাচলতে শিক্ষিত লোকৰ দ্বিচাৰিতা সম্পৰ্কে অধিক বিশ্লেষণাত্মক পৰ্যালোচনাৰ প্ৰয়োজন অনস্বীকাৰ্য।

তেতিয়াহে আপাতদৃষ্টিত অসম্ভৱ যেন লগা কথাটোৰ— চাৰিকোণীয়া বৃত্তৰ— ৰহস্য কিছু পৰিমাণে বোধগম্য হ'ব। কেৱল ভণ্ডামি বুলি তিবন্ধাৰ বা তুচ্ছ-তাচ্ছিল্য কৰিলেই শিক্ষিত মানসৰ পংগুতাৰ, স্ববিৰোধিতাৰ যুক্তিনিষ্ঠ পৰ্যালোচনাৰ কাম শেষ হৈ নাযায়।

সংযোজন

সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ বিৱৰ্তনৰ লগত তাল মিলাই মানুহে প্ৰয়োজনসাপেক্ষে নন মুখা উদ্ভাৱন কৰে। আধুনিকতাৰ আগমনৰ পিছত এনে উদ্ভাৱনৰ প্ৰয়োজন বহুগুণে বাঢ়ি গ'ল। দৃষ্টান্ত : প্ৰাক-আধুনিক কালত আধিপত্য-বিস্তাৰৰ উলংগ লালসা আছিল যুদ্ধ বিগ্ৰহৰ সৰ্বপ্ৰধান কাৰণ। আধুনিক যুগত এই লালসাই জাতীয়তাবাদৰ মুখা পিন্ধিলে। (কেতিয়াবা বিশ্বশান্তিৰ শ্লাঘ্য শ্লোগানো মুখা হিচাপে ব্যৱহৃত হ'ল) অন্ধবিশ্বাসৰ ক্ষেত্ৰতো আমি এনে এটা প্ৰৱণতা লক্ষ্য কৰোঁ। প্ৰাক-আধুনিক যুগত অন্ধবিশ্বাসে অস্তিত্ব ৰক্ষা বা বিস্তাৰৰ স্বার্থত বিজ্ঞানৰ মুখা পিন্ধিব লগা নহৈছিল। আধুনিক যুগত কিছুমান অন্ধবিশ্বাসক বিজ্ঞানৰ মুখা পিন্ধোৱা হ'ল। দৃষ্টান্তঃ মধ্যযুগত মন্ত্ৰৰ কাৰ্যকাৰিতাৰ ব্যাখ্যা দাঙি ধৰাৰ প্ৰয়োজন নাছিল। আজিকালি পিছে মন্ত্ৰৰ ঘোষিত ক্ষমতাৰ ব্যাখ্যা প্ৰসংগত শব্দ তৰংগ (Sound wave)ৰ দৰে বৈজ্ঞানিক পৰিভাষাৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। কোৱা বাহুল্য, এই বিজ্ঞানগম্বী মুখাৰ তাৎক্ষণিক টাৰ্গেট হ'ল বিজ্ঞানৰ ভূ পোৱা বা তাৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হোৱা শিক্ষিত সম্প্ৰদায়। বিজ্ঞানৰ পৰিভাষা ব্যৱহাৰ কৰিলে এওঁলোকৰ দৃষ্টিত অন্ধবিশ্বাসৰ বিশ্বাসযোগ্যতা/গ্ৰহণযোগ্যতা বহুগুণে বাঢ়ি যায়। আনহাতে আধুনিক শিক্ষাৰ পোহৰ পায়ো প্ৰাক-আধুনিক অন্ধবিশ্বাসৰ অনুগামী হোৱাৰ ফলত শিক্ষিত লোকৰ মনত যি অস্থিত্ববোধৰ/ অপৰাধবোধৰ জন্ম হয় তাৰ পৰাও বৈজ্ঞানিক পৰিভাষাই তেওঁলোকক কিছু সকাহ দিয়ে বুলি অক্লেশে অনুমান কৰিব পাৰি। অন্যভাৱে ক'বলৈ গ'লে, বিজ্ঞানৰ মুখাই শিক্ষিত সমাজত অবিজ্ঞানৰ প্ৰসাৰৰ পথ প্ৰশস্ত কৰে। ■

জাতিৰ উন্নতিৰ স'তে বিজ্ঞানৰ সম্বন্ধ ক'ত

শ্ৰীযুত জীৱনৰাম ফুকন বি-এছ-ছি

বাণিজ্য বিষয়ত বহুল উন্নতি কৰিব পৰা ক্ষমতা থকা সত্ত্বেও কিয় মানুহে লেবৰেটৰীত পদাৰ্থ বিজ্ঞানৰ কোনো এটা চিন্তাতে নাইবা অণুবীক্ষণ যন্ত্ৰটোক লৈ ঘণ্টাৰ পিছত ঘণ্টা কটাৰ লাগিছে?

১৩শ শতিকাৰ মাৰক' প'ল নামে ইটালী দেশৰ পৰিব্ৰাজক এজনে সুদূৰ পূব ফাললৈ ভ্ৰমিবলৈ আহি চীন, জাপান, ইত্যাদি অনেক ঠাই ফুৰিছিলহি। নিজৰ দেশলৈ উভতি গৈ তেওঁ পূবৰ বিষয়ে নানা তৰহৰ সাধুকথা, তেওঁৰ দেশৰ মানুহৰ আগত বখানিলেগৈ। চীনাবিলাকে গৰম পানীৰে গা ধোৱা কথা শুনি মানুহবিলাকে আচৰিত হৈ তেওঁক এনেকৈ প্ৰশ্ন কৰিলে— “চীনত অতৰোৰ মানুহৰ কাৰণে গৰম পানী তপতাবলৈ হ'লে চীনৰ আটাইবোৰ হাবিৰ বন পুৰি নাইকিয়া নহ'বনে?” মাৰক'প'লই তেতিয়া ক'লে যে কামিলা চীনাৰোৰে তেওঁলোকৰ পানী তপতোৱা বিষয়টো অভিনৱ উপায়ে সমাধান কৰি লৈছে— এবিধ ক'লা পাথৰৰ সহায়ত। ক'লা পাথৰৰ দ্বাৰা যে তেওঁ কয়লাকে বুজিছিল তাক সহজে অনুমান কৰা হয়।

ওপৰৰ এই ঘটনাটোৰ পৰা বুজিব পৰা যায় যে ১৩শ শতিকাত চীন সভ্যতাৰ জখলাত ইটালীতকৈ বহুত ওপৰত আছিল যদিও পছিমীয়া সভ্যতাৰ চাকি ইটালীতেই য়ুৰোপৰ আন সকলো দেশতকৈ বেছিকৈ জ্বলাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। কিন্তু এতিয়া কি? চীনৰ শিল্প বাণিজ্য য়ুৰোপৰ আন আন জাতিৰ বাণিজ্য শিল্পৰ তুলনাত কিমান পাছ পৰা। কিয় এই সাতশ বছৰ পাৰ

হওঁতে নৌহওঁতেই পৃথিৱীৰ নায়কৰ বাব পূবৰ পৰা পিছলি গৈ পশ্চিমত ৰেছেগৈ? ১৩শ শতিকাৰ যি চীন আজিও প্ৰায় সেই চীনেই কিয়? এই প্ৰকাণ্ড শৰীৰত আজি কেৰোণ ক'ত? আমাৰেই বা আজি এনে শোচনীয় অৱস্থাৰ কাৰণ কি?

য়ুৰোপৰ মানুহ স্বাভাৱিকতে এচিয়াৰ মানুহতকৈ উন্নত। এয়েনে? সেইটো যে নহয় তাৰ প্ৰমাণ চীনৰ প্ৰকাণ্ড প্ৰাচীৰ। এই প্ৰাচীৰ পৰ্বত-পাহাৰ, নৈ-খাল-বিল অতিক্ৰম কৰি পোন্ধৰ শ মাইল দীঘলে-পুতলেও যথেষ্ট। এই প্ৰাচীৰৰ তুলনাত গ্ৰেট চাইবেৰিয়ান ৰে'লৱে কাৰুকাৰ্য বিষয়ত নিচেই সৰু কথা। এই কথাই ইয়াকে প্ৰমাণ নকৰেনে যে চীনা বিলাক য়ুৰোপৰ কোনো এটা জাতিতকৈ কাৰ্যদক্ষতাত পাছ পৰা নহয়। আত্মাৰ তাজমহলে কি কয়?

য়ুৰোপৰ উন্নতি তেস্তে উন্নত শাসন প্ৰণালীৰ বাবে নেকি? বোধকৰো সেই বাবেও নহয়। চেন্‌জিগ্‌ খাঁৰ (Chanzig Khan) সাম্ৰাজ্যই জগতৰ সকলোবোৰ সাম্ৰাজ্যতকৈ ডাঙৰ আছিল সেই কালত। আলেকজেণ্ডাৰৰ সাম্ৰাজ্য তুলনাত নিচেই সৰু আৰু ক্ষণস্থায়ী আছিল। ইফালে চেন্‌জিগ্‌ খাঁৰ সাম্ৰাজ্য শতাব্দী ধৰি তিষ্ঠি আছিল।

য়ুৰোপৰ মানুহৰ মগজু চতুৰ, স্মৰণ শক্তি বেছি, উন্নত চেতনা শক্তি, অদ্ভুত নিৰ্মাণ বা উদ্ভাৱনা শক্তি— এয়েনে? এই বিষয়ত মত দিব পৰা লোক বোধকৰোঁ য়ুৰোপীয় বিশ্ব বিদ্যালয়বিলাকৰ লগত ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ থকা

অধ্যাপকসকলেই। আৰু তেখেতসকলৰ মতে য়ুৰোপৰ বিশ্ববিদ্যালয়ত অধ্যয়ন কৰা কিছুমান সূক্ষ্ম বুদ্ধিৰ ছাত্ৰ— ভাৰতবৰ্ষীয়, চীনা আৰু জাপানী।

তেতিয়া হ'লে বুজা গ'ল যে নায়কৰ বাব আমাৰ হাতৰ পৰা পিছলৈ গৈ পশ্চিমৰ মানুহৰ হাতত ৰেছেগৈ আমাৰ কোনো স্বাভাৱিক অসুবিধাৰ কাৰণে নহয়। ইয়াৰ এটা মাত্ৰ কাৰণ বিচাৰি পোৱা যায় আৰু সেইটো হৈছে য়ুৰোপৰ উন্নত ধৰণৰ শিল্প বাণিজ্য। কাৰণটো আৰু ভালকৈ খুঁচৰি চালে পোৱা যায়— বিজ্ঞানৰ কল্পনা আৰু চিন্তা।

বিজ্ঞানৰ চিন্তা বা কল্পনানো কি? পৃথিৱীৰ গতি কোন সূত্ৰত চলিব লাগিছে আৰু তাৰ ওপৰত মানুহৰ কি হাত ৰাখিব পাৰি ইত্যাদি কথাৰ অনুসন্ধানকে এশাবী কথাত ক'বলৈ গ'লে বিজ্ঞানৰ চিন্তা বা কল্পনা বুলি ক'ব পাৰি। লিয়নাৰ্ড, কেপ্‌লাৰ, গেলিলিয়, নিউটন, ডাৰউইন আদি মনীষীসকলে এনে ধৰণৰ চিন্তা কৰি জগতক বহুত অতুলনীয় দান কৰি থৈ গৈছে। তেখেতসকলৰ দান পৃথিৱীৰ শেষ দিনালৈকে মানুহ সন্মানৰ চকুৰে চাবলৈ বাধ্য। এই পণ্ডিতসকলৰ চিন্তা-চৰ্চাই য়ুৰোপৰ চিন্তা প্ৰগতিক আমাতকৈ এটা বেলেগ গঢ় দিলে। বিজ্ঞানৰ বহুল উৎকৰ্ষ সাধনত যি দিনাই য়ুৰোপে মনোনিবেশ কৰিলে, সেই দিনাই তেওঁলোকে আমাৰ হাতৰ পৰা যে অকল পৃথিৱীৰ নায়কৰ বাবকে কাঢ়ি ল'লে এনে নহয়। দৰাচলতে সেই দিনাই লখিমীয়েও তেওঁলোকৰ ভঁড়াল ঘৰতেই স্থিতি ললেগৈ।

আমাৰ সূতা কটা যঁতৰ বা কলহ সজা প্ৰণালী অতি পুৰণা ধৰণৰ। য়ুৰোপৰো যে তেনে এদিন আছিল এনে নহয়। কিন্তু আজি আমি কি কৰিব পাৰিছোঁ আৰু য়ুৰোপে কি কৰিছে। আমাৰ ভিতৰৰে জাপানে আজি কি কৰিছে। নিজৰ জোখাৰে ৰাখিও পৰক যোগাব পৰা ক্ষমতা এইবিলাক জাতিক কিহে দিলে। উত্তৰ-ব্যৱসায়ত পৰিৱৰ্তনে আৰু এই পৰিৱৰ্তন হ'ল প্ৰধানতঃ বিজ্ঞানৰ সহায়ত। উন্নত শিল্প-বাণিজ্যই জাতিৰ উন্নতি।

দৈনিক যি বস্তুৰ লগত আমাৰ সম্বন্ধ, সেই আটাইবোৰেই বিজ্ঞানৰ সহায়ত পোৱা। ম'টৰ, ষ্টীমইঞ্জিন,

অণুবীক্ষণ যন্ত্ৰ এই আটাইবোৰৰ উদ্ভাৱনৰ প্ৰত্যেক খোজতেই বিজ্ঞানৰ সহায় দৰ্কাৰ হৈছিল। এইবিলাকৰ বাহিৰেও আমাৰ নিতৌ কামত অহা সৰু-সুৰা বস্তুবোৰ বৈজ্ঞানিক প্ৰণালীৰ সহায়ত তৈয়াৰী কৰা। তাকে অন্য কথাত ক'বলৈ হ'লে— আমাৰ দৈনিক জীৱন বিজ্ঞানৰ সৈতে শামুকীয়া গাঁথিৰে অঁটা।

বিজ্ঞানৰ স্থিতিনো ক'ত? অলপ ভাবি চালেই বুজা যায় যে জগতৰ সকলো বস্তুকে বিশ্বাসৰ চকুৰে চাব পৰাতেই ইয়াৰ স্থিতি। দুহেজাৰ বছৰৰ আগেয়ে মানুহৰ মনত এই বিশ্বাস জন্মা নাছিল— গতিকেই মানুহে ভাবিছিল জগতৰ ক্ৰিয়া-কাণ্ড মাত্ৰ দেৱতাসকলৰ ইচ্ছা অনুযায়ী হয়। তেতিয়া মানুহৰ বিশ্বাস আছিল—

“ৰাখে হৰি মাৰে কোনে
মাৰে হৰি ৰাখে কোনে”

এইখিনিতে এটা ‘সাধু কথা’ মনত পৰিছে। এদিন এজন খেতিয়কৰ ভঁৰালত বজ্ৰপাত হৈ ভঁৰাল পুৰি ছাই কৰিলত খেতিয়কে ইন্দ্ৰ দেৱতাক পূজা-পাতল দিছিল যাতে ভৱিষ্যতে আৰু তেনে ঘটনা নঘটে। কিন্তু আজি আমি জানো যে বজ্ৰপাতৰ হাত সাৰিবলৈ পূজা-পাতল নিদি দুই এডাল বিজুলী ধৰা লোহাৰ ‘ৰডেই যথেষ্ট।

যাক ভয় কৰি মানুহে এদিন পূজা-পাতল দিছিল, আজি সেই বিদ্যুতকে পোহ মনাই লৈ তাৰ শক্তিৰেই মানুহে অসম্ভৱক সম্ভৱ কৰিব পৰা হৈছে। মানুহে দাঙিব নোৱাৰা ডাঙ্গৰ ডাঙ্গৰ বোজা এই বৈদ্যুতিক শক্তিৰ সহায়ত হেলাৰঙে কঢ়িয়াইছে। পৃথিৱীত আজি এনে কম কামেই আছে যাক বিদ্যুতৰ সহায়ত কৰি ল'ব পৰা নাযায়। এনে শক্তি আজি দুহেজাৰ বছৰৰ ভিতৰতে মানুহে ক'ব পৰা পালে? জগতক বিশ্বাসৰ চকুৰে চাব পৰা ক্ষণ ধৰি এই শক্তিয়ে মানুহৰ গাত স্থিতি নল'লেনে? দুহেজাৰ বছৰৰ পিছত আজি জগতৰ অদ্ভুত পৰিৱৰ্তনত আমি ডাঠি কব পৰা হৈছোঁ যে, জগতৰ ক্ৰিয়াকলাপ কোনো দৈৱ শক্তিৰ দ্বাৰা পৰিচালিত নহয়। আমাৰ এই ভ্ৰম দূৰ কৰি আচল সত্য উলিয়াওতা পণ্ডিতসকল আমাৰ নমস্য।

অতীজত ভাৰতবৰ্ষ, চীন জাপান আদিত বিজ্ঞানৰ চৰ্চা নহৈছিল এনে নহয়। আনফালে ভাৰতবৰ্ষতেই বিজ্ঞানৰ চৰ্চা আটাইতকৈ আগেয়ে হোৱাৰ প্ৰমাণ যথেষ্ট আছে। কিন্তু এই কথা সাঁচা হ'লেও আমাৰ শিল্প-বাণিজ্যই যে বিজ্ঞানৰ সহায় নাপালে, এই কথাও মিছা নহয়।

ভাৰতবৰ্ষত বিজ্ঞানৰ বহুল উন্নতি নোহোৱাৰ কাৰণ কি? এটা কাৰণ হ'ব পাৰে যে অতীজত পূবত বিজ্ঞানতকৈ দৰ্শনৰ চিন্তা-চৰ্চা বেছিকৈ হৈছিল। এটা বেছিকৈ হোৱাত আনটোৱে যে ভুগিব ই ওলাই থকা কথা। ইয়াৰ প্ৰমাণ এবেলি গ্ৰীচৰ কথা ভাবিলেই বোধকৰোঁ ওলাই পৰে। বিদ্যুৎ, এটম ইত্যাদি কথা গ্ৰীচত বহুত দিনৰ আগৰে পৰা মানুহে জানি আহিছে। কিন্তু অতীজত গ্ৰীচত দৰ্শনে বিজ্ঞানক ৰাখুৱে চন্দ্ৰক গিলাদি গিলি থৈছিল বুলি ক'লে বঢ়াই কোৱা নহয়। পণ্ডিতসকলে চক্ৰেটীছৰ ফালেহে বেছিকৈ ঢাল লোৱাত জিঅ'জিটাছৰ চিন্তা-চৰ্চাই বিজ্ঞান জগতত গ্ৰীচক বৰ ওখ

আসন দি যাব নোৱাৰিলে। ইয়াৰপৰা কোনোৱে যেন এনে ধৰণৰ ভুল নকৰে যে চক্ৰেটীছেহে গ্ৰীচত বিজ্ঞানক গা কৰিবলৈ নিদিলে। সেইদৰে ভাবিলে অকল যে এইজন মনীষীৰ পৱিত্ৰ নামত অপবাদ ৰটা হ'ব এনে নহয়, লগে লগে বিজ্ঞান আৰু দৰ্শনৰ মাজত যি সম্বন্ধ আছে তাক অস্বীকাৰ কৰা হ'ব।

কাজেই দেশৰ বা জাতিৰ উন্নতি যে উন্নত ধৰণৰ শিল্প বাণিজ্যই আৰু সেই শিল্প-বাণিজ্যৰ উন্নতিৰ প্ৰত্যেক খোজতে যে বিজ্ঞানৰ সহায় দৰ্কাৰ তাৰ প্ৰমাণ য়ুৰোপৰ জীৱন ইতিহাস (Life history)ৰ পৰা পোৱা যায়। য়ুৰোপে বিজ্ঞানৰ সহায়ত নিজৰ শিল্প-বাণিজ্য গঢ়ি তুলিলে আৰু পূবত সেয়ে নহ'ল বাবেই আমাৰ দেশ আজিও দাৰ্শনিকৰ দেশ (land of philosophers) হৈয়েই থাকিল। ■

‘আৱাহন’ৰ ৪ৰ্থ বছৰ ৭ম সংখ্যা

ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ নৱগঠিত কেন্দ্ৰীয় কমিটি

(চতুৰ্থ ৰাজ্যিক সন্মিলনত গঠিত)

মুখ্য উপদেষ্টা : ড° চন্দ্ৰ মোহন শৰ্মা

উপদেষ্টা : ডাঃ নাৰায়ণ দাস, কিৰণ শংকৰ, মিহিৰ লাল ভৰালী, ড° ৰজনী কান্ত দাস, তপন কুমাৰ শৰ্মা, ডাঃ হৰ্ষ ভট্টাচাৰ্য, ড° পৰন কুমাৰ চহৰীয়া, ড° ইন্দ্ৰানী দত্ত, লোহিত কুমাৰ গগৈ, ড° ক্ষীৰধৰ বৰুৱা, ৰবীন দত্ত।

সভাপতি : ড° কালীপ্ৰসাদ শৰ্মা

কাৰ্যকৰী সভাপতি : ডাঃ জয়দেৱ শৰ্মা।

উপ-সভাপতি : অমৰেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা, ধনেশ্বৰ বৰা, ডাঃ হেমচন্দ্ৰ কলিতা, দীপক গোস্বামী, প্ৰণৱজ্যোতি ডেকা, ইচ্ফাকুৰ ৰহমান।

সাধাৰণ সম্পাদক : কমলেশ গুপ্ত।

যুটীয়া সম্পাদক : অনুপ ৰায়চৌধুৰী, মনোজ ৰায়, জগদীশ দত্ত, ড° জিলি বৰদলৈ, জগন্নাথ ফুকন, ড° ৰণজিৎ চৌধুৰী।

কোষাধ্যক্ষ : ড° বাসুদেৱ দাস।

সদস্য : নজীবুদ্দিন আহমেদ, মানৱী শইকীয়া, সত্যজিৎ ৰায়, তাৰিণী ডেকা, ৰুমা অধিকাৰী, ৰূপালীম দত্ত, পূৰ্বী শইকীয়া, প্ৰণৱ শইকীয়া, জগন্নাথ ৰবিদাস, বিপুল দেৱশৰ্মা, শিশিৰ ভট্টাচাৰ্য, ডাঃ মনোৰঞ্জন শৰ্মা, শুভ্ৰাংসু ৰঞ্জন দেৱ, ব্ৰজেন ফুকন, মুকুট মণি দাস, মনোদীপ মিত্ৰ, অৱণী সূত্ৰধৰ, ড° অমূল্য বৰা, সোণেশ্বৰ নৰহ, প্ৰজিত নাথ, ৰামেশ্বৰ শ্বাহু, হীৰেন বৰুৱা, জগন্নাথ দাস, অপূৰ্ব কুমাৰ ৰয়, ৰঞ্জিত ভূঞা, গৰ্গ তালুকদাৰ, কুলেশ শৰ্মা, সুশান্ত তাঁতী, মনোৱাৰ হুছেইন, ভূপেন গোস্বামী, ঋতুপৰ্ণ গোস্বামী, মিৰাজুল ইছলাম, চাহেদ আলি আহমেদ, কালীনাথ গোস্বামী, ড° যুগল খাৰঘৰীয়া, নৰেন মহন্ত, প্ৰবীণ ৰায়, গোলাপ বৰুৱা, ড° লক্ষ্মজ্যোতি বৰঠাকুৰ।

খেতিৰ মূল উপাদান

বীজ'

কৃষকৰ হাতত থাকিলেহে

কৃষি আৰু কৃষক

ৰক্ষা পৰিব

ড° মৃগাল বৰ্মন

সাধাৰণতে যিকোনো খেতিৰ মূল উপাদানবিধ হ'ল বীজ। ভাল বীজৰ পৰাহে ভাল উৎপাদন আশা কৰিব পাৰি। প্ৰথমতে বীজনো কি আমি তাক ভালকৈ জানিব লাগিব। বীজ হ'ল সুপ্ত অৱস্থাত এক নিৰ্দ্ভাৰিত সময়লৈকে সক্ৰিয় হৈ থকা এটা উদ্ভিদ বা জীৱকোষৰ সমষ্টি। এই জীৱকোষৰ সূক্ষ্ম গঠনবোৰ, যেনে নিউক্লিয়াচ, ক্ৰম'জম আৰু ইয়াৰ মাজত থকা 'জীৱ' ইত্যাদিত শস্যৰ অধিক উৎপাদনক্ষম জাতসমূহৰ উচ্চমানবিশিষ্ট গুণবোৰ সন্নিবিষ্ট হৈ থাকে আৰু সেই বীজবোৰে সেই গুণবোৰ বংশানুক্ৰমে বহন কৰি নিয়ে। গতিকে ভাল বীজ বুলিলে আমি তলত উল্লেখ কৰা কথা কেইটা মন কৰিব লাগিব।

(১) বীজবোৰ উচ্চ অঙ্কুৰণ যুক্ত হ'ব লাগিব। যেনে—ধানৰ ক্ষেত্ৰত অঙ্কুৰণ ৮০% লগতে পানীভাগ ১২-১৩%, য়েঁহৰ ক্ষেত্ৰত অঙ্কুৰণ ৮৫% পানীভাগ ১২%, সৰিয়হৰ ৮৫% পানীভাগ ৯%, বাদামৰ ৭০% পানীভাগ ৯%, মৰাপাটৰ বীজত অঙ্কুৰণ ৮০% আৰু পানীভাগ

৯%, টিপিএচ (আলুবীজ) ক্ষেত্ৰত অঙ্কুৰণ ৮০%, লগতে পানীভাগ ৮%, বেঙেনা, বিলাহী, বন্ধাকবি, ফুলকবি মুলা আদি বীজৰ অঙ্কুৰণ ক্ষমতা ৭০% পানীভাগ ৭০-৮০%ৰ ভিতৰত থাকিব লাগে। গতিকে ভাল বীজত অতি কমেও শতকৰা অঙ্কুৰণ ক্ষমতা আৰু বীজত নিহিত হৈ থকা সৰ্বাধিক পানীভাগৰ পৰিমাণ ওপৰত উল্লেখ কৰা মতে হ'ব লাগে। তেতিয়া হ'লে বিঘা বা হেক্টৰে প্ৰতি বীজৰ পৰিমাণ সঠিক হয়। তেনে অৱস্থাত সেই শস্যৰ পৰা অধিক উৎপাদন আশা কৰিব পাৰি।

(২) বীজৰ উৎস ধনাত্মক হ'ব লাগে। প্ৰমাণিত বীজ উৎপাদনৰ বাবে এই উৎস হ'ল-মূলবীজ (Foundation Seed) ভালবীজ সুপ্ত অৱস্থাত উচ্চ মান বিশিষ্ট সংকেটবোৰ জীৱ কোষত থকা ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ গঠনবোৰে কঢ়িয়াই নিয়াত অধিক সক্ৰিয় হ'ব লাগে।

(৩) বীজবোৰ সমআকাৰৰ, ক'লা দাগ নথকা, সবল সুস্থ হ'ব লাগে। ইয়াক সাধাৰণতে আমি নিৰ্ণয় কৰিব লাগিব সেই নিৰ্দিষ্ট ধান জাতৰ ১০০০টা ধানৰ ওজনৰ ভিত্তিত আৰু সেই ওজন অনুমোদিত পৰিমাণৰ লগত তুলনা কৰি ঠিৰাং কৰিব পাৰি। কেইবিধমান ধানৰ জাতৰ ওজন তলত দেখুৱা হ'ল—

ৰঞ্জিত ১০০০টা ধান-১৭৪৮ গ্ৰাম (নিম্নতম ওজন)
বাহাদুৰ ১০০০টা ধান-২৩২৮ গ্ৰাম (নিম্নতম ওজন)
মাচুৰি ১০০০টা ধান-১৫০২ গ্ৰাম (নিম্নতম ওজন)
মনোহৰ শালি ১০০০টা ধান-২৪৩৫ গ্ৰাম (নিম্নতম ওজন)
আই আৰ-৬৪, ১০০০টা ধান-১৮১১ গ্ৰাম (নিম্নতম ওজন)

(৪) নিৰ্বাচন কৰা বীজবোৰ বীজে কঢ়িয়াই অনা বেমাৰৰ পৰা মুক্ত হ'ব লাগে আৰু বীজবোৰ বাহ্যিক পৰ্যবেক্ষণত দৈহিকভাৱে কীট-পতংগৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হোৱা হ'ব নালাগে।

আমাৰ দেশত কৃষি এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়।

কৰোনা মহামাৰীৰ সময়ত সেই সত্য আৰু অধিক প্ৰকট হৈ উঠিছে। দেশখনৰ দুই-তৃতীয়াংশ লোক কৃষি আৰু ইয়াৰ আনুষংগিক ক্ষেত্ৰৰ লগত জড়িত। আনহাতে কৃষিকাৰ্যৰ বাবে মাটি, পানী, বীজ, সাৰ, দৰৱ, পৰিচালনা আদি যিবোৰ উপাদানৰ আৱশ্যক তাৰ ভিতৰত বীজ নামৰ এই উপাদানটো আটাইতকৈ বেছি গুৰুত্বপূৰ্ণ। উন্নত মানৰ বীজক খেতিৰ নিৰ্ণয়কাৰী (critical) উপাদান বুলিও ক’ব পাৰি। কিয়নো, উল্লিখিত আটাইবোৰ উপাদান সঠিক ৰূপত উপলব্ধ হ’লেও খেতিয়কে তাৰ পৰা আশানুৰূপ ফল লাভ কৰিব নোৱাৰে যদিহে তেওঁ ব্যৱহাৰ কৰা বীজ বা ৰোপণ সামগ্ৰীৰ গুণাগুণ নিৰ্ভৰযোগ্য নহয়। গতিকে খেতিৰ সকলো উপাদানৰ তুলনাত উন্নত বীজৰ গুৰুত্ব সৰ্বাধিক। কিন্তু আমাৰ দেশ আৰু ৰাজ্যখনত বীজৰ উৎপাদন ইয়াৰ সংগ্ৰহ, মজুতকৰণ আৰু খেতিয়কৰ মাজত বীজ বিতৰণৰ যি প্ৰক্ৰিয়া বা ব্যৱস্থা বৰ্তমান চলি আছে সি একেবাৰে ফলপ্ৰসূ হৈ থকা নাই। ৰাজ্যখনত বীজ যোগানৰ পৰ্যায় কেইটা একাদিক্ৰমে আলোচনা কৰিলে ব্যৱস্থাটোৰ অন্তঃসাৰশূন্যতাৰ বিষয়টো ভালকৈ জানিব পৰা যাব। প্ৰথমতে আহোঁ বীজ উৎপাদন ব্যৱস্থাটোলৈ—

বীজ উৎপাদন প্ৰক্ৰিয়াৰ বিষয়ে কোৱাৰ আগেয়ে বীজৰ প্ৰকাৰ সম্পৰ্কে কিছু আলোচনা কৰোঁহক।

বীজ প্ৰমাণিকৰণ আৰ্চনি (ভাৰতীয় সংবিধানৰ ৮ নং অনুচ্ছেদ ‘বীজ আইন’(Seed Act)-১৯৬৬) ধাৰামতে অধিক উৎপাদনক্ষম বীজসমূহক প্ৰধানকৈ চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে—

(১) নিউক্লিয়াচ বীজ : এই শ্ৰেণীৰ বীজ কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কৃষি গৱেষকসকলে কম পৰিমাণে উৎপাদন কৰে আৰু ইয়াক সৰু সৰু বেগত ৰঙা ৰঙৰ লেবেল মাৰি কৃষি বিজ্ঞানীৰ দ্বাৰা প্ৰমাণিকৰণ কৰা হয়।

(২) ব্ৰীডাৰ বীজ : এই শ্ৰেণীৰ বীজ কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কৃষি গৱেষক (ব্ৰীডাৰ)সকলৰ তত্ত্বাৱধানত

উৎপাদন কৰা হয় আৰু বীজৰ সম্পূৰ্ণ বিৱৰণ হালধীয়া ৰঙৰ লেবেলত লিখি ১০ কেজি আৰু ২০ কেজি বেগত ছীল কৰি প্ৰমাণিকৰণ কৰা হয়।

(৩) মূলবীজ (Foundation Seed) এই বীজ ব্ৰীডাৰ বীজৰ পৰা কৃষি বিভাগৰ অনুমোদিত বীজ পামতহে কাৰিকৰী কৃষি বিষয়াৰ তত্ত্বাৱধানত উৎপাদন কৰা হয়। ইয়াক ২০ বা ৩০ কেজিৰ বস্তাত বগা ৰঙৰ লেবেল বা টেপত সবিশেষ লিখি ছীল কৰি বীজ প্ৰমাণিকৰণ বিষয়াৰ দ্বাৰা চহী কৰি প্ৰমাণিকৰণ কৰা হয়।

(৪) প্ৰমাণিত বীজ (Certified Seed) : প্ৰমাণিত বীজৰ বস্তাত ছীল কৰি ৰখা লেবেল বা টেপখনৰ ৰং ঈষৎ নীলা (Azure Blue) এই বীজ প্ৰধানকৈ বিভাগীয় পাম, বিভাগে অনুমোদন কৰা অন্যান্য বীজ পাম, বীজ উৎপাদকৰ পথাৰ আৰু বিভাগৰ দ্বাৰা ৰূপায়িত বীজ গাঁও (Seed Village) আৰ্চনিৰ অধীনত উৎপাদন কৰা হয়।

সাধাৰণতে বীজ প্ৰমাণিকৰণ ছয়টা বহল পৰ্যায়ৰ মাজেৰে সম্পাদন কৰা হয়। পৰ্যায় কেইটাৰ চমু আভাস এনে ধৰণৰ—

(১) আবেদন নিৰীক্ষণ আৰু আবেদন মাচুল (Receipt & Scrutiny of application) : আবেদন মাচুল সহ বীজ উৎপাদন আৰ্চনিৰ অন্তৰ্গত আবেদন পত্ৰখন সম্পূৰ্ণভাৱে পূৰ্ণ কৰি কৃষি উন্নয়ন বিষয়াৰ যোগেদি বীজ প্ৰমাণিকৰণ বিষয়াক জমা দিব লাগে। আবেদন পত্ৰৰ বিপৰীত পৃষ্ঠাত থকা নিয়মাৱলী মানিবলৈ আবেদনকাৰী বাধ্য থাকিব লাগে। আবেদনখন সঠিকভাৱে নিৰীক্ষণ কৰিহে বিষয়াজনে পঞ্জীয়ন মাচুলৰ ৰচিদ কাটি বীজ উৎপাদকক দিব লাগে। এখন আবেদনত একেলগে থকা (compact area) ১-১০ হে মাটিকালি অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি।

(২) বীজৰ উৎস নিৰ্ণয়, বীজৰ শ্ৰেণী আৰু অন্যান্য যাৱতীয় তথ্য : প্ৰমাণিত বীজৰ মূল উৎস হ’ল— মূল

বীজ। বীজ উৎপাদকজনে তেওঁৰ পথাৰত যে মূল বীজ ৰোপণ কৰিছে তাক কেনেকৈ চিনি পোৱা যাব? সেয়া ঠিৰাং কৰাটো টান যদিও সি সম্ভৱ। বীজ উৎপাদকে ব্যৱহাৰ কৰা মূল বীজৰ বেগত গাঠি থোৱা বগা টেগখনেই তাৰ প্ৰমাণ। গতিকে বীজ উৎপাদকে ব্যৱহাৰ কৰা মূল বীজৰ বস্তুত থকা বগা টেগখন যত্নেৰে ভৱিষ্যতৰ বাবে সাঁচি ৰখাৰ লগতে ক্ৰয় কৰি অনা ৰচিদখনো ৰাখি থ'ব লাগে।

(৩) **প্ৰমাণিকৰণ আঁচনিত পথাৰ পৰিদৰ্শন** : ই এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়। ধানৰ প্ৰমাণিত বীজ উৎপাদনৰ ক্ষেত্ৰত স্থানীয় কৃষি উন্নয়ন বিষয়া আৰু গাঁও পৰ্যায়ৰ সম্প্ৰসাৰণ কৰ্মীসহ ৰাজ্যিক বীজ প্ৰমাণীকৰণ এজেন্সীৰ প্ৰমাণীকৰণ বিষয়াই অতি কমেও চাৰিটা ক্ষেত্ৰ পৰিদৰ্শন কৰিব লাগে।

প্ৰথম পৰিদৰ্শনত কৰিব লগা কামখিনি—

(১) প্ৰমাণিত বীজ উৎপাদনত বীজ উৎপাদকক বীজ আইনৰ অধীনত প্ৰমাণিকৰণ আঁচনিৰ সকলো কথা জ্ঞাত কৰা।

(২) আবেদন প্ৰপত্ৰখন সঠিকভাৱে পূৰণ কৰিছেনে নাই তাক নিৰীক্ষণ কৰা আৰু আবেদনৰ লগত পঞ্জীয়ন মাচুল সংগ্ৰহ কৰা।

(৩) উৎপাদন কৰিবলৈ লোৱা প্ৰমাণিত বীজৰ উৎস মূলবীজ হয় নে নহয় তাক স্থিৰ কৰা আৰু বীজৰ লগত গাঠি থোৱা বগা 'টেগ' অথবা চাৰ্টিফিকেটখন নিৰীক্ষণ কৰি বীজ উৎপাদকক যতনেৰে ৰাখি থবলৈ দিহা দিয়া।

(৪) পথাৰখন আছুতীয়াকৰণ হৈছেনে নাই স্থিৰ কৰা। এই আছুতীয়াকৰণ ধানৰ ক্ষেত্ৰত ৩ মিটাৰ, ঘেঁহুৰ ক্ষেত্ৰত ১০০ মিটাৰ, সৰিয়হৰ ক্ষেত্ৰত স্বসুসঙ্গত (self compatible type) ধৰণৰ হ'লে ২৫ মি.আৰু স্বসুসঙ্গত নহ'লে ইয়াৰ দূৰত্ব ৫০মি.

দ্বিতীয় পৰিদৰ্শনত কৰিব লগা কাম—

এই পৰিদৰ্শন ধানৰ ফুলধৰা অৱস্থাৰ পৰা গুটি ধৰা

অৱস্থাত কৰাটো অতি প্ৰয়োজনীয়। এখন বীজ পথাৰত অতি কমেও অনিৰ্বাচিতভাৱে ৫-২০ ঠাইত (বীজ পথাৰৰ আকাৰ অনুযায়ী) গণনা কৰিব লাগে। ধানৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰতিটো গণনাত (ফুল, মণিধৰা, ঠোক) গছৰ সংখ্যা ১০০০ জোপা হ'ব লাগে। এই পথাৰ পৰিদৰ্শনৰ ধৰণ কেবা প্ৰকাৰৰ—

এই পৰিদৰ্শনত গণনা কৰিবলগীয়া বিষয়বস্তুখিনি এনে ধৰণৰ—

গণনা কৰিবলগীয়া খেতিৰ ত্ৰুটীসমূহ—

(১) পৃথক কৰিব নোৱাৰা ধানগছৰ সংখ্যা

(২) আপত্তিজনক এলাগিৱন

(৩) বীজে কঢ়িয়াই অনা ৰোগযুক্ত গছৰ সংখ্যা

(৪) কীট-পতঙ্গই আক্ৰান্ত কৰা গছৰ সংখ্যা

তৃতীয় পথাৰ পৰিদৰ্শন—

ঠিক খেতি চপোৱাৰ আগতে তৃতীয় পৰিদৰ্শনটো কৰা দৰ্কাৰ। কাৰণ এই পৰিদৰ্শনত ২য় পৰিদৰ্শনত দৃষ্টিগোচৰ হোৱা আসোঁৱাহসমূহ সম্পূৰ্ণভাৱে নহ'লেও আংশিকভাৱে সমাধা কৰি বীজৰ মানদণ্ড উন্নত কৰিব পাৰি।

চতুৰ্থ পৰিদৰ্শন—

খেতি চপোৱাৰ পৰা নমুনা সংগ্ৰহ কৰালৈকে সেই সময়ছোৱাত চতুৰ্থ পৰিদৰ্শন কৰিব লাগে। ধানখিনি কটাৰ পাছত পথাৰত দুই-তিনিদিনমান ৰ'দত শুকাব লাগে। এই পৰিদৰ্শনত বীজ উৎপাদকে বীজ প্ৰমাণিকৰণ বিষয়া আৰু কু: উ: বিষয়াই পৰিদৰ্শন টোকাত লিখি দিয়া পৰামৰ্শবোৰ বীজ আইনৰ আধাৰত মানি চলাতো বাধ্যতামূলক। অন্যথা বীজখিনিয়ে প্ৰমাণিকৰণৰ যোগ্যতা হেৰুৱাব সম্ভাৱনা থাকে।

(১) পৰিষ্কাৰ মৰণাতলীত ধানখিনি মৰণা মাৰিব লাগে আৰু সতৰ্ক হোৱা উচিত যাতে বীজখিনি কোনো কাৰণতে অন্য ধানৰ সংমিশ্ৰনত নাহে।

(২) গুটি ধানবোৰ ৪-৫ টা মান ৰ'দত শুকুৱাব লাগে।

(৩) ধানখিনি ভালদৰে চালি-জাৰি 'গ্ৰেডিং' কৰিব লাগে।

(৪) ক'লা দাগ থকা আধা ভঙা বীজবোৰ বাছি আঁতৰাব লাগে।

(৫) ৫০ কেজি ধৰা ছটিৰ বস্তাত ভালকৈ শুকুৱাই লোৱা ধানখিনি ওজন কৰি মুখবোৰ সাধাৰণ ছটি সূতাৰে হাত চিলাই কৰি কিছু দিন 'থাক' কৰি ৰাখিব লাগে। একো একোটা 'থাক' ২০০ কুইণ্টলৰ বেছি হ'ব নালাগিব। এই 'থাক'বোৰত প্ৰমাণিকৰণ বিষয়াই একোটাকৈ 'থাক' নম্বৰ (lot no) দি অনিৰ্বাচিতভাৱে 'বোমা' নামৰ বীজ নমুনা সংগ্ৰহ কৰা সৰ্জুলিৰে প্ৰমাণিকৰণ বিষয়া অথবা কৃ: উ: বিষয়াই বীজৰ নমুনা সংগ্ৰহ কৰি ৰাজ্যিক বীজ পৰীক্ষাগাৰলৈ প্ৰেৰণ কৰিব। এই ক্ষেত্ৰত বীজৰ নমুনাৰ ফলাফল আৰু ভাল ফলাফল প্ৰাপ্তিৰ পিছতো ৩০ কেজি গানিবেগত ছীল কৰি প্ৰমাণিকৰণ নোহোৱা পৰ্যন্ত বীজ উৎপাদকে দিনে দিনে 'থাক' বিলাক পৰ্যবেক্ষণ কৰিব লাগে। পোক, পৰুৱা, চৰাই, নিগনি আদিয়ে যাতে অনিষ্ট কৰিব নোৱাৰে তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিব লাগে।

(৬) বিশেষ মন কৰিবলগা কথা হ'ল যে, প্ৰমাণিকৰণ হোৱাৰ আগে আগে বীজ উৎপাদকে প্ৰমাণিকৰণ বিষয়াই সংশ্লিষ্ট পথাৰ পৰিদৰ্শন কৰা মাছুলখিনি পৰিশোধ কৰিব লাগিব। অন্যথা বীজখিনি প্ৰমাণিকৰণ নহ'বও পাৰে। 'ছিল' হোৱাৰ পাছত প্ৰমাণিত বীজৰ বেগবোৰ পুনৰ 'লট' অনুসৰি 'থাক' কৰি নিৰাপদে ৰাখিব লাগে।

গতিকে দেখা গ'ল যে, বীজ আইনৰ অধীনত ব্যক্তিগত কৃষকৰ পথাৰত বীজ উৎপাদন কৰাটো বৰ সহজ কাম নহয়। সমবায় ভিত্তিত কৃষি বিভাগে ৰূপায়ণ কৰা 'বীজ গাঁও' আঁচনিখনৰ কাম যদি আন্তৰিকতাৰে ৰূপায়ণ কৰে তেন্তে ই একেবাৰে সহজ হৈ উঠিব। এই ক্ষেত্ৰত বীজ উৎপাদক, কৃষি উন্নয়ন বিষয়া আৰু বীজ

প্ৰাধিকৰণ বিষয়াৰ সমন্বয় ঘটিব। সকলোৰে কষ্ট লাঘৱ হ'ব আৰু ৰাজ্যখনে সময়মতে প্ৰমাণিত বীজ পাবলৈ সক্ষম হ'ব। খেতিয়কসকলেও উৎপাদিত শস্য বীজ হিচাপে বিক্ৰী কৰিব পাৰিলে অধিক লাভৱান হ'ব। চৰকাৰেও বাহিৰৰ ৰাজ্যৰ পৰা প্ৰতিবছৰে ট্ৰাকে ট্ৰাকে কোটি কোটি টকাৰ বীজ আনি পৰিবহনৰ নামত যি বুজন পৰিমাণৰ ধন ব্যয় কৰি আছে সেইবোৰ খৰচো ৰাহি হ'ব। তদুপৰি, সেই বীজ ব্যৱহাৰ কৰি কোনো স্থানীয় খেতিয়কে যদি ভাল ফল নাপায় ৰাজ্যখনতে থকা প্ৰমাণিত বীজ উৎপাদকৰ পৰা ক্ষতিপূৰণ আদায় কৰিব পৰা যাব।

আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাটো হ'ল যে, খেতিয়কসকলে যদি এনেকৈ নিজৰ পথাৰত লাগতিয়াল শস্যসমূহৰ বীজ নিজে উৎপাদন কৰি নিজৰ লগতে ৰাজ্যখনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় বীজৰ যোগান নিশ্চিত কৰিব পাৰে তেন্তে স্বনিৰ্ভৰ (sustainable) কৃষি ক্ষেত্ৰখনত ভৱিষ্যতলৈ সুদূৰপ্ৰসাৰী যোগাত্মক প্ৰভাৱ পৰিব। নহ'লে চৰকাৰৰ সহযোগত বৃহৎ কৰ্প'ৰেট গোস্টিবোৰে হাইব্ৰীড বীজ আদি কৃষি সামগ্ৰী যোগানৰ যি আশ্ৰাসী আৰু অস্বাস্থ্যকৰ প্ৰতিযোগিতা চলাইছে তাৰ ফলত কৃষি ক্ষেত্ৰখন এফালে পৰনিৰ্ভৰশীল হৈ গৈ থাকিব আৰু আনফালে আমাৰ মাটি আৰু পৰিৱেশৰ স্বাভাৱিক জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য ধংসত সাংঘাতিক প্ৰভাৱ পৰিব। ইতিমধ্যে পৰিছেই। গতিকে থলুৱা উন্নত শস্যৰ বীজ আৰু অন্যান্য ৰোপণ সামগ্ৰীৰ ৰক্ষণা-বেক্ষণৰ লগতে এইবোৰৰ প্ৰসাৰৰ মাজেদিহে আমি কৃষিত স্বনিৰ্ভৰশীল হ'ব পাৰিম। কৃষি বিজ্ঞানীসকলে এনেবোৰ কথা কৈ আছে যদিও চৰকাৰে এনেবোৰ দিশত গুৰুত্ব দিয়া যেন লগা নাই। চৰকাৰৰ এনে কৰ্প'ৰেট প্ৰীতি দেশৰ কৃষি ক্ষেত্ৰখনৰ বাবে আশাব্যঞ্জক নহয়। ■

ওপজা মাটিৰ গোক্ৰ

ড° লক্ষ্যজ্যোতি বৰঠাকুৰ

ক'ৰ এজাক সপোন যেন বৰষুণ
ধূলিৰ ওৰণি ঠেলি ভাহি আহে

তোমালোকে 'দিনবন্ধু' চিনেমাত থকা, আমাৰ সকলোৰে শ্ৰদ্ধাৰ ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়া ছাৰে লিখা এই গীতটো শুনিছা নিশ্চয়। ফাগুন-চ'ত মাহত, যেতিয়া আমাৰ চাৰিওফাল ধূলিয়ে চানি ধৰে, আমি সকলোৰে এজাক বৰষুণৰ সপোন দেখো, আশা কৰোঁ মুসলধাৰে এজাক বৰষুণ আহি ধূলিময় শুকান পৃথিৱীখনক জীপাল কৰি তোলাক। নহয়নে বাৰু? সেইবাবেই হয়তো শইকীয়া ছাৰে বৰষুণক এটি ধুনীয়া সপোনৰ লগত তুলনা কৰিছে। বৰষুণক লৈ এনে গান বা কবিতা আৰু বহুত আছে। এতিয়া যিহেতু বাৰিষাৰ সময়, তোমালোকে তেনে গীত ইণ্টাৰনেটত বিচাৰি হেঁপাহ পলুৱাই শুনিবা আৰু বৰষুণৰ আমেজ ল'বা। আমি পিছে আজি বৰষুণৰ গানৰ কথা পাতিব খোজা নাই। বৰষুণৰ সময়ত প্ৰকৃতিত ঘটা মজা কথা এটাৰ আঁৰৰ বিজ্ঞানখিনিৰ বিষয়েহে আলোচনা কৰিব বিচাৰিছোঁ।

এটা কথা মন কৰিছানে বাৰু। ফাগুন, চ'ত বা ব'হাগ মাহত যেতিয়া প্ৰথম প্ৰথম বৰষুণ আহি আমাৰ পৃথিৱীৰ বুকুত পৰে, মাটিৰ পৰা এটা তীব্ৰ গোক্ৰ ভাহি আহে। এয়া আমাৰ ধৰিত্ৰী আইৰ বুকুৰ গোক্ৰ।

সাহিত্যিক, কবি, গীতিকাৰৰ ভাষাত এয়া ওপজা মাটিৰ গোক্ৰ। লাহে- লাহে যেতিয়া বৰষুণ বেছিকৈ হয়, এই মন মতলীয়া ক'ৰা গোক্ৰটো নোহোৱা হয়। আহাৰ-শাওন মাহত তুমি এই গোক্ৰ নোপোৱা। কেতিয়াবা ভাবি চাইছানে এই গোক্ৰৰ বহস্য, কিয় বা কিছুদিন বৰষুণ অহাৰ পিছত এই গোক্ৰ নোহোৱা হয়? আমি আজি সেই কথাকে আলোচনা কৰিম।

ইংৰাজীত এই কাৰবাৰটোক মানে প্ৰথমজাক বৰষুণৰ পিছত মাটিৰ পৰা ওলোৱা গোক্ৰটোক পেট্ৰিক'ৰ (petrichor) বুলি কোৱা হয়। পেট্ৰিক'ৰ শব্দটো ১৯৬৪ চনত ইচাবেল জ' বিয়েৰ (Isabel Joy Bear) আৰু ৰিচাৰ্ড গ্ৰেনফেল থমাচ (Richard Grenfell Thomas) নামৰ অষ্ট্ৰেলিয়াৰ দুজন ৰসায়ন বিজ্ঞানীয়ে প্ৰথম প্ৰয়োগ কৰিছিল। এই শব্দটো গ্ৰীক ভাষাৰ 'পেট্ৰি' আৰু 'ইক'ৰ' শব্দ দুটাক লগলগাই প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। গ্ৰীক ভাষাত পেট্ৰি মানে শিল আৰু ইতৰ মানে মৃদু গোক্ৰ। অৰ্থাৎ, পেট্ৰিক'ৰ শব্দটোৰ জৰিয়তে দুই ৰসায়নবিদে শিলৰ পৰা নিৰ্গত হোৱা মৃদু গোক্ৰ এই কথাটো বুজাব বিচাৰিছিল। কিন্তু কথা হ'ল কিয়? এই কিয়টো বুজিবলৈ হ'লে আমি ইয়াৰ বিষয়ে আৰু অলপ জানিব লাগিব। মন আছেনে জনাৰ?

তোমালোকে মাটিৰ সৃষ্টি কেনেকৈ হয় জানানে?

মাটিৰ মণিকসমূহেই হ'ল মাটিৰ মূল আধাৰ। অৰ্থাৎ, একেবাৰে সহজভাৱে ক'বলৈ গ'লে মাটিৰ মণিকসমূহৰ পৰাই মাটিৰ সৃষ্টি হয়। মণিক মানে বা আকৌ কি? মণিক মানে ধৰিলোৱা এক ধৰণৰ শিল। পানী, বায়ু, উষ্ণতা, চাপ আদিৰ পৰিৱৰ্তন, মধ্যাকৰ্ষণ শক্তি, ৰাসায়নিক বিক্ৰিয়া, অণুজীৱৰ প্ৰভাৱ আদি বিভিন্ন কাৰণত এই শিলসমূহৰ ক্ষয় হৈ হৈ মাটিৰ সৃষ্টি হয়। সেয়ে প্ৰয়োজন সাপেক্ষে, কিছু এৰাধৰাকৈ মাটিক যদি শিল বুলি কোনোৱে কয়, তেওঁ একেবাৰে অবাস্তৱ কথা কৈছে বুলি ভাবিব নালাগে। এই অৰ্থতে মাটিৰ পৰা ওলোৱা গোন্ধটোক পেট্ৰিক'ৰ অৰ্থাৎ 'শিলৰ পৰা নিৰ্গত গোন্ধ' বুলি নামাকৰণ কৰিছে বিজ্ঞানী দুজনে।

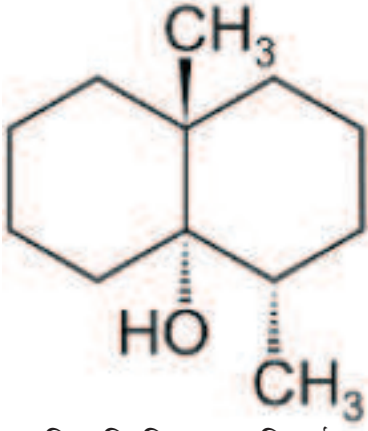
এতিয়া কথা হ'ল এই গোন্ধটোৰ উৎস কি? মানে কি কি বস্তুৰ বাবে এই বিশেষ গোন্ধটো আমাৰ নাকত লাগে? পেট্ৰিক'ৰ গোন্ধটো মূলত তিনিটা বস্তুৰ পৰা আহে: অজন নামৰ এবিধ গেছ, গছসমূহৰ পৰা নিৰ্গত হোৱা কিছুমান তেল আৰু জিয়স্মিন নামৰ আন এবিধ গোন্ধ নিৰ্গমনকাৰী পদাৰ্থ। ইয়াৰ ভিতৰত জিয়স্মিন বেঙেৰীয়া জাতীয় কিছুমান অণুজীৱৰ পৰা আহে। আমি এই তিনিওবিধ পদাৰ্থৰ বিষয়ে কিছু আলোচনা কৰিম।

প্ৰথমে অজনৰ কথা কৈ পাতো আহা। তোমালোকে নিশ্চয় জানে আমাৰ বায়ুমণ্ডলত অক্সিজেন আৰু নাইট্ৰজেন যথেষ্ট মানে ক্ৰমে ২১% আৰু ৭৮% থাকে। অক্সিজেন আৰু নাইট্ৰজেনৰ দুটা পৰমাণু লগত একোটা অণু গঠন কৰে। সেয়ে ইহঁতক দ্বি-পৰমাণৱিক অণু বোলা হয়। বিজুলী-চেৰেকনিৰ সময়ত উৎপন্ন হোৱা বৈদ্যুতিক স্ফুলিঙ্গৰ খুন্দাত অক্সিজেন আৰু নাইট্ৰজেনৰ অণুৰ বিভংগণ ঘটি নাইট্ৰিক অক্সাইড আৰু অজন গেছ উৎপন্ন কৰে। এই অজন গেছক বৰষুণৰ পানীৰ টোপালে পৃথিবীপৃষ্ঠলৈ কঢ়িয়াই আনে। অজনৰ কেঁচা মাছৰ দৰে অকটা গোন্ধ আছে। পেট্ৰিক'ৰত এই অজনৰ কিছু অৰিহণা থাকে। আজি-কালি শাক-পাচলি, ফল-মূল আদি ব্যৱহাৰ কৰাৰ আগতে এইবোৰত লাগি থাকিব পৰা

সাম্ভাব্য কীটনাশক দূৰ কৰিবৰ বাবে 'অজনাইজাৰ' নামৰ এক আহিলা ব্যৱহাৰ কৰা দেখিছা নেকি বাৰু? মন কৰিবচোন সেই মেচিনটোৰ পৰা এটা অকটা গোন্ধ ওলাই আৰু সেইটোৱেই হ'ল অজনৰ বিশেষ গোন্ধ।

এইবাৰ আহো গছৰ পৰা নিৰ্গত হোৱা তেলসমূহৰ কথা লৈ। শুকান বতৰৰ সময়ছোৱাত, মানে খৰালি কালত গছবোৰৰ পৰা কিছুমান বিশেষ তেলজাতীয় পদাৰ্থ নিৰ্গত হয়। ষ্টিয়েৰিক এচিড, পান্মিটিক এচিড আদিবোৰক গছে সাধাৰণতে নিৰ্গত কৰে আৰু এই তেলসমূহ শিল, মাটি আদিত জমাই থাকে। যেতিয়া বৰষুণ আছে এই তেলজাতীয় পদাৰ্থবোৰ বতাহত মিলি যায় আৰু এইসমূহেও পেট্ৰিক'ৰৰ সেই বিশেষ গোন্ধটোলৈ অৱদান যোগায়।

এতিয়া আহো আচল কথাটোলৈ। মানে পেট্ৰিক'ৰৰ সেই বিশেষ গোন্ধটোলৈ সকলোতকৈ বেছি অৱদান আগবঢ়োৱা জিয়স্মিনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। জিয়স্মিন হৈছে নীল-সেউজ শেলাই (blue-green algae), মাটিত থকা এক্টিনমাইচিন বেঙেৰীয়া আদিয়ে নিঃসৰণ কৰা এবিধ বিপাকীয় পদাৰ্থ। এই অণুজীৱসমূহৰ মাটিতে জন্ম হয়, মাটিতে বাস কৰে আৰু মাটিতে সিহঁতৰ মৃত্যু হয়। যেতিয়া বৰষুণ পৰে অণুজীৱৰ এই মৃত কোষবোৰৰ পৰা জিয়স্মিন নিৰ্গত হৈ বতাহত মিলে আৰু তেতিয়াই আমি সেই গোন্ধ পাওঁ। সকলোতকৈ মন কৰিবলগীয়া কথাটো হ'ল যে বায়ুত খুব কম পৰিমাণত থাকিলেও আমাৰ নাকে জিয়স্মিনৰ গোন্ধ চিনাক্ত কৰিব পাৰে। সঠিকভাৱে ক'বলৈ গ'লে বতাহত এশ কোটি ভাগৰ এক ভাগ থাকিলেও আমি জিয়স্মিনৰ গোন্ধ পাওঁ। আমাৰ কবি, গীতিকাৰসকলে কোৱা 'ওপজা মাটিৰ গোন্ধ'টো প্ৰধানতঃ এই জিয়স্মিনৰ বাবেই আহে। উট আৰু আন বহুতো প্ৰাণীয়ে এই গোন্ধ আমাতকৈও বেছিকৈ পায়। মৰুভূমিত পানীৰ সন্ধান কৰাৰ ক্ষেত্ৰত এই গোন্ধই উটক সহায় কৰে। তলত জিয়স্মিনৰ ৰাসায়নিক গঠন সংকেতটো দিয়া হৈছে।

চিত্ৰ ৪ জিয়স্মিনৰ ৰাসায়নিক গঠন

কিন্তু কথা হল ফাণ্ডন, চ'ত মাহত প্ৰথম বৰষুণ অহাৰ সময়তহে এই গোল্ক বেছিকৈ কিয় পোৱা যায়? উত্তৰটো একেবাৰে সহজ। তোমালোকে নিজেও অনুমান কৰিব পাৰিছা চাওঁ। শুকান বতৰত মৃত অনুজীৱসমূহৰ খোলাবোৰ মাটিত বেছিকৈ জমা হৈ থাকে। একেৰাহে যেতিয়া বৰষুণ অহা আৰম্ভ হয় তেতিয়া আৰু অৱশিষ্ট খোলাৰ পৰিমাণ গোল্ক সৃষ্টি কৰিব পৰা জোখাৰে নাথাকে। সেইবাবে প্ৰথম প্ৰথম হোৱা বৰষুণৰ সময়তহে এই গোল্ক বেচিকৈ পোৱা যায়। ইয়াৰ উপৰিও শুকান বতৰত বায়ুমণ্ডলত আন গোল্ক সৃষ্টিকাৰী পদাৰ্থ কমি থাকে। কিন্তু বৰষুণ আহি আহি যেতিয়া বতৰটো আৰ্দ্ৰ কৰি দিয়ে জিয়স্মিনৰ উপৰিও আন বেলেগ বেলেগ গোল্ক সৃষ্টিকাৰী পদাৰ্থ পৰিবেশত ভৰি পৰে আৰু তাৰ ফলত জিয়স্মিনৰ গোল্ক আগৰ সমান পোৱা নাযায়।

জিয়স্মিনক আৰু ক'ত ক'ত পোৱা যায় বাৰু? মাটিৰ তলত হোৱা বিট নামৰ পাচলিবিধ কেঁচাকৈ খালে এটা মাটি মাটি গোল্ক পোৱানে? ইয়াৰ কাৰণে এই

জিয়স্মিন। তদুপৰি আঙুৰৰ পৰা প্ৰস্তুত কৰা মদটো জিয়স্মিনৰ গোল্ক পোৱা যায়। গেলি যোৱা আঙুৰত 'পেনিচেলিয়াম ফাংগাই' আৰু আন কিছু বেক্টেৰীয়াৰ প্ৰভাৱত জিয়থিন উৎপন্ন হয়। মদ বনোৱা কোম্পানীবোৰৰ বাবে ই এক ডাঙৰ সমস্যা। পানীত থকা কিছুমান অণুজীৱই জিয়স্মিন নিৰ্গত কৰে আৰু সেইবোৰ আমাৰ গ্ৰাচকাৰ্প বা আন তেনেধৰণৰ মাছবোৰে খায়। এনেবোৰ মাছৰ পৰাও সেই মাটি মাটি গোল্কটো ওলাই। তোমালোকৰ ঘৰলৈ অনা মাছ যদি কেতিয়াবা মাটি মাটি গোল্কোৱা বুলি শুনা বুজিবা সেয়া জিয়স্মিনৰ বাবে হৈছে। তুমি তেতিয়া ঘৰৰ মানুহক এটা বুদ্ধি দিবা। মাছখিনি ৰন্ধাৰ আগতে নেমু বা ভিনেগাৰ দি ভালকৈ ধুই ল'বলৈ ক'বা। জিয়স্মিনে নেমু ভিনেগাৰ আদিত থকা এচিডৰ লগত বিক্ৰিয়া কৰি 'এৰ্গস্মিন' নামৰ এবিধ গোল্কহীন পদাৰ্থ উৎপন্ন কৰে আৰু সেয়ে এনেদৰে দুই ল'লে মাছৰ মাটি মাটি গোল্কটো নোহোৱা হয়। জিয়স্মিন সম্পৰ্কে আৰু কিছু মজাৰ কথা আছে। কিন্তু সকলো কথা যদি ময়েই কৈ দিওঁ কেনেকৈ হ'ব? তোমালোকে নিজেও চেষ্টা কৰিবচোন ইয়াৰ বিষয়ে আৰু কিবা জানিব পাৰা নেকি। আজিলৈ সামৰোঁ, মাত্ৰ আৰু এটা কথা কৈ। ইংৰাজীত যে কয়, last but not the least, সেই তেনেকুৱা কথা। উত্তৰ প্ৰদেশত কৌণজ নামৰ এখন জেগা আছে। কৌণজ চহৰখনৰ এটা পুৰণি ঐতিহ্য আছে 'মিটি কা ইত্তৰ'। এই 'মিটি কা ইত্তৰ' কি বাৰু জানানে? ওপজা মাটিৰ গোল্ক থকা এক ধৰণৰ আতৰ। এই আতৰ নিৰ্দিষ্ট স্থানৰ মাটিৰ উৰ্ধ্বপাতন কৰি প্ৰস্তুত কৰা হয়। এতিয়া বাৰু তোমালোকে ক'ব পাৰিবানে এই 'মিটি কা ইত্তৰ'ৰ সেই বিশেষ গোল্কটোৰ ৰহস্য কি? হয়, তুমি শুদ্ধ উত্তৰ দিছা, ৰহস্যটো হ'ল জিয়স্মিন। ■

তোমালোকে মন কৰিছানে??

ডাঃ ৰাজেন ৰয়

মৰমৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল,

তোমালোকে বাৰু পঢ়া-শুনা কৰাৰ লগতে নিজৰ গাওঁ বা চহৰখনৰ কথা, সমাজখনৰ কথা বা নিজৰ পৰিয়ালটোৰ কথা কেতিয়াবা ভাবানে? মোৰ দৃঢ় বিশ্বাস তোমালোকে নিশ্চয় কিছুমান কথা চিন্তা কৰা। শিক্ষানুষ্ঠানৰ চাৰি বেৰৰ ভিতৰত পঢ়া বিষয়বোৰৰ লগত বাহিৰত দেখা বা শুনা কথাবোৰ বিজাবলৈ চেষ্টা কৰা। শিক্ষানুষ্ঠানৰ বাহিৰৰ এই সমাজখনৰ কথা আলোচনালৈ আনিলে সাধাৰণতে সমাজখনত বৰ্তি থকা নীতি-নিয়মৰ কথাই আহি পাৰে। এই নীতি-নিয়মবোৰ ঠাইভেদে ভিন্ ভিন্ হয়। আমি যিখন সমাজত থাকোঁ, সেই সমাজৰ নীতি-নিয়মবোৰ আমি সকলোৱে মানি চলিব লাগে। হয়নে? কিন্তু তোমালোক বাৰু ভাবিছানে এইবোৰনো কোনে বনালে বা কিছুমান নিয়ম নো কিয় এনেধৰণৰ হ'ল? এইবোৰ নিয়মৰ প্ৰয়োজনেই হ'ল কিয়, নিয়মবোৰ আনধৰণৰ বা বিকল্প নিয়ম কিছুমান কৰি ল'ব পাৰি নেকি ইত্যাদি ইত্যাদি?...

দ্বিতীয়তে, কোনোবাই কোৱা এই নীতি-নিয়মৰ কথা এযাৰ মানি ল'বলৈ হ'লে তোমালোকে কোনবোৰ দিশৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া? কথাযাৰ কোৱা ব্যক্তিগৰাকীৰ ওপৰত নে কথাখিনিত থকা যুক্তিযুক্ততাৰ ওপৰত? কথাযাৰ কোৱা ব্যক্তিগৰাকী কোন, তেওঁৰ পদবী কি, সমাজত তেওঁৰ প্ৰতিপত্তি বা স্থিতি কি এইবোৰহে সদায়

গুৰুত্ব পাব লাগে নে নালাগে সেই বিষয়ে পিছত আলোচনা কৰিম। পিছে কথাখিনি যদি যুক্তিযুক্ত বুলি ভাবা তেনেহ'লে সেইটো বাৰু তুমি কাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ভাবা- সমাজত প্ৰচলিত পৰম্পৰা বা ধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ ওপৰত নে বৈজ্ঞানিক সত্যতাৰ ওপৰত? পিছৰ শাৰীটো নপঢ়াকৈ চকু মুদি তোমাৰ উত্তৰটো ভাবাচোন। অৱশ্যে তোমালোকৰ উত্তৰটো কি হ'ব মই অনুমান কৰিব পাৰিছো। 'কিছুমান ক্ষেত্ৰত পৰম্পৰা বা ধৰ্মীয় বিশ্বাস আৰু কিছুমান ক্ষেত্ৰত বৈজ্ঞানিক সত্যতা'। হয়নে? পিছে ব্যক্তিগতভাবে তুমি যিধৰণে চিন্তা নকৰা কয়, সমাজৰ এক বৃহৎ অংশই যেতিয়া তোমাৰ দৰে নাভাবি বেলেগ ধৰণে ভাবিবলৈ ল'ব আৰু তেওঁলোকে ভবামতে কিছুমান নীতি-নিয়ম পালন কৰিবলৈ ল'ব তেতিয়াহে তোমাৰ মনত অশুভদৰ সৃষ্টি হ'ব। কিয়নো সমাজে পালন কৰা এই নীতি-নিয়মবোৰক কোৱা হয় 'পৰম্পৰা'। এই পৰম্পৰাজনিত নীতি-নিয়মবোৰৰ কিছু কিছু আমাৰ মনত অযুক্তিকৰ বা অমূলক যেন লাগিলেও আমি প্ৰত্যেকেই নিজ নিজ পৰম্পৰা ৰক্ষাৰ্থে এইবোৰ পালন কৰি থাকো। পিছে এই পৰম্পৰানো আচলতে কি?

একালৰ আইন-কানুন সমাজৰ ৰীতি-নীতি

বশিব নোৱাৰি প্ৰকৃতিক কৰা কাকূতি-মিনতি ॥

হয়, ভালদৰে লক্ষ্য কৰিলে দেখিবা যে আদিতে ভালেসংখ্যক পৰম্পৰাজনিত নীতি-নিয়ম সমাজৰ

মানুহৰ কল্যাণৰ অৰ্থে সৃষ্টি হৈছিল আৰু সকলো ক্ষেত্ৰত ইয়াৰ আঁৰত কোনো বৈজ্ঞানিক ব্যাখ্যা নাছিল। ইয়াৰ বিপৰীতে নীতি-নিয়মবোৰ অলৌকিক বুলি ভবা প্রাকৃতিক ঘটনাৰাজিক বশ কৰাৰ এক উপায় অথবা স্তুতি-মিনতিৰে সম্ভূষ্ট কৰাৰ প্ৰয়াস বুলি ভবা হৈছিল। তোমালোকে জানানে, প্ৰকৃতিক নিয়ন্ত্ৰণ বা বশ কৰা এই প্ৰক্ৰিয়াবোৰক এসময়ত 'যাদু' বুলি কোৱা হৈছিল। এই যাদু জাতীয় আচাৰ-অনুষ্ঠানবোৰ ভৌগোলিক স্থান আৰু জনগোষ্ঠীভেদে ভিন্ ভিন্ আছিল; সেইদৰে স্তুতি-মিনতিৰে অলৌকিক শক্তিক সম্ভূষ্ট কৰাৰ প্ৰয়াসো। কিয়নো মানুহে ধুমুহা, বৰষুণ, বজ্ৰপাত বা বিজুলী-চেৰেকণি, ভূমিকম্প, আগ্নেয়গিৰিৰ উদ্‌গীৰণ এই প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগবোৰৰ কোনো কাৰণ বিচাৰি নাপাই এইবোৰৰ আঁৰত কোনো অলৌকিক শক্তি থকা বুলি বিশ্বাস কৰিবলৈ লৈছিল। আৰু ফলস্বৰূপে যাদু আৰু পাছলৈ উপাসনা বা স্তুতি-মিনতিজাতীয় আচাৰ-অনুষ্ঠানৰ সৃষ্টি হৈছিল। কেৱল ভাৰতবৰ্ষতে নহয় সমগ্ৰ পৃথিৱীতেই ইয়াৰ প্ৰমাণ পাবা। উদাহৰণস্বৰূপে প্ৰকৃতিক বশ কৰিবলৈ আফ্ৰিকাৰ নিকটৱৰ্তী কেনাৰী দ্বীপত তিৰোতা পুৰোহিতে বৰষুণ বিচাৰি সাগৰৰ পানীত লাঠীৰে কোবোৱা আৰু একেটা উদ্দেশ্যৰে ভাৰতবৰ্ষত যজ্ঞানুষ্ঠান পতা একধৰণৰ যাদুৰেই অংগ আছিল। (আমাৰ অসমত অৱশ্যে ভেকুলী বিয়া পতাও হয়।) গড়া খহনীয়াৰ পৰা মুক্তি পাবলৈ নৈৰ পাৰত গৈ শৰাই আগবঢ়োৱা কাৰ্য প্ৰকৃতিৰ সংহাৰী ৰূপক শাস্ত হ'বলৈ কৰা স্তুতি-মিনতিয়েই নহয় জানো? ইয়াত বৈজ্ঞানিক ব্যাখ্যা বিচৰাটো অৰ্থহীন। গতিকে মানুহৰ মনত 'প্ৰকৃতিক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব পাৰি' বুলি উদ্ভৱ হোৱা ধাৰণা আৰু বলে নোৱাৰি পাছলৈ ইয়াক সম্ভূষ্ট কৰাৰ প্ৰয়াসেৰে কিছুমান নীতি-নিয়ম তথা আচাৰ-অনুষ্ঠানৰ সৃষ্টি হ'ল বুলি ভবাৰ থল আছে। এইবোৰেই সমাজ এখনত পাছলৈ পৰম্পৰাৰ ৰূপত থিতাপি ল'লে। স্বাভাৱিকতেই প্ৰাগৈতিহাসিক সেই সমাজবোৰত মানুহৰ মৌলিক চাহিদা (মূলতঃ খাদ্য-নিৰাপত্তা) আৰু

অজ্ঞানতাৰ বাবে মানুহে কিছুমান কঠোৰ নীতি-নিয়মৰ মাজত থাকিবলৈ বাধ্য হৈছিল। আধুনিক মানুহৰ চাহিদাৰ পৰিৱৰ্তন ঘটিল, জ্ঞানৰো প্ৰভূত বিকাশ ঘটিল। এতিয়া এনে কিছুমান নীতি-নিয়ম পালনৰ মাজেদি সময়, শক্তি আৰু অৰ্থ হানি কৰাৰ প্ৰয়োজন আছেনে? তুমি কি ভবা? কেইটামান উদাহৰণেৰে ব্যাখ্যা কৰিলে কথাবোৰ পৰিষ্কাৰ হ'ব, হয়নে?

বাৰু কোৱাচোন, আমাৰ শৰীৰত বেমাৰ-আজাৰবোৰ কিয় হয়? আমাৰ মগজুত হোৱা জ্ঞানৰ বিকাশৰ বাবেই আমি আজি জানিব পাৰিছো-জন্মগতভাবে হোৱা কিছুমান বেমাৰ বাদ দিলে এই বেমাৰ-আজাৰবোৰ প্ৰকৃতিত উপলব্ধ কিছুমান 'কাৰক'ৰ বাবে হয়। আজি আমি জানি উঠিছো সেই 'কাৰক'বোৰ হৈছে বিভিন্ন ধৰণৰ ভাইৰাছ, বেঞ্চেৰীয়া, পৰজীৱী, বিষাক্ত পদাৰ্থ আৰু সেইবোৰ কঢ়িয়াই নিয়া বায়ু, পানী, খাদ্য আৰু প্ৰাণী। (কুকুৰে কামুৰি ৰেবিজ ভাইৰাছবিধ আমাৰ শৰীৰত সুমুৱাই দিয়ে বাবে আমাৰ ৰেবিজ বেমাৰ বা জলাতংক বেমাৰ হয়; সেইদৰে এনোফিলিছ মহে কামুৰিলে প্লাজমোডিয়াম নামৰ পৰজীৱীটোৱে মেলেৰিয়া বেমাৰ কৰে।) পিছে অজ্ঞতাৰ বাবে প্ৰাচীন সমাজৰ সেই মানুহবোৰে প্ৰকৃতিত থকা 'কাৰক'বোৰ বিচাৰি নাপাই কিছুমান নীতি-নিয়ম বা আচাৰ-অনুষ্ঠানৰ মাজেদি আৰোগ্য-লাভ কৰিব পাৰি বুলি বিশ্বাস কৰিছিল। উদাহৰণস্বৰূপে আৰোগ্যলাভৰ বাবে জ্বৰ হোৱা ৰোগীৰ ক্ষেত্ৰত জ্বৰৰ দেৱতাক পূজা আৰু মানসিক ৰোগীৰ ক্ষেত্ৰত ভূতে ধৰা বুলি ভূত খেদা অনুষ্ঠান পাতিছিল। তোমালোকে হয়তো বেমাৰ কৰিব পৰা এনে একাধিক ভূতৰ নাম শুনিছা। বুঢ়া ডাঙৰীয়া, বীৰা, যথিনী, বাক, পিশাচ, দেওভূত...জ্বৰৰ দেৱতাৰ নাম বাৰু শুনিছানে? বংগৰ গ্ৰাম্য সমাজত আজিও 'জ্বৰাসুৰ' নামৰ এক জ্বৰৰ দেৱতাক পূজা কৰা হয়। ৰাভা আৰু চাওৰা সমাজত এই দেৱতাৰ নাম ক্ৰমে 'বাক্ৰা' আৰু 'তনগোৰ বাচুম'। সেইদৰে আমাৰ সমাজত শীতলা আইৰ বাবে বসন্ত ৰোগ

হয় বুলি জনবিশ্বাস আছে যাৰ বাবে ৰোগীগৰাকীক কঠোৰ নিয়মৰ মাজত ৰখাৰ উপৰিও সামাজিকভাৱে বিভিন্ন আচাৰ-অনুষ্ঠান পতা হয়। বেজে মানসিক ৰোগী এগৰাকীক ভূতে ধৰা বুলি কৈ নিৰ্মম শাৰীৰিক অত্যাচাৰ চলোৱাৰ লগতে ভূত খেদা বিভিন্ন মন্ত্ৰৰে জাৰি হেনো ভূতটোক খেদি পঠিয়ায়।

এতিয়া তুমিয়েই কোৱাচোন যিকোনো ধৰণৰ মানসিক বা শাৰীৰিক অসুস্থতাৰ ক্ষেত্ৰত আমি ৰোগীক কাৰ ওচৰলৈ লৈ যোৱা উচিত? উত্তৰটো তোমালোকে সকলোৱে জানা। গতিকে আগতে সুধি অহা প্ৰশ্নটো আকৌ সুধিছো- এতিয়া যিবোৰ নীতি-নিয়ম পালনৰ বাবে আমাৰ বহুমূলীয়া সময়, শক্তি আৰু অৰ্থ হানি হয় তেনেবোৰ নীতি-নিয়ম পালন কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে বুলি ভাবনে? বেমাৰ-আজাৰৰ ক্ষেত্ৰত তেনে কৰিলে দেখোন আমাৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ সম্পদ স্বাস্থ্য হানিবো আশংকা থাকিব!!!!

*কি, কিয়, কেনেকৈ বুলি যদি সোধা,
শিকি বুজি ল'বলৈ আঁতৰিব বাধা।।*

কোনোবাই কোৱা কথা এযাৰ মানি লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত বক্তাগৰাকীৰ সমাজত থকা পদমৰ্যাদাৰ বিষয়টো গুৰুত্ব পাব লাগে নে নালাগে সেইবিষয়ে পিছত আলোচনা কৰিম বুলি কৈছিলো। আহা এইবাৰ আমি বিষয়টো ফাঁহিয়াই চাওঁ। আচলতে কথা এযাৰ তোমাৰ মনঃপুত হোৱা-নোহোৱাৰ সৈতে ব্যক্তিগৰাকীৰ সামাজিক পদমৰ্যাদাই প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে। 'ইমান ডাঙৰ মানুহ এগৰাকীয়ে জানো মিছা কথা ক'ব?' তোমাৰ মনত এনে ভাব আবিহই পাৰে। আচলতে কোনো কথাৰ সত্যাসত্যতা বিবেচনা কৰিবলৈ লওঁতে আমি প্ৰথমতে কথাষাৰক লৈহে আলোচনা কৰা উচিত। তাৰপিছত কথাষাৰ যদি যুক্তিৰ তুলাচনীত গ্ৰহণযোগ্য হয় তেনেহ'লে বক্তাগৰাকী সমাজৰ কোনো প্ৰতিষ্ঠিত ব্যক্তি নহ'লেও আমাৰ মনত তেওঁ গুৰুত্ব পোৱা উচিত। যুক্তিৰ তুলাচনীত গ্ৰহণযোগ্য নহ'লে বক্তাগৰাকী সমাজৰ

প্ৰতিষ্ঠিত ব্যক্তি হ'লেও আমি কথাষাৰ মানি লোৱা উচিত নহ'ব। পিছে, কথাষাৰ যুক্তিগ্ৰাহ্য হয় নে নহয় সেইটো থিৰাং কৰিবলৈ হ'লে আমি কি কৰিব লাগিব বাৰু? ইয়াৰ উত্তৰটো হ'ল- আমি বক্তাক সদায় 'কি', 'কিয়' আৰু 'কেনেকৈ' আদি প্ৰশ্ন কৰিব লাগিব, তেতিয়াহে আমি নতুন কথা শিকিবও পাৰিম। (পিছে ৰ'বা দেই, মই ইয়াত তোমাৰ ঘৰৰ মা-দেউতা বা অন্য কোনো অভিভাৱকে অনুশাসনমূলক হকা-বন্ধাৰ কথা সন্দৰ্ভত আলোচনা কৰিব খোজা নাই। সেই নীতি-নিয়মবোৰ তেওঁলোকে তোমাৰ ভালৰ বাবে চিন্তা কৰিয়েই মানি চলিবলৈ পৰামৰ্শ দিয়ে। অৱশ্যে এইবোৰ ক্ষেত্ৰতো নশ্ৰুতাৰে 'কিয়' বুলি সুধিলে তুমি তাৰ যথাযত মানে যুক্তিগ্ৰাহ্য উত্তৰ নিশ্চয় পাবা। সেইবোৰ ক্ষেত্ৰত তাত শিষ্টাচাৰজনিত বা বিজ্ঞানসন্মত কাৰণ বিচাৰি পাবা। ইয়াত কেৱল ক'ব খোজা হৈছে কোনোবাই কোৱা কথা এযাৰ কোনো ধৰণৰ প্ৰশ্ন নকৰাকৈ মানি ল'লে কথাষাৰ যুক্তিগ্ৰাহ্য হয় নে নহয় সেইটো থিৰাং কৰিব নোৱাৰি লগতে আমাৰ জ্ঞান বৃদ্ধি হোৱাৰ সম্ভাৱনাও কমি যায়।) 'কি' বোলা প্ৰশ্নটোৰ উত্তৰে আমাক এটা বিষয়ত স্বাভাৱিক চিনাকি দিয়ে। 'পানী কি' বোলা প্ৰশ্নটোৰ উত্তৰ কেইবাটাও হ'ব পাৰে; যেনেঃ পানী এটা জুলীয়া পদাৰ্থ, পানী প্ৰাণীৰ প্ৰাণ, বা ই হাইড্ৰোজেন আৰু অক্সিজেন অনুৰে গঠিত এটি যৌগিক পদাৰ্থ। এতিয়া যদি সোধা 'কিয়'-অৰ্থাৎ পানীক কিয় জুলীয়া পদাৰ্থ বুলি কোৱা হয়, বা কিয় ইয়াক প্ৰাণীৰ প্ৰাণ বুলি কোৱা হয় আৰু 'কেনেকৈ' হাইড্ৰোজেন আৰু অক্সিজেন অনু যুক্ত হৈ পানীৰ সৃষ্টি হয়, তেনেহ'লে পানী সম্বন্ধীয় অতিৰিক্ত কিছু তথ্য তুমি জানিব পাৰিবা। হয় নে নহয় বাৰু? সেইদৰে, ধৰা কোনোবাই 'ডাইনীৰ বাবে মানুহ ৰুগীয়া হয় বা সমাজত অপায়-অমঙ্গল হয়' বুলি ক'লে তোমাৰ প্ৰথম, দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় প্ৰশ্নটো কি হোৱা উচিত? 'ডাইনী কি?', 'ডাইনীয়ে কিয় মানুহক ৰুগীয়া কৰে?' আৰু 'ডাইনীয়ে কেনেকৈ মানুহক ৰুগীয়া কৰে?' লক্ষ্য কৰিলে দেখিবা এইবোৰৰ উত্তৰ সদায়

টুলুঙা যুক্তিৰে দিয়া হয় আৰু ইয়াত অলৌকিক বা অবৈজ্ঞানিক কথাহে থাকিব যিবোৰ তুমি পঢ়া বিজ্ঞানৰ কিতাপত কেতিয়াও নাই পোৱা। তেনেহ'লে তুমি বাৰু এই অবাস্তৱ, অবৈজ্ঞানিক কথাবোৰ মানি ল'ব পাৰিবানে? মনাটো উচিত হ'বনে? সমাজে মানি থকা এনে অবৈজ্ঞানিক কথা বা কাণ্ডবোৰৰ তালিকখন বেচ দীঘলীয়া। ইয়াৰে কিছুমান তুমি কভিড অতিমাৰীত দেখা পোৱা নাই জানো?

কভিডৰ আৰোগ্য বিধান সকলো হ'ল মিছা,
ভেকছিনৰ ক্ষমতাহে প্ৰমাণিত হ'ল সঁচা।।

কভিড কি?

— ক'ৰোনা নামৰ এবিধ ভাইৰাছে কৰা এবিধ সংক্ৰমক বেমাৰ।

কভিড কিয় হয়?

— শৰীৰত ক'ৰোনা নামৰ ভাইৰাছবিধৰ সংক্ৰমণ ঘটিলে এই বেমাৰ হয়।

কভিড কেনেকৈ হয়?

— ক'ৰোনা ভাইৰাছৰ সংক্ৰমণ বতাহৰ জৰিয়তে ঘটে। ৰোগীয়ে হাঁছিয়ালে বা কাহিলে অথবা মুখেৰে আৰু নিশাহত এৰি দিয়া বতাহত থকা ভাইৰাছে সুস্থ মানুহৰ শৰীৰত গৈ বেমাৰৰ সৃষ্টি কৰে।

কভিডৰ পৰা আৰোগ্যলাভৰ উপায় কি?

— আন যিকোনো ভাইৰাছজনিত বেমাৰৰ দৰে ইয়াৰ পৰা আৰোগ্যলাভৰ উপায় কেৱল দুটাইঃ শৰীৰৰ ৰোগ প্ৰতিৰোধ ক্ষমতা আৰু ভেকছিন। আন যিবোৰ চিকিৎসা কৰা হয় সেইবোৰ কেৱল লাক্ষণিক চিকিৎসাহে। ...

এইদৰে 'কি', 'কিয়' আৰু 'কেনেকৈ' বুলি সোধা উত্তৰৰ জৰিয়তে আমি একাধিক তথ্য লাভ কৰি গৈ থাকিব পাৰোঁ। অথচ কভিড অতিমাৰীত আমি কি

দেখিলো? ভাইৰাছজনিত যিকোনো ৰোগৰ আৰোগ্যলাভৰ উপায় কেৱল দুবিধ বুলি জানিও কিছুমানে ক'ৰোনা ভাইৰাছৰ পূজা পাতিলে, 'গো ক'ৰোনা গো' বুলি ইংৰাজী মন্ত্ৰ আওৰালে, কোনোবাই 'হনুমান চালিচা' পঢ়াৰ দিহা দিলে. কোনোবাই আকৌ 'ভাবী পাপৰ' নামৰ এবিধ পাপৰ খালে আৰু ৰামদেৱ বোলা বাবাজনে তেওঁ প্ৰস্তুত কৰা 'ক'ৰনীল' নামৰ আয়ুৰ্বেদিক দৰৱে এই ৰোগ নিৰাময় হয় বুলি দাবী কৰিলে; বেজান দাৰুওয়াল্লা নামৰ জ্যোতিষীগৰাকীয়ে এক বিশেষ দিনা এই অতিমাৰী নাইকিয়া হ'ব বুলি কৈ তাৰ আগতে নিজেই ঢুকাই থাকিল। আনহে নালাগে চৰকাৰীভাৱে খাল-বাটি বজাবলৈকো পৰামৰ্শ আগবঢ়োৱা হ'ল, বিশ্বাস জগৰো হ'ল— শব্দৰ দ্বাৰা হেনো ভাইৰাছক নিঃশেষ কৰিব পাৰি! ..এনে অদ্ভুত দাবী কৰা ব্যক্তিসকলে 'কি', 'কিয়' বা 'কেনে কৈ' বুলি কৰা কিছুমান মানুহৰ প্ৰশ্নৰ বিপৰীতে কোনো বিজ্ঞান সন্মত উত্তৰ বা কাৰণ দিব পৰা নাছিল। অৱশ্যে প্ৰশ্ন কৰিব নজনা কিছুমান মানুহে সেই কথাবোৰ বিশ্বাস কৰি লৈছিল। পিছে শেষ হাঁহিটো কোনে মাৰিলে বাৰু? বিজ্ঞানে নহয়নে? বিজ্ঞানে প্ৰথমাবস্থাৰ পৰাই একেটা কথাই দোহাৰি আছিল- ভেকছিন প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াব নোৱাৰালৈকে আমি শৰীৰৰ প্ৰতিৰোধ ক্ষমতা বৃদ্ধি কৰিব লাগিব। ভেকছিন ওলোৱাৰ পিছত সেই সকলোবোৰ মানুহেই ভেকছিন নল'লে জানো?

গতিকে তোমালোকে মন কৰিলানে, কোনো নতুন বিষয়ত নিজৰ মতামত দিয়াৰ আগেয়ে বিষয়টো সমন্ধে খৰচি মাৰি জানিব ল'ব লাগিব। আৰু জানি লোৱাৰ এই প্ৰক্ৰিয়াত সদায় আমাৰ প্ৰাথমিক কামটো হ'ব প্ৰশ্ন কৰা।

বাৰু, আজিলৈ ইয়াতেই সামৰিছোঁ। পাছলৈ আন কিছু নতুন বিষয়ত আলোচনা কৰিম। ■

উপলা অহল্যা হ'ল

সৱিতা দেৱী

এলানি অদ্ভুত বেসুৰা শব্দৰ সৈতে মইনাই ৰাতিপুৱা চকু মেলে। “... আই অ’ মোৰ হাত ভাঙি যায় ... আই অ’ মোৰ ভৰি খহি যায়, আই অ’ মোৰ পিঠিত কোনো দুই মৌনী ভাৰ তুলি দিছ এঁ...।” তাৰ পিছত চলি থাকিব কিছূ সময় নাক উজোৱা শব্দ... তাৰ পিছত বিকট কান্দোন এটা...। চলি থাকে দিনটো ওলট-পালটকৈ এই শব্দবোৰ। মইনা বিয়া হৈ প্ৰথম এই ঘৰখনলৈ আহোতে এই শব্দবোৰৰ কাৰুণ্যত তাইৰ বুকুখনো ভৰি উঠিছিল। দিন যোৱাৰ লগে লগে সেয়া সহজ অভ্যাসত পৰিণত হ’ল। কিন্তু মানুহজনীলৈ তাইৰ দুখলগা অনুভৱটো এতিয়াও একেই আছে। ঘৰখনৰ মানুহবোৰৰ এই লৈ কোনো ভাৰ-চিন্তা নাই। শব্দকেইটাৰ সৈতে সাৰ পাই তাই বিছনাৰ পৰা উঠিয়েই পানী গৰম কৰি মানুহজনীক গৰমপানীৰ বেগটোত গৰমপানীখিনি ভৰাই বিছনাত দি আহে। তাৰ পিছতহে ঘৰখনৰ অইন কামবোৰত ধৰে। মানুহজনীয়ে কেঁকাই কেঁকাই গৰমপানীৰ বেগটো এবাৰ হাতত, এবাৰ ভৰিত, এবাৰ পিঠিত লগায়। ঠাণ্ডা হোৱাৰ পিছত আকৌ চিঞৰিব ধৰে—“কি হ’ব অ’ গৰমপানীৰ এই অকণমান বেগটোৰে! এটিঙ গৰমপানী ঢালিলেও মোৰ বিষবোৰ নকমে অ’ নকমে। দে দে এটিঙ গৰমপানী ঢালি দে।”— তেনেকৈ কৈ কৈয়ে মানুহজনীয়ে লাখুটিত ভৰ দি বিছনাৰ পৰা উঠি বাথৰুমলৈ যায়, মুখ ধোৱে আৰু পিৰালিত ওখ পীৰাখনত বহে।

মইনাই বাঢ়নী লৈ চোতালখন সাৰিব ধৰে। ৰাতিপুৱা কোমল হৈ থকা ধূলিবোৰে বাঢ়নীৰ আগেৰে

ইফাল-সিফাল হৈ চোতালত ধুনীয়া নক্সা এখনৰ সৃষ্টি কৰে। তাইৰ ভৰিৰ খোজকেইটা নক্সাখনৰ ওপৰত পৰি বয়। অলপ সময় মানুহজনীয়ে মইনাৰ ফালে চাই থাকি আকৌ চিঞৰিব ধৰে— “মোৰ কঁকালখন ভাগি গ’ল এঁ, মোৰ কঁকালখন ভাগি গ’ল।”— ৰণৰণীয়া মাত মানুহজনীৰ! চকু মোহাৰি মইনাৰ শাৰুৱেক কোঠাৰ পৰা ওলাইয়েই মানুহজনীক সদায় কোৱা কথাখিনিকে কয়— “উপলা, ধৰিলি নে ৰাতিপুৱাই চিঞৰিব! তোৰ বাবে কোনোও শাস্তিত থাকিব নোৱাৰে। সদায় সদায় একে ভাওনা। হেৰ’ ঘৰখনত অকল তইয়েই নাই নহয়— আমিও আছোঁ, ওচৰ-চুবুৰীয়া আছে। কেটেহা কেটেহা মাতেৰে তই চিঞৰ আৰম্ভ কৰিলি। অলপ দেৱীকৈ উঠিব নোৱাৰ ?”

মানুহজনীয়ে কপাল চপৰিয়াই কান্দিবলৈ ধৰে। মইনাই খৰধৰকৈ চোতালখন সাৰি গা ধুবলৈ যায়। গা ধুই আহিয়েই ঘৰৰ দৈনন্দিন কাম-কাজবোৰত তাই ব্যস্ত হৈ পৰে। সকলোবোৰ কাম-কাজ কৰি তাই যেতিয়া আজৰি হয় তেতিয়া আবেলি-বেলিটো ঢলি পৰিবলৈ বেছি সময় নাথাকে। নিজৰ ঘৰখনত তাইক মাকে একো এটা কাম কৰিবলৈ নিদিছিল। এইখন ঘৰলৈ আহি তাই যেতিয়া ঘৰৰ সমস্ত কাম-কাজ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল, তাই তেতিয়া বৰ কষ্ট পাইছিল। শাৰুৱেকে তাইৰ হাতত ৰান্ধনীঘৰৰ দায়িত্ব দি নিজে টি-ভিৰ সন্মুখৰ পৰা নুঠা হৈছিল। সেই মানুহজনীয়েহে চিঞৰি আছিল, “মই তোৰ ৰান্ধনীঘৰৰ চৰু ছুবলৈ নিদিলোহেঁতেন অ’—

চোতাল ঘৰ চাফা কৰিবলৈও নিদিলোহেঁতেন— মোৰ এই আপদীয়া বিষটো ভাল কৰি দিচোন এ...। অ' সৰুকণ, তই ছোৱালীজনীক ইমান কষ্ট নিদিবিচোন”

মইনাৰ শাছৰেক চোঁচা মাৰি মানুহজনীৰ কাষলৈ আহে—“তই মনে মনে থাকিবি নে উপলা। তাইক কি কষ্ট দিয়া দেখিলি? চাৰিটা মানুহৰ ভাত বন্ধাটো কি ডাঙৰ কথা? মই দেখোন দহ-বাৰজন মানুহৰ বাবে সদায় ভাত ৰান্ধিছিলো, তেতিয়া দেখা নাছিলি?”

—“দেখিছিলোঁ, দেখিছিলোঁ, তেতিয়া মোৰো হাত-ভৰি কোঙা হোৱা নাছিল নহয়! কাম-কাজবোৰ দেখোন মইয়েই আজুৰি আছিলোঁ।”— উপলা নামৰ মানুহজনীয়ে মইনাৰ শাছৰেকক তাইৰ ৰণৰণীয়া মাতোৰে উত্তৰ দিয়ে। শাছৰেক উত্তেজিত হৈ উঠে, “কেইখন কাম কৰিছিলি তই? গালত হাত দি অইন তিৰোতাৰ সৈতে সংসাৰ কৰা গিৰিয়েৰৰ কথা ভাবিয়েই দেখোন দিন-ৰাতি পাৰ কৰিলি? মোকনো কিমান সহায় কৰিলি তই?”

—“সেইকাৰণে দাদাই মোক কোবাই কোবাই দেহাটো থেতেলিয়াই পেলালে।”— উপলাই ফেঁকুৰিবলৈ ধৰে। মইনা অবাক হয় মানুহজনীৰ প্ৰতি শাছৰেক আৰু গিৰিয়েকে দেখুওৱা ব্যৱহাৰ দেখি। তাই এদিন গিৰিয়েকক কৈছিল মানুহজনীক ডাক্তৰক দেখুওৱাৰ কথা। গিৰিয়েকে ভেকাহি মাৰি কৈছিল, “নেদেখুৱাকৈ থকা নাই নহয়। গুৱাহাটীলৈ নিও দেখুৱাইছিলোঁ। মানুহৰ দেহৰ বেমাৰহে ডাক্তৰে ভাল কৰিব পাৰে, মনৰ বেমাৰ নোৱাৰে নহয়।”

তাই কৈছিল মনৰ বেমাৰ ভাল কৰাৰ ডাক্তৰো আছে বুলি।

ঘৰখনত পুৰণি হৈ অহাৰ লগে লগে তাই গম পাই আহিছিল ঘৰখনৰ অতীত কথা। উপলা ঘৰখনৰ পাঁচজনী ছোৱালীৰ ভিতৰত সৰুজনী ছোৱালী। মইনাৰ শাছৰেকই আছিল ঘৰখনৰ একমাত্ৰ পুত্ৰ। সৰুৰে পৰা ছোৱালীকেইজনী অনাদৰ অৱহেলাত ডাঙৰ-দীঘল হৈছিল। উপলায়েই আটাইতকৈ অনাদৰ পাইছিল।

নামটোৰ দৰে তাইও বাটৰ কাষত পৰি থকা উপলাৰ দৰে মাক-দেউতাকৰ ঠেলা-গতা খাইয়েই ডাঙৰ হৈছিল। বায়েকহঁতৰ যেনে-তেনে বিয়া হৈছিল। তাইৰো বিয়া হোৱাৰ পিছত ভাবিছিল ঠেলা-গতা খাই থকা জীৱনটোৰ ওৰ পৰিল— নিজাকৈ ঘৰখন তাই সজাই তুলিব— তাত কেৱল মৰম, ভালপোৱা থাকিব। তাইৰ সন্তান ছোৱালী হ'লেও মাতৃৰ মমতাৰে ডাঙৰ কৰিব।

পিছে সপোনবোৰ সপোন হৈয়ে ৰ'ল। শাছৰেক-শাছৰেকে তাইক ফটাকানিৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰিলে। গিৰিয়েকে হালৰ বলধ বুলিয়ে ভাবিলে নেকি তাইক! কাম কৰাত তাইৰ আপত্তি নাছিল কিন্তু সৰু সৰু কথাতে প্ৰত্যেকে তাইৰ ওপৰত হাত উঠাইছিল। এৰি যোৱা ঘৰখনৰ লগত এইখন ঘৰৰো কোনো পাৰ্থক্য নাছিল। দুবাৰকৈ তাই চাৰি-পাঁচ মাহতে অটোনত ভ্ৰমণ প্ৰসৰৰ পিছত তিনিবাৰত কিবাকৈহে তাই বাচিল। তাইৰ কোলা শূন্য হৈয়ে ৰ'ল। নাবাচিলেই ভাল আছিল বুলি বহুদিন তাই বোৱেকক কৈছিল। গিৰিয়েকে পুনৰ বিয়া পাতিলে। তথাপি উপলা সেইখন ঘৰতে আছিল বান্দীৰ দৰে। সতিনীয়ে তাইক জ্বলা-কলা কৰিছিল আৰু এটা সময়ত যেতিয়া সেই গৰাকীৰো সন্তান ভূমিষ্ঠ নৌহওতেই জঠৰতে মৃত্যু ঘটিছিল— উপলাক ‘ডাইনী’ বুলি গাঁৱৰ ৰাইজৰ সম্মুখতে বাহিৰৰ পৰা অনা ওজা এজনৰ সৈতে লগলাগি ঘৰখনৰ মানুহকেইটাই কোবাইছিল। সাপ কোবোৱা দিছিল তাইক। বেছিভাগ মানুহে চাই থকাৰ বাহিৰে একো কৰা নাছিল যদিও মাষ্টৰৰ পৰিয়ালটোৰ লগতে দুটামান পৰিয়ালে ইয়াৰ বিৰোধিতা কৰিছিল আৰু উপলাক হাস্পতালত ৰাখিছিলগৈ। হাস্পতালত শাছৰেকৰ ঘৰৰ কোনোও তাইৰ খবৰ ল'বলৈ যোৱা নাছিল। ককায়েকে খবৰ পোৱাৰ পিছত হাস্পতালৰ পৰা তাইক ঘৰলৈকে লৈ আহিছিল। তাই আৰু গিৰিয়েকৰ ঘৰলৈ ঘূৰি নগ'ল। এইখন ঘৰতো সুখেৰে তাই ভাত এগৰাহ খাই পোৱা নাছিল। বোৱেকে তাইৰ হতুৱাই ঘৰখনৰ সমস্ত কামেই কৰাইছিল। এখন পোতাশালৰ

পৰা তাই যেন আন এখন পোতাশাললৈহে আহিল যন্ত্ৰণাৰ দোঘৰা এটাইদি। বৌৱেকৰ মনতো তাই আছিল ডাইনী। গাঁৱৰ কিছুমান মানুহেও তাইক ডাইনী আখ্যায়ে দিছিল আৰু তাইৰ সৈতে সম্পৰ্ক নাৰাখিছিল। কেইবাবাৰো তাই জীৱনটোক শেষ কৰি দিয়াৰ কথা ভাবিছিল, কিন্তু তাই ভয় খাইছিল। জীৱনত যি নাপালে সেয়া কি মৃত্যুৰে পাব? তাইৰ মৰা-জীয়াৰ লগত কাৰো একো নাহে-নেয়ায় কিন্তু তাইৰ ‘ডাইনী’ অপবাদটোত চীল-মোহৰ লগাই খোৱা হ’ব। নমৰে তাই। কিমান অত্যাচাৰত জীয়াই থাকিল তাই! আৰু এতিয়া— এইখিনি কষ্টত হাৰ মানিবনে? তাইৰ একো সপোন নাই, ভৱিষ্যতৰ কোনো আশা নাই। কাৰো ওপৰত ভৰসাও নকৰে তাই। জীয়াই থকা দিনকেইটাত যিমানদিনলৈ কৰ্মক্ষম হৈ থাকে সিমানদিনলৈ হাত দুখনেৰে চকুৰ আগত পৰি থকা কামবোৰ আজুৰিব আৰু দুসাজ খাব। বৌয়েকে তাইৰ কাঁহীত যি দিয়ে সেয়াই তাইৰ বাবে যথেষ্ট। ককায়েকটো ঢুকুৱাৰ পিছত তাইৰ নিজৰ বুলিবলৈও কোনো নোহোৱা হ’ল। যদিও বৌৱেকৰ সকলো কথাতে হয়ভৰ দিছিল, কেতিয়াবা ককায়েকেই তাইৰ দুখৰ সমভাগী হৈছিল।

এতিয়া মাজে মাজে তাইৰ মনলৈ আহে— কি জীৱন এইটো? মানুহৰ জীৱনতনো ইমান দুখ-যাতনা, ইমান হতাশা থাকেনে? এতিয়া তাই একো কামেই কৰিব নোৱাৰে, আনকি কাঁহীৰ পৰা ভাতকেইটাও ভালকৈ তুলি খাব নোৱাৰে। তাইৰ বিষত কোঙা হৈ শুকাই যোৱা হাত-ভৰিবোৰ, ফাটি ক’লা পৰি যোৱা পিঠিখন, হনু ওলাই যোৱা কুশ্ৰী মুখখন কেতিয়াবা আইনাত চাই ৰয়। তাইৰ ভাব হয় মৃত্যুয়ে লাহে লাহে তাইৰ শৰীৰটোত ছাঁ পেলাবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। মৃত্যুক তাই ভয় নকৰে।

‘পেহী, চাহ খাওক।’— মইনাই চাহৰ কাপটো তাইলৈ আগবঢ়াই দিয়ে। চাহৰ কাপটো আঙুলিৰে ধৰি ৰাখিব পাৰিবনে তাই? বহুদিন তাই চাহ খোৱা নাই আঙুলিৰে কাপটো উঠাব নোৱাৰে বাবেই। নতুনকৈ অহা

বোৱাৰীজনীক বিমুখ কৰিবলৈ তাই ভাল নাপালে। হাতখন আগুৱাই দিলে আৰু কাপটো খৰবৰকৈ ধৰিলে।

“মই খুৱাই দিম নেকি, পেহী?”— ইমান সাদৰী মাত তাই দেখোন গোটেই জীৱনটোত পোৱা নাই!

“নাই, নালাগে, ৰ’বিচোন মই পাৰোনে চাওঁ।”

তাই দেখোন কাপটোৰ চাহখিনি পি খাব পাৰিলে! অহ, বৌৱেকে সঁচাই কয় নেকি তাই ভাও জুৰি থকা বুলি!

মইনাই দেখে মানুহজনীয়ে মগনীয়াই পিন্ধা কাপোৰৰ দৰে লেতেৰা আৰু ফিচিকা কাপোৰ পিন্ধে। তাই মাকৰ ঘৰৰ পৰা অনা কেইসাজমান কাপোৰ উলিয়ায় আৰু উপলাৰ ওচৰলৈ গৈ কয়,— “পেহী, গা ধুই উঠি এই কাপোৰখিনিৰ পৰা কাপোৰ এযোৰ পিন্ধিব, মই ব্লাউজ, পেটিকোটো দিছো। আগৰ কাপোৰবোৰ নিপিন্ধিবচোন।”

উপলাই আচৰিত হৈ মইনালৈ চায়। বৌৱেকে মইনাৰ কথা শুনি খেদা মাৰি আহে— “তাইক কিয় কাপোৰ দিব লাগে— গাঁও ফুৰিবলৈ নাযায় নহয় তাই।”

উপলাই মইনাৰ পৰা কাপোৰ কেইসাজ কাটি লোৱাৰ দৰে লয়। ভালকৈ পিন্ধিবৰ বাবে যত্ন কৰে।

তাই দেখোন ভালকৈয়ে কাপোৰ পিন্ধিব পাৰিছে! বৌৱেকে সঁচাই কয় নেকি তাই ভাও জুৰি থকা বুলি!!

উপলাক আগতে তাই থকা কোঠালিটোৰ মজিয়াত ভাত দিছিল। কাঁহী এখনত ভাত-আঞ্জা আটাইবোৰ একেলগ কৰি বৌৱেকে মজিয়াতে ভাতসাজ থৈ আহিছিলগৈ। উপলাই খাবৰ মন গ’লে খাইছিল, আধা মাটিত পেলাই, আধা কাঁহীতে এৰি। তেনেকৈয়ে খোৱা হ’লে মাটিত পৰা ভাতবোৰ হাতেৰে পৰাখিনি তুলিছিল আৰু লাঠিডালতে ভৰ দি গৈ গৈ নাদৰ পাৰত কাঁহীখন ধুইছিল। মইনাই কোঠালিটোৰ টেবুলখনত ঠাই উলিয়াই তাতে উপলাক ভাত দিয়া কৰিলে। বহিবলৈ চকী এখন বাহিৰৰ কোঠাটোৰ পৰা আনি দিলে। উপলাৰ ভাত খোৱা শেষ নোহোৱালৈকে তাই ওচৰত থিয় হৈ

থকা কৰিলে। তাৰ বাবে শাছৰেকৰ পৰা মইনাই কথা শুনিব লগা হ'ল।

উপলাই এটাও ভাত টেবুলত নপৰাকৈ বাতিৰ পৰা আঞ্জা ঢালি ভাত খাব পৰা হ'ল।

উপলাৰ সন্দেহ হয় সাঁচাকৈ তাই ভাও জুৰিছিল নেকি ?

মইনাক শাছৰেক বা সৰুকণে বেয়াকৈ ক'লেই উপলা উচপ খাই উঠে। মইনাই চিঞৰিব নেকি—“অ' মোৰ হাত ভাগি গ'ল— মোৰ ভৰি ভাগি গ'ল বুলি ?” উপলাৰ চিঞৰবোৰ কমে। বৌৰেক আৰু সৰুকণক সকলো সময়তে লক্ষ্য কৰি থাকে— মইনাক সিহঁতে কিবা বেয়াকৈ কৈছে নেকি ? মইনাৰ গাত সিহঁতে হাত উঠাইছে নেকি ?

উপলাই গম পালে মইনা 'মা' হ'বলৈ ওলাইছে। উপলাৰ মুখৰ মাত নোহোৱা হ'ল—সিহঁতে তাইক কষ্ট দিব নেকি ?

এদিন ঘৰখনৰ মানুহবোৰে দেখিলে বাতিপুৱাই উপলাই বাঢ়নী লৈ চোতাল সাৰিছে—বহি বহিয়েই। মইনাই দৌৰ মাৰি গৈ উপলাৰ হাতৰ পৰা বাঢ়নীটাৰ কাঢ়ি আনিলোঁগৈ।

“পেহী কি কৰিছে, মই পাৰিম নহয়।”

“এইখিনি সময়ত বাতিপুৱা বিছনাৰ পৰা উঠিবৰ মন নাযায় নহয় মইনা, তই অলপ শুই লগৈ যা, মই লাহে লাহে চোতালখন সাৰি থওঁ।”

“অ' মই কৈছিলোঁ নে তাই হাত-ভৰি ভঙাৰ ভাও জুৰিছিল, পালি এতিয়া গম।”— এইবাৰ মইনাৰ শাছৰেকৰ মাতটোহে ৰণৰণীয়া হয়।

“অহু মা, মই তোমাক আগতে কৈছিলোঁ নে এয়া পেহীৰ মনৰ বেমাৰ। পেহীক ভালকৈ মাত-বোল কৰিবলৈও কৈছিলোনে ? মই ভালকৈ মাতিলেও তুমি বেয়া পাইছিল। সকলো সময়তে অইনৰ দৰে ডাইনী বুলি কৈছিল। আচলতে ডাইনী বুলি একো নাথাকে, মা। অন্ধবিশ্বাসৰ বাবে আৰু কিছুমান মানুহৰ সুবিধাৰ বাবে 'ডাইনী'ৰ সৃষ্টি কৰে। যেনেকৈ পেহীক নিজৰ

ঘৰখনৰ পৰা খেদিবলৈহে পেহাহঁতে পেহীক ডাইনী সাজিছিল। সকলোৰে অত্যাচাৰত পেহী তেনেকুৱা হৈছিল। পেহী ভাল হ'বতো। মইনাই পেহীক ভাল কৰিব। তোমাৰ মাতটোহে এতিয়া পেহীৰ মাত যেন লাগিছে।”

উপলা সৰুকণৰ কথাত আচৰিত হৈ যায়। সৰুকণৰ মাকে লগে লগে বিননি ধৰে—“গোটেইবোৰ লগ হৈ মোক এতিয়া ঘৰৰ বাহিৰ কৰিব অ'।— সৰুকণ সেইখিনি ঠাইত এখন্তেকো নৰয়। খঙতে সি কোঠালিৰ ভিতৰত সোমায়গৈ। মইনাই পেহীয়েকৰ ওচৰত থিয় হৈ শাছৰেকলৈ চাই ৰয়। উপলাই গৈ বৌৰেকৰ হাতখনত ধৰেগৈ—“বৌ, এইখন তোমাৰে ঘৰ। আমাৰ নহয়। মইনাক এতিয়া ইমান কাম কৰিবলৈ দিব নালাগে নহয়, তাই দেখোন বাতিপুৱাৰ পৰা বাতিলৈ কামেই কৰি থাকে। তাইৰ পেটত থকা প্ৰাণীটোৱে কেতিয়া জিৰণি পাব ? সেই প্ৰাণীটো তোমাৰেই মৰমৰ নাতি বা নাতিনী হ'ব। এদিন ময়ো মইনাৰ দৰে আছিলো, তাৰ পিছত কি হ'ল তুমি দেখোন দেখিছাই বৌ। মইনাইও যদি মোৰ দৰে 'ডাইনী' আখ্যা পায় ! সাঁচাকৈ মোৰ দেখোন সমগ্ৰ শৰীৰৰ বিষবোৰ লাহে লাহে ভাল হ'ব ধৰিছে। সৰুকণে কোৱাৰ দৰে কিজানি মইনাৰ বাবে, বৌ।”

মইনাৰ শাছৰেকৰ বিননি বন্ধ হয়। অপৰাধীৰ দৃষ্টিৰে সিহঁত দুটালৈ চাই ৰয়।

কেইমাহমানৰ পিছত মইনাৰ ছোৱালী এজনীৰ জন্ম হয়। মইনাই হস্পিতালৰ পৰা কেঁচুৱাজনী লৈ ঘৰ সোমোৱাৰ দিনা এদিন চাহৰ কাপটো হাতেৰে ধৰি ৰাখিব নোৱৰা উপলাই পদূলি সাৰি-মচি থয়। মইনাই হাতৰ কোঠাটোৰ পৰ্দাবোৰ ধুই পুনৰ লগাই থয়। নতুন বিছনা-চাদৰ এখন ধুই বিছনাত পাৰি থয়। মইনাৰ শাছৰেকে ৰান্ধনী ঘৰত মইনালৈ মাগুৰ মাছৰ জোল ৰান্ধে।

কেঁচুৱাজনী দুহাতৰ মাজত লৈ উপলাই হাঁহে। সৰুকণ আৰু সৰুকণৰ মাকে প্ৰথম বাৰৰ বাবে উপলাৰ মুখত হাঁহি এটা দেখে— জলমল হাঁহি— উপলা অহল্যা হোৱাৰ হাঁহি।■

পৰিবেশ ৰক্ষাৰ সংকল্প 'পিউ আৰু এখন অভিনৱ পক্ষী মহোৎসৱ'

প্ৰণৱজ্যোতি ডেকা

গ্ৰন্থৰ নাম

'পিউ আৰু এখন অভিনৱ পক্ষী মহোৎসৱ'

লেখক

শিখী চৌধুৰী (অসমীয়া)

ইংৰাজী অনুবাদ

অংগনা চৌধুৰী

প্ৰকাশক

নিৰ্ভি (Nirvi) পাব্লিকেশ্বন

মূল্য-২৫০ টকা,

পৃষ্ঠা- ২৩৬

শিখী চৌধুৰীৰ নতুন কিতাপ 'পিউ আৰু এখন অভিনৱ পক্ষী মহোৎসৱ' শিশু-যুৱ আৰু আৰু প্ৰাপ্তবয়স্ক পাঠকৰ বাবে লিখা এখনি অভিনৱ গ্ৰন্থ। মূল অসমীয়াতে লিখা গ্ৰন্থখনি আকৌ ইংৰাজীলৈ অনুবাদ কৰিছে তেখেতৰ কন্যা অংগনা চৌধুৰীয়ে, যাৰ নামকৰণ কৰা হৈছে 'Piu and an amazing avian conference' হিচাপে। দ্বিভাষিক গ্ৰন্থখনিৰ বিষয়বস্তু নিৰ্বাচনৰ অভিনৱত্বই অসমীয়া সাহিত্যলৈ ই যে এক ব্যতিক্ৰমী সংযোজন, সেই কথা পাঠকে নিশ্চয় উপলব্ধি কৰিব।

কিতাপখনৰ কাহিনী আগবাঢ়িছে মূল চৰিত্ৰ

'পিউ' নামৰ ছোৱালীজনীৰ প্ৰকৃতি প্ৰেম আৰু প্ৰকৃতিৰ কোলাত আশ্ৰয় লৈ থকা পক্ষীকুলৰ স'তে নিবিড় আত্মীয়তাত।

বিশ্বজুৰি প্ৰকৃতিৰ বিৰুদ্ধে মানুহৰ আক্ৰমণত প্ৰকৃতি আজি ধ্বংসৰ গৰাহত। ধন আৰু ক্ষমতাই অন্ধ কৰা মানুহে পাহৰি পেলাইছে প্ৰকৃতিৰ ওপৰত আক্ৰমণে ভয়ংকৰ বিপদ নমাই আনিব নিজৰেই সতি সন্ততিলৈ। মানুহৰ একমাত্ৰ বাসভূমি এই পৃথিৱীত ক্ৰমে ক্ৰমে প্ৰবলতৰ হৈ উঠা পৰিৱেশজনিত সমস্যা, খাদ্যবস্তুৰ অপচয়, অৰণ্য ধ্বংস, গোলকীয় উষ্ণতা বৃদ্ধি আদি

সমস্যাবোৰ সমাধানৰ উদ্দেশ্য আগত লৈ বিশ্বই প্ৰতি বছৰে ৫ জুনৰ দিনটো পৰিৱেশ দিৱস হিচাবে পালন কৰে। ১৯৭২ চনৰ ৫ জুনৰ পৰা ১৬ জুনলৈকে অনুষ্ঠিত মানৱ পৰিৱেশ (Human Environment) সন্মিলনত পোন প্ৰথমে এই দিৱস আৰম্ভ কৰিছিল। পিছৰ বছৰ অৰ্থাৎ ১৯৭৩ ত 'Only one Earth' মূল বিষয়বস্তুৰে এই দিৱস উদযাপন কৰা হয়।

পঞ্চাশ বছৰ অতিক্ৰম কৰাৰ পিছত পুনৰ এই শ্লোগান লোৱা হৈছে ২০২২ চনত- 'একমাত্ৰ এখনেই পৃথিৱী'।

অৰ্থাৎ সভ্যতাৰ দিশে বিশ্ব আগবাঢ়ি যোৱাৰ পিছতো পুনৰ 'Only one Earth' শ্লোগান ঘূৰি আহিল কিয়? ইয়াৰ পৰা এটা কথাই ভাবিব পাৰি যে মানুহক সজাগ কৰিবলৈ বিশ্বৰ পৰিৱেশ বিজ্ঞানীসকলৰ যি প্ৰচেষ্টা, সি এতিয়াও সফল হৈ উঠা নাই।

অলপতে জলবায়ু পৰিৱৰ্তন সম্পৰ্কত 'ক্লাইমেট চেঞ্জ ২০২১ : দ্য ফিজিকেল চাইন্স বেচিছ' শীৰ্ষক আইপিচিচি (IPCC)এ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ৰিপ'ৰ্ট প্ৰকাশ পাইছে। প্ৰায় তিনি হাজাৰ পৃষ্ঠাজোৰা এই ৰিপ'ৰ্টত প্ৰকাশ পাইছে - মানৱ-সভ্যতাৰ যান্ত্ৰিক বিকাশৰ আগৰ পৃথিৱীৰ যি গড় তাপমাত্ৰা আছিল, আহি থকা দিনত সেই তাপমাত্ৰা ১.৫ ডিগ্ৰী বৃদ্ধি পাব। ২০৩০ চনত জলবায়ুৰ বৰ্ধিত তাপমাত্ৰাৰ চৰমতা অনুভৱ কৰিব মানৱ সমাজে। ২০১৮ চনৰ ৰিপ'ৰ্টত কোৱা হৈছিল এটা দশক (২০৪০)ৰ পিছৰ কথা। মানুহৰ হাতত বৰ বেচি সময় নাই, পৃথিৱীক বাসোপযোগী কৰি ৰাখিবলৈ হ'লে সমগ্ৰ বিশ্বই উমৈহতীয়া দায়িত্ব পালন কৰিব লাগিব। ধনী দেশসমূহে এই ক্ষেত্ৰত বিশেষ ভূমিকা পালন কৰিব লাগিব। ২০২৩ চনত পৰিৱেশ দিৱস পালন কৰিবলৈ গৈ আমি উপলব্ধি কৰিছোঁ, গোলকীয় উষ্ণতাৰ কিমান দ্ৰুত পৰিৱৰ্তন ঘটিছে।

এনে এক পৰিস্থিতিত এই সচেতনতাবোধ উঠি অহা চামৰ মাজত জগাই তোলাই এই কিতাপখনৰ মূল উদ্দেশ্য বুলি পাতনিত লেখিকাই উল্লেখ কৰিছে। তাৰ বাবে নিৰ্বাচন কৰি লৈছে এটি কাল্পনিক কাহিনী।

লেখিকাৰ মনলৈ এই কিতাপখনৰ বিষয়বস্তু নিৰ্বাচনৰ মূলতে প্ৰয়াত আলোকচিত্ৰ শিল্পী পাৰ্থসাৰথি বৰুৱাই 'আমাৰ অসম' কাকতৰ প্ৰকৃতি পৃষ্ঠাত প্ৰকাশিত বিভিন্ন ৰচনাসমূহত বৰ্ণনা কৰা তেওঁৰ চাক্ষুয অভিজ্ঞতাসমূহ। চহৰৰ দাঁতিকাষৰীয়া অঞ্চলবোৰত ফটো তুলিবলৈ গৈ দেখিবলৈ পাইছিল প্ৰকৃতি ধ্বংসৰ পৰিণতিত হোৱা চৰাই-চিৰিকটিৰ বিলাই বিপত্তিবোৰ। এইবোৰ সমল লৈয়েই সৃষ্টি হৈছে চৰাই চিৰিকতিৰ মাত বুজি পোৱা 'পিউ' ক কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ হিচাবে লৈ এখন অভিনৱ পক্ষী মহোৎসৱ। যদিও গ্ৰন্থখন এক কল্প-কাহিনীৰ আধাৰত ৰচিত, প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ সুন্দৰ বৰ্ণনা আৰু চৌপাশৰ পক্ষী প্ৰজাতিৰ ওপৰত প্ৰদূষণৰ বিষবাষ্প আৰু বাস্তৱ তথ্যই আমাৰ মানৱীয় সংবেদন-শীল মনটো জোকৰি যায়। যেনে, শগুনৰ মুখেৰে কোৱাইছে, '...মানুহে এনে এবিধ ঔষধ তৈয়াৰ কৰিলে যি শগুনৰ বাবে ভয়ানক ক্ষতিকাৰক। এই ঔষধৰ ফলতে আমাৰ প্ৰজাতিটো পৃথিৱীৰ পৰা নিঃচিহ্ন হোৱাৰ পথত। 'ডিক্লফেনাক' নামৰ বিষ নিৰাময়ক এই ঔষধবিধ কুৰি শতিকাৰ নব্বৈৰ দশকৰ পৰা ঘৰচীয়া পশুৰ চিকিৎসাত বৰকৈ ব্যৱহাৰ হ'বলৈ ধৰিলে। এই ঔষধ খোৱা পশুৰ মৃত্যুৰ পিচত আমি সেই পশুৰ মৰাশ খালে, ঔষধটোত থকা এবিধ ৰাসায়নিক পদাৰ্থই আমাৰ বৃক্ক বিকল কৰি দুই তিনিদিনৰ ভিতৰতে মৃত্যু ঘটায়। এই ঔষধবিধ পশুৰ কাৰণে ক্ষতিকাৰক নহয় যদিও শগুন প্ৰজাতিৰ বাবে বৰ মাৰাত্মক। এইবিধ ঔষধৰ প্ৰচলন আৰম্ভ হোৱাৰ পৰাই আমাৰ প্ৰজাতিৰ চৰাইৰ বিপুল সংখ্যাত মৃত্যু ঘটি গোটেই পৃথিৱীতে সংখ্যা তেনেই কমি গৈ বিলুপ্তমুখী হ'বলৈ ল'লে।' সংকটৰ গভীৰতা বুজাবলৈ এইবাৰ এটি

পৰিসংখ্যা দাঙি ধৰি ক'লে, 'এবাৰ ভাবি চাওকচোন-দক্ষিণ এচিয়াৰ দেশবিলাকত যোৱা শতিকাৰ আশীৰ দশকত প্ৰায় চাৰিকোটি শত্ৰুগণে বাস কৰিছিল। ক্ৰমান্বয়ে সেই সংখ্যা কমি গৈ এতিয়া আছেগৈ মুঠেই চল্লিশ হাজাৰ শত্ৰুগণ। সেই সংখ্যাও দিনে দিনে কমিয়েই গৈ আছে।' এনেদৰে কিতাপ খনৰ প্ৰতিটো পৃষ্ঠাই পাঠকক দিব পাৰিছে ন ন তথ্য। আনহাতে বিভিন্ন প্ৰজাতিৰ চৰাইৰ মুখেৰে নিজৰ নিজৰ পৰিচয়, পূৰ্বপুৰুষ আদিৰ বিষয়ে কোৱাইছে। ই কম কথা নহয়। কিতাপখনত উল্লেখ কৰা বহু চৰাইৰ নামেই আমি শুনা নাই, জনা দূৰৰে কথা। এটা উদাহৰণ দিব খুজিছোঁ, "এইবাৰ তৃণাঞ্চলৰ পক্ষীৰ সমস্যাৰ কথা শুনিবা পিউ', টাটকীয়াৰ মাতত পিউ বাস্তৱলৈ ঘূৰি আহিল। মৰমলগা বতচৰাই এটিক বক্তাৰ আসনত দেখি পিউ আচৰিত হ'ল। বতচৰায়ে উৰিব পাৰে বুলি তাই ভবাই নাছিল। ...বতচৰাইটিয়ে সভাতলীৰ দৰ্শকসকললৈ মূৰ দোঁৱাই নিজৰ চিনাকি দি ক'বলৈ আৰম্ভ কৰিলে, 'মোৰ নাম গোটকৰাই। আহিছো বৃতাচাপৰি অভয়াৰণ্যৰ পৰা। আমি হ'লোঁ তৃণাঞ্চলৰ পক্ষী। ... উলুখেৰ, ইকৰা, বিৰিণা, কহুৱা, মাদুৰি, নল-খাগৰি আদিৰ মাজতেই আমাৰ জীৱন-ধাৰণৰ খাদ্যবস্তুবোৰ পাওঁ, ঘাঁহ-বন, জোপোহানিত বাহ পাতি বংশ বৃদ্ধি কৰো। বৰ সুখতেই জীৱন অতিবাহিত হৈছিল আমাৰ। ... আমাৰ বাহিৰেও তৃণভূমিত 'হয়কলি', 'উলুম'ৰা' আদি নানা চৰাই থাকে। 'লাজুকী ঢাপলিকা', নানা তৰহৰ 'বনকথকী', 'শিলকতা', 'মাটিমাহী', 'নলচুপি' আদি সৰু চৰাইবোৰেও তৃণাঞ্চলতে বাস কৰে ... ঘাঁহপাততে বাহ সাজি বংশ বৃদ্ধি কৰে।

...কিন্তু মানুহে অৰণ্যৰ সম্পদৰ ওপৰত যেতিয়াই নিজৰ অধিকাৰ খটুৱাবলৈ ল'লে, নিজৰ ইচ্ছামতে মানুহে সৰু ডাঙৰ গছবোৰ কাটিবলৈ ল'লে, অৰণ্য দখল

কৰিবলৈ ললে, তেতিয়াৰ পৰাই পক্ষীকুলৰ আলাই আথানি নুগুচা হল।...

এনে ধৰণৰ সহজ সৰল বৰ্ণনাৰে পক্ষীকুলৰ সমস্যাসমূহক পাঠকৰ আগত দাঙি ধৰি পৰিৱেশ ৰক্ষাৰ যি বাৰ্তা লেখিকাই দিব বিচাৰিছে তাৰ শলাগ ল'বই লাগিব। এনে বহু সমল আৰু তথ্যৰে সমৃদ্ধ গ্ৰন্থখনৰ ওপৰত চকু ফুৰালে পাঠকসকল যে নিতান্তই উপকৃত হ'ব— এই কথা মই ডাঠি ক'ব পাৰো।

কাহিনীটোৰ শেষত লেখিকাই পিউৰ জৰিয়তে যি সংকল্প পাঠক সমাজলৈ প্ৰেৰণ কৰিছে, তাক প্ৰতিগৰাকী সচেতন নাগৰিকে উপলব্ধি কৰিব লাগিব।

শেষত ছুইডেনৰ পৰিৱেশ কৰ্মী, কিশোৰী গ্ৰেটা থুনবাৰ্গৰ কথাৰে আমিও কও, 'যাৰ হাতত ক্ষমতা আছে, তেওঁলোকক প্ৰশ্ন কৰা উচিত। সমস্যাৰ সমাধান কেনেকৈ কৰিব, তেওঁলোকে কিবা ঠিক কৰিছেনে?'

ইয়াৰ উত্তৰ কাহিনীকাৰে এনেদৰে দিছে, '... বাট কঠিন হ'লেও সকলোৰে মাজত প্ৰকৃতি ৰক্ষাৰ বাৰ্তা অতি সোনকালে বিয়পাই দিবই লাগিব। মানুহৰ অহৰহ নিষ্ঠুৰ আক্ৰমণত ক্ষতবিক্ষত হোৱা প্ৰকৃতিক ৰক্ষা কৰিব পাৰিলেহে পৃথিৱীখনো সুস্থ হৈ থাকিব। আমাৰ একমাত্ৰ বাসস্থান পৃথিৱী নামৰ এই ধূনীয়া গ্ৰহটোৰ ৰক্ষাৰ বাবে যদি একোৱেই কৰিব নোৱাৰো, তেনেহ'লে আমি বুদ্ধিমান জীৱ হ'লোৱেই বা কিয়?...

প্ৰতিগৰাকী সচেতন পাঠকে এই কিতাপখন পঢ়া উচিত। আশা কৰিম, পৰিৱেশকৰ্মীসকলেও এই আপুৰুগীয়া গ্ৰন্থখনিৰ সুবিচাৰ কৰিব আৰু মানুহৰ মাজত, বিশেষকৈ স্কুলীয়া ছাত্ৰ ছাত্ৰীৰ মাজত গ্ৰন্থখনি জনপ্ৰিয় কৰি তোলাৰ চেষ্টা কৰিব পৰিৱেশ ৰক্ষাৰ স্বার্থত। সহৃদয় পাঠকেও কিতাপখন আদৰি লৈ লেখিকাৰ প্ৰতি আপোনাৰ কৃতজ্ঞতা জনাব।■

তেজপুৰত বৰ্ণাঢ্য কাৰ্যসূচীৰে ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ ৰাজ্যিক সন্মিলন সম্পন্ন

সমাজৰ পৰা অন্ধবিশ্বাস-কুসংস্কাৰ দূৰীকৰণ আৰু বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ লক্ষ্যৰে ২০০৪ চনতে গঢ়ি উঠা ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ চতুৰ্থ দ্বি-বাৰ্ষিক ৰাজ্যিক অধিবেশন যোৱা ৭ এপ্ৰিলৰ পৰা তিনিদিনীয়া বৰ্ণাঢ্য কাৰ্যসূচীৰে তেজপুৰ চৰকাৰী উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় প্ৰাংগনত অনুষ্ঠিত হয়। ৭ এপ্ৰিলত প্ৰথম কাৰ্যসূচী গ্ৰন্থমেলা আৰু প্ৰদৰ্শনীৰ দ্বাৰা আনুষ্ঠানিক ভাৱে ফিটা কাটি শুভাৰম্ভ কৰে দৰং মহাবিদ্যালয়ৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক তথা অভ্যৰ্থনা সমিতিৰ সভাপতি আনন্দ বৰুৱাই। তেখেতৰ উদ্বোধনী ভাষণৰ পিছতেই বিদ্যালয়খনৰ মূল প্ৰেক্ষাগৃহত অনুষ্ঠিত হয় সৰ্বভাৰতীয় আয়ুৰ্বিজ্ঞান প্ৰতিষ্ঠান(এইমছ), গুৱাহাটীৰ দ্বাৰা পৰিচালিত ৰক্তদান, অংগদান আৰু দেহদান সম্পৰ্কীয় সজাগতা অনুষ্ঠানৰ। অনুষ্ঠানত চিকিৎসা প্ৰতিষ্ঠানখনৰ এনাটমী বিভাগৰ মূৰব্বী অধ্যাপিকা ডাঃ ৰুণমণি ডেকা, সহযোগী অধ্যাপক ডাঃ বিনয় জী, ট্ৰেন্সফিউশ্যন মেডিচিন বিভাগৰ সহযোগী অধ্যাপক ডাঃ প্ৰিয়ংকা গগৈ, এনাটমী বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপক ডাঃ অমৰজিৎ কৌৰ আৰু অধ্যাপক ডাঃ ৰাজু বকাৰে ভাষণ প্ৰদান কৰে। ইয়াৰ পিছতেই প্ৰথম দিনটোতে অতি আশাব্যঞ্জকভাৱে বিভিন্ন শিক্ষানুষ্ঠানৰ প্ৰায় দুই শতাধিক শিক্ষাৰ্থীৰ উপস্থিতিত “ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ বাবে বিশেষ অনুষ্ঠান” সম্পন্ন হয়। তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ গণিত বিভাগৰ অধ্যাপক ডাঃ ভীম প্ৰসাদ

শৰ্মাই আঁত ধৰা আৰু জ্যোৎস্না বেজবৰুৱা আৰু মণিমালা শইকীয়াই পৰিচালনা কৰা উপস্থিতিত শিক্ষাৰ্থী সকলৰ সন্মুখত প্ৰথমেই “জনপ্ৰিয় বিজ্ঞান বিষয়ক বক্তৃতা” প্ৰদান কৰে ৰাজ্যখনৰ বিশিষ্ট বিজ্ঞান লেখক, শিক্ষাবিদ ক্ষীৰধৰ বৰুৱাই। ইয়াৰ পিছতেই আৰম্ভ হয় অতি আকৰ্ষণীয় অনুষ্ঠান “যাদুৰ আঁৰৰ বিজ্ঞান” শীৰ্ষক কাৰ্যসূচী। আকাশ বিজ্ঞান আৰু পৰিবেশ শিক্ষা কেন্দ্ৰৰ সম্পাদক ৰিপুঞ্জয় বৰদলৈয়ে সমল ব্যক্তি ৰূপে অংশ গ্ৰহণ কৰি এই অনুষ্ঠানত ব্যৱহাৰিক দিশৰ প্ৰয়োগেৰে যাদু সন্মিলিত বিজ্ঞানক অতি কৌশলপূৰ্ণভাৱে শিক্ষাৰ্থী সকলৰ সন্মুখত উপস্থাপন কৰি শিক্ষাৰ্থী সকলক অনুসন্ধিৎসু কৰি তোলে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ এই বিশেষ অনুষ্ঠানতে ডি এছ আৰ এলৰ মিছন ডাইৰেক্টৰ অৰ্ণৱ কুমাৰ বৰ্মণে বৰ্তমান সময়ত বহুল চৰ্চিত “ৰব’টিক বিজ্ঞান” শীৰ্ষক বিষয়ৰ ওপৰত আলোকপাত কৰি শিক্ষাৰ্থী সকলক উদ্বুদ্ধ কৰি তোলে। আনহাতে বিয়লিৰ ভাগত “কৃষি বিশেষজ্ঞৰ সৈতে কৃষকৰ মত - বিনিময়” শীৰ্ষক কাৰ্যসূচী পৰিচালনা কৰে অসম চৰকাৰৰ কৃষি বিভাগৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত যুটীয়া সঞ্চালক ড° মৃগাল বৰ্মনে। সেইদৰে মহিলা সকলৰ সৈতে খাদ্য দ্ৰৱ্যৰ পুষ্টি-গুণ আৰু বিজ্ঞানসন্মত ব্যৱস্থা সম্পৰ্কীয় “ৰান্ধনিশালত বিজ্ঞান” শীৰ্ষক আলোচনাত সমল ব্যক্তি ৰূপে অংশ গ্ৰহণ কৰি তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ এম বি বি টি বিভাগৰ জ্যেষ্ঠ কাৰিকৰী বিষয়া কল্যাণ হাজৰিকা আৰু ৰূপাজুলি চাহবাগিছাৰ জ্যেষ্ঠ চিকিৎসা বিষয়া ডাঃ ৰাজেন

বয়ে খাদ্য সামগ্ৰীৰ বিভিন্ন গুণাগুণ, পুষ্টিৰূপ খাদ্যৰ উপকাৰিতা আদিৰ ওপৰত বিজ্ঞানসন্মতভাৱে আলোকপাত কৰে।

৮ এপ্ৰিলৰ পুৱাই মঞ্চৰ পতাকা উত্তোলনৰ মাজেদি অনুষ্ঠান আৰম্ভ হয়। তাৰ পাছতেই চহৰখনত এক আকৰ্ষণীয় শোভাযাত্ৰা উলিওৱা হয়। শোভাযাত্ৰাৰ পাছতে বিদ্যালয়খনৰ প্ৰেক্ষাগৃহত আৰম্ভ হয় মুকলি সভা। ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ ৰাজ্যিক সমিতিৰ কাৰ্যকৰী সভাপতি তথা গুৱাহাটী চিকিৎসা মহাবিদ্যালয়ৰ উপাধ্যক্ষ ডাঃ জয়দেৱ শৰ্মাৰ পৌৰোহিত্যত অনুষ্ঠিত মুকলি সভাখন উদ্বোধন কৰে খ্যাতিসম্পন্ন বিজ্ঞানী তথা জনবিজ্ঞান আন্দোলনৰ নেতা ডি ৰঘুনন্দনে। সভাৰ আঁত ধৰে ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ সাধাৰণ সম্পাদক কমলেশ গুপ্তাই। উদ্বোধনী ভাষণত ডি ৰঘুনন্দনে কয়—‘মানৱ জাতিৰ সন্মুখলৈ অহা যিকোনো সমস্যা একমাত্ৰ বিজ্ঞানেই সমাধান কৰি আহিছে’ পৰিৱেশ আন্দোলনৰ লগত ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত ৰঘুনন্দনে কয়, জধে-মধে গঢ়ি উঠা উদ্যোগে পৰিৱেশ সুৰক্ষাৰ প্ৰতি ভাবুকি কঢ়িয়াই আনিছে। বিজ্ঞানক সৰ্বসাধাৰণ ৰাইজৰ কাষলৈ লৈ যোৱাটোহে মূল কথা বুলি তেওঁ কয়। মুকলি সভাখনত বিশিষ্ট অতিথিকৰূপে উপস্থিত থাকি বিশিষ্ট বিজ্ঞান লেখক তথা গবেষক ড° দীনেশ চন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে কুসংস্কাৰ-অন্ধবিশ্বাসৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিবলৈ সকলোকে আহ্বান জনায়। সন্মিলনত বিশিষ্ট অতিথিকৰূপে অংশগ্ৰহণ কৰি গুৱাহাটীৰ শংকৰদেৱ নেত্ৰালয়ৰ প্ৰতিষ্ঠাপক সঞ্চালক তথা প্ৰসিদ্ধ চকুৰোগ বিশেষজ্ঞ ডাঃ হৰ্ষ ভট্টাচাৰ্যই বিজ্ঞানক সন্মুখত ৰাখি আৰু সাৰথি কৰি আমি জীৱনক আগুৱাই নিব লাগিব বুলি কয়। কটন বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পদাৰ্থ বিজ্ঞান বিভাগৰ প্ৰাক্তন মূৰব্বী অধ্যাপক ড° পবন কুমাৰ চহৰীয়াই কয়—‘অন্ধবিশ্বাস সমাজৰ দুখ-দুৰ্দশাৰ জননী।’ উল্লেখ্য যে আজিৰ মুকলি সভাতে ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চই প্ৰকাশ কৰি উলিওৱা ‘অনন্যা ইলোৰা’, ‘খাদ্য আৰু খাদ্যমূল্যৰ বিচাৰ’, ‘সমীক্ষণ’ আৰু ৰাজু বৰুৱা আৰু বেণী তাঁতী চুপ্তীয়ে সংকলন কৰা ‘সমীক্ষা’ শীৰ্ষক চাৰিখনকৈ গ্ৰন্থ

অতিথিসকলে উন্মোচন কৰে। আনহাতে এই মুকলি সভাতে ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ তেজপুৰ শাখাৰ প্ৰতিষ্ঠাপক সভাপতি, বিশিষ্ট আইনজীবী প্ৰয়াত জিতেন চুপ্তীৰ সৌৰৰণত ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ জৰিয়তে ‘স্বপ্নদৃষ্টা জিতেন চুপ্তী সৌৰৰণী ন্যাস’ ইতিপূৰ্বে গঠনৰ কথা সহধৰ্মিণী বেণী তাঁতী চুপ্তীয়ে আনুষ্ঠানিকভাৱে ঘোষণা কৰে। এই ন্যাসে আৰ্থিকভাৱে পিছপৰা মেধাবী শিক্ষাৰ্থীক প্ৰতি বছৰে ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ জৰিয়তে নগদ ধনৰ বাঁটা প্ৰদান কৰিব। আজিৰ এই মুকলি সভাতে প্ৰথমবাৰৰ বাবে ন্যাসৰ ফালৰ পৰা বৰ্ষা হাস্দা নামৰ দৰং মহাবিদ্যালয়ৰ মেধাবী ছাত্ৰীগৰাকীক মেধা বাঁটা প্ৰদান কৰা হয়। উল্লেখ্য যে ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ সভাপতি ড° চন্দ্ৰমোহন শৰ্মা শাৰীৰিক অসুস্থতাৰ বাবে সন্মিলনৰ সকলো কাৰ্যসূচীত উপস্থিত থাকিব নোৱাৰিলেও মুকলি সভাত অংশগ্ৰহণ কৰি ভাষণ প্ৰদান কৰে। তেখেতৰ ‘সভাপতিৰ দু-বাৰ’ শীৰ্ষক লিখিত ভাষণটো কাৰ্যকৰী সভাপতি ডাঃ জয়দেৱ শৰ্মাই মুকলি সভাত পাঠ কৰি দিয়ে। মুকলি সভাত তিনি শতাধিক বিজ্ঞানমনস্ক লোকে অংশগ্ৰহণ কৰে।

অভ্যৰ্থনা সমিতিৰ সভাপতি আনন্দ বৰুৱাদেৱে আদৰণী ভাষণ প্ৰদান কৰে।

৮ এপ্ৰিল তাৰিখে মুকলি সভাৰ পাছত আবেলি তিনি বজাৰপৰা মুঠ ১০টা সমভাবাপন্ন অনুষ্ঠান যেন যুক্তিবিকাশ সমিতি, হিউমেন চাইন্স ফ’ৰাম (শিলচৰ), অল আচাম ব্লাড ড’নাৰ্ছ এছোচিয়েশ্বন, আলোক অভিযান, প্ৰয়াস, এছ আৰ চি, জ্ঞান বিজ্ঞান সমিতি অসম, নতুন পদাতিক, আকাশ মিচন বিৰুৱালা আৰু ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চ, মত বিনিময় সভাত মিলিত হয়। এই সভাই ভৱিষ্যতে আকৌ মত বিনিময়ৰ বাবে মিলিত হোৱাৰ প্ৰয়োজনীয়তা অনুভৱ কৰে আৰু বিশেষ বিশেষ কৰ্মসূচী যুটীয়াভাৱে পালন কৰাৰ মত পোষণ কৰে।

সন্মিলনত ৰাজ্যৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ বিজ্ঞান মঞ্চৰ শাখাসমূহৰ পৰা ১৫২ গৰাকী নিৰ্বাচিত প্ৰতিনিধিয়ে

অংশগ্রহণ কৰে আৰু বিভিন্ন আলোচনাত ভাগ লয়। মঞ্চৰ চতুৰ্থ ৰাজ্যিক সন্মিলনে বিশিষ্ট ৰসায়নবিদ তথা পৰিৱেশ বিজ্ঞানী ড° কালী প্ৰসাদ শৰ্মাক সভাপতি, ডাঃ জয়দেৱ শৰ্মাক কাৰ্যকৰী সভাপতি আৰু কমলেশ গুপ্তক সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে লৈ ৫৭ জনীয়া নতুন কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যনিৰ্বাহক কমিটি সৰ্বসন্মতি ক্ৰমে নিৰ্বাচন কৰে। কোষাধ্যক্ষ হিচাপে নিৰ্বাচিত হয় ড° বাসুদেৱ দাস। উপসভাপতিসকল হ'ল— ডাঃ হেম চন্দ্ৰ কলিতা, অমৰেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা, ধনেশ্বৰ বৰা, দীপক কুমাৰ গোস্বামী, প্ৰণৱজ্যোতি ডেকা আৰু ইচ্ফাকুৰ ৰহমান। যুটীয়া সম্পাদক হিচাপে নিৰ্বাচিত হয়— অনুপ ৰায়চৌধুৰী, মনোজ ৰায়, জগদীশ দত্ত, ড° জিলি বৰদলৈ, জগন্নাথ ফুকন আৰু ড° ৰণজিৎ চৌধুৰী। তদুপৰি সন্মিলনত ড° চন্দ্ৰমোহন শৰ্মাক মুখ্য উপদেষ্টা আৰু কেইবাগৰাকীও বিশিষ্ট বিজ্ঞানী-বুদ্ধিজীৱীক লৈ এখন উপদেষ্টামণ্ডলী গঠন কৰা হয়।

মঞ্চৰ মুখপত্ৰ 'সমীক্ষণ'ৰ মুখ্য সম্পাদক হিচাপে ড° পৰমানন্দ মজুমদাৰ আৰু যুটীয়া সম্পাদকৰ দায়িত্ব ৰূপালীম দত্ত আৰু পূৰ্বী শইকীয়াক অৰ্পণ কৰা হয়।

ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ চতুৰ্থ ৰাজ্যিক সন্মিলনে ৰাজহুৱা স্বাস্থ্যসেৱা আৰু ঔষধৰ মূল্যবৃদ্ধি, যোৰহাটত অৱস্থিত টোকোলাইচাহ গৱেষণা কেন্দ্ৰ পুনৰ্ৰাজীৱিত কৰা, নতুন ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতি প্ৰত্যাহাৰ, মৰণোত্তৰ দেহদান প্ৰক্ৰিয়াত হোৱা ব্যয় চৰকাৰে বহন কৰা, অসমত মৰণোত্তৰ অংগদান, অংগ প্ৰতিস্থাপন আৰু টিচু বেংকৰ সুবিধা উপলব্ধ কৰা, জলবায়ু পৰিৱৰ্তন আদি সন্দৰ্ভত প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰে। সন্মিলন সফল কৰাৰ ক্ষেত্ৰত তেজপুৰৰ যুক্তিবাদী

আৰু বিজ্ঞানমনস্ক জনসাধাৰণৰ সহযোগিতা আৰু অভ্যৰ্থনা সমিতিৰ কৰ্মকৰ্তাসকলৰ অক্লান্ত পৰিশ্ৰমক সকলোৰে প্ৰশংসা কৰে।

ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ চতুৰ্থ কেন্দ্ৰীয় সন্মিলন উপলক্ষে ৰাজ্যিক ভিত্তিত অনুষ্ঠিত ৰচনা প্ৰতিযোগিতাৰ ফল তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে ঘোষণা কৰা হৈছে।

ক-শাখা (স্কুলৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে)

প্ৰথম স্থান : পৰিস্মিতা কোচ, হেম বৰুৱা উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়, শিলঘাগৰি, শোণিতপুৰ।

দ্বিতীয় স্থান : মিতালী দেৱী, অসম ভেলী একাডেমী, নলবাৰী আৰু পৰিস্মিতা দাস, বৰপাত্ৰদ'ল উচ্চবিদ্যালয়, কালুগাঁও, শিৱসাগৰ।

তৃতীয় স্থান : বিশাল দাস, ডাইমেনচন একাডেমী চিনিয়ৰ চেকেণ্ডাৰী স্কুল, তেজপুৰ আৰু প্ৰাৰ্থনা কাকতি, নদুৱাৰ জাতীয় বিদ্যালয়, জামুগুৰিহাট, শোণিতপুৰ।

খ-শাখা (কলেজৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে)

প্ৰথম স্থান : কুকিলা ৰাজখোৱা, সন্দিকৈ মহাবিদ্যালয়, গুৱাহাটী।

দ্বিতীয় স্থান : টিনা তালুকদাৰ, দিচপুৰ মহাবিদ্যালয়, সুপ্ৰিয়া বৰা, নগাঁও মহাবিদ্যালয় আৰু প্ৰিয়া কলিতা, শিৱসাগৰ মহাবিদ্যালয়।

তৃতীয় স্থান : হিৰণ কলিতা, দক্ষিণ কামৰূপ মহাবিদ্যালয়, মিৰ্জা আৰু ডিম্পিমনি দত্ত, জগন্নাথ বৰুৱা মহাবিদ্যালয় যোৰহাট। ■

ৰাজ্যৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ প্ৰতিষ্ঠা দিৱস উদযাপন

অন্ধবিশ্বাস আৰু কুসংস্কাৰৰ বিপৰীতে সমাজত বিজ্ঞানমনস্কতাৰ প্ৰসাৰত ব্ৰতী অগ্ৰণী স্বেচ্ছাসেৱী অনুষ্ঠান ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ বিংশতিতম প্ৰতিষ্ঠা দিৱস উপলক্ষে ১৫ মে'ত ৰাজ্যৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত মঞ্চৰ শাখাসমূহে বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ প্ৰসাৰ, পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা ডাৰউইনৰ ক্ৰমবিকাশৰ তত্ত্ব প্ৰত্যাহাৰ সন্দৰ্ভত আলোচনা চক্ৰ, পৰিৱেশ সুৰক্ষা, জনস্বাস্থ্য সজাগতাকে ধৰি বিভিন্ন অনুষ্ঠানৰ আয়োজন কৰে। সিদিনাই মঞ্চৰ শাখাসমূহে ৰাজ্যৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত ডাৰউইনৰ বিৱৰ্তন তত্ত্ব পাঠ্যক্ৰমত পুনৰ প্ৰৱৰ্তনৰ আৱেদন-পত্ৰত স্বাক্ষৰ সংগ্ৰহৰ অভিযান আৰম্ভ কৰে।

গুৱাহাটীত অসম সাহিত্য সভাৰ লক্ষ্মীৰাম বৰুৱা সভাগৃহত আয়োজন কৰা 'বিজ্ঞান, ধৰ্ম আৰু ডাৰউইনৰ তত্ত্ব' শীৰ্ষক বিষয়ৰ ওপৰত অনুষ্ঠিত আলোচনা চক্ৰত বিশিষ্ট জীৱবিজ্ঞানী, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰাক্তন উপাচার্য তথা বৰ্তমান গিৰিজানন্দ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আচার্য অধ্যাপক অলক কুমাৰ বুঢ়াগোহাঁইয়ে নিৰ্দিষ্ট বক্তাৰ ভাষণ প্ৰদান কৰি কয়, 'শিক্ষা-সংস্কৃতি আদি সমাজৰ প্ৰায় সকলো ক্ষেত্ৰতে শাসক গোষ্ঠীৰ চিন্তা আৰু দৰ্শন প্ৰতিফলিত হয়।' সেয়ে পাঠ্যক্ৰমত চৰকাৰে বিচৰা ধৰণে দৰ্শন প্ৰতিফলিত হয় আৰু পাঠ্যক্ৰমৰ জৰিয়তেই অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক, সামাজিক সকলো ক্ষেত্ৰত নিয়ন্ত্ৰণ সাব্যস্ত কৰে আৰু নিজৰ আদৰ্শ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব বিচাৰে। বিশ্ববিদ্যালয়সমূহ নামত স্বতন্ত্ৰ যদিও প্ৰকৃততে ৰাষ্ট্ৰৰ নিয়ন্ত্ৰণত থাকে। ভাৰতত ডাৰউইনক শিক্ষাৰ পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা আঁতৰোৱাৰ বিষয়টোৰ পটভূমিও ৰাষ্ট্ৰৰ উদ্দেশ্যৰ সৈতে জড়িত। যুক্তিবাদবিৰোধী আৰু অন্ধবিশ্বাসী লোকৰ অভাৱ নথকা দেশত এই

কথাবোৰ বেছি ভয়ংকৰ হৈ পৰিছে। এচাম বিজ্ঞানীয়েও বৈজ্ঞানিক গৱেষণা আৰু কাম-কাজতো ধৰ্মীয় কথা-বতৰা সুমুৱাই লৈছে। কিন্তু আমি ডাৰউইনৰ তত্ত্বক ৰক্ষা কৰিব লাগিব। ডাৰউইনৰ তত্ত্ব নোহোৱা কৰা মানে বিজ্ঞানৰ মৌলিক কথাবোৰৰ পৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক আঁতৰাই ৰাখিব বিচৰা বুলি ড° বুঢ়াগোহাঁইয়ে ভাষণ প্ৰসংগত উল্লেখ কৰে। ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ সভাপতি ড° কালী প্ৰসাদ শৰ্মাৰ সঞ্চালনাত অনুষ্ঠিত সভাত বিশিষ্ট চিন্তাবিদ তথা সমাজবিজ্ঞানী ড° হীৰেন গোহাঁই, বিজ্ঞান মঞ্চৰ প্ৰতিষ্ঠাপক সভাপতি তথা উদ্ভিদ বিজ্ঞানী ড° চন্দ্ৰমোহন শৰ্মা, শংকৰদেৱ নেত্ৰালয়ৰ সভাপতি তথা চকুৰোগ বিশেষজ্ঞ ডাঃ হৰ্ষ ভট্টাচাৰ্য, শিক্ষাবিদ ইন্দ্ৰানী দত্ত, কটন বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পদাৰ্থ বিজ্ঞান বিভাগৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক ড° পবন কুমাৰ চহৰীয়া, প্ৰবীণ সাংবাদিক হাইদৰ হুছেইন আৰু নিত্য বৰা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক আব্দুল মান্নান, গুৱাহাটী এইমছৰ এনাটমী বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপিকা ৰুণমণি ডেকা, অসম চৰকাৰৰ পানী যোগান আৰু নগৰ উন্নয়ন বিভাগৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত মুখ্য অভিযন্তা সত্যব্ৰত শৰ্মা, প্ৰবীণ বাঁওপছী নেতা হেমন দাস প্ৰমুখ্যে বহু বিশিষ্ট শিক্ষাবিদ, বিজ্ঞানী, সমাজবিজ্ঞানী, সমাজকৰ্মী আৰু প্ৰায় দুই শতাধিক বিজ্ঞানমনস্ক লোকে অংশগ্ৰহণ কৰে আৰু সভাগৃহ ঠাই খাই পৰে।

শিক্ষাবিদ-সমাজবিজ্ঞানী তথা গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ৰাজনীতি বিজ্ঞান বিভাগৰ অধ্যাপক ড° অখিল ৰঞ্জন দত্তই 'বিজ্ঞানৰ ইতিহাস আৰু সভ্যতাৰ জয়গান' শীৰ্ষক বিষয়ত আমন্ত্ৰিত অতিথিৰ ভাষণ প্ৰদান কৰি কয় যে, মানৱ সভ্যতাৰ অগ্ৰগতিত বিজ্ঞান তথা

বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ অৱদান অনস্বীকাৰ্য। আধুনিক সমাজ আৰু সভ্যতাত ধৰ্মৰ সৈতে বিজ্ঞানৰ দ্বন্দ্ব আৰু সংঘাত এবাৰ নোৱৰা বিষয়। বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ প্ৰসাৰ সমাজৰ উত্তৰোত্তৰ প্ৰগতিৰ বাবেই প্ৰয়োজনীয় বুলি অধ্যাপক দত্তই কয়। ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষানীতি, ২০২০ৰ প্ৰসংগ উত্থাপন কৰি শিক্ষাবিদ গৰাকীয়ে কয় যে এই নীতি প্ৰণয়নৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট আসোঁৱাহ আছে। আলোচনা সভাত ড° হীৰেন গোহাঁই আৰু ড° পবন কুমাৰ চহৰীয়েই বক্তব্য দাঙি ধৰি কয় যে ডাৰউইনৰ তত্ত্ব পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা বাদ দিয়াৰ আঁৰত গভীৰ চক্ৰান্ত আছে। জনগণক অন্ধবিশ্বাসৰ মাজত ডুবাই ৰখাটোৱেই বৰ্তমান শাসক শ্ৰেণীৰ উদ্দেশ্য হৈ পৰিছে বুলি বক্তাসকলে ভাষণত উল্লেখ কৰে।

অনুষ্ঠানৰ আৰম্ভণিতে মঞ্চৰ পতাকা উত্তোলন কৰে সভাপতি ড° কালী প্ৰসাদ শৰ্মাই। সভাৰ উদ্দেশ্য ব্যাখ্যা কৰি বিজ্ঞান মঞ্চৰ সাধাৰণ সম্পাদক কমলেশ গুপ্তাই ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰে। সভাত মঞ্চই প্ৰকাশ কৰা ‘আজিও আক্ৰান্ত ডাৰউইনৰ তত্ত্ব’ শীৰ্ষক পুস্তিকাখন উন্মোচন কৰি ডাঃ হৰ্ষ ভট্টাচাৰ্যই কয় যে জীৱজগত সম্পৰ্কে, বিভিন্ন ৰোগ আৰু প্ৰতিকাৰৰ উপায় উদ্ভাৱনৰ বাবে জ্ঞান আহৰণৰ ক্ষেত্ৰত ডাৰউইনৰ মৌলিক তত্ত্ব অস্বীকাৰ কৰা সম্ভৱ নহয়। অলপতে তেজপুৰত অনুষ্ঠিত মঞ্চৰ কেন্দ্ৰীয় সন্মিলন উপলক্ষে ৰাজ্যিক ভিত্তিত আয়োজন কৰা ৰচনা প্ৰতিযোগিতাত খ-শাখা (কলেজৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে) প্ৰথম স্থান লাভ কৰা সন্দিকৈ মহাবিদ্যালয়ৰ কুকিলা ৰাজখোৱা আৰু দ্বিতীয় স্থান লাভ কৰা দিছপুৰ মহাবিদ্যালয়ৰ টিনা তালুকদাৰক পুৰস্কাৰ প্ৰদান কৰা হয়। অনুষ্ঠানৰ আৰম্ভণিতে মঞ্চ গীত পৰিবেশন কৰে ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ বেলাতলা-বশিষ্ঠ শাখাৰ শিল্পী সকলে।

ৰাজ্যৰ গোৱালপাৰা, তিনিচুকীয়া, ডুমডুমা, শিৱসাগৰৰ ডিমৌ, নগাঁৱৰ ননৈ আদি শাখাই ১৪ মে’ৰ দিনা প্ৰতিষ্ঠা দিৱস উদযাপন কৰে। তিনিচুকীয়া মহাবিদ্যালয়ত অনুষ্ঠিত সভাত মুখ্য অতিথি তথা আলোচক হিচাপে অংশগ্ৰহণ কৰে বিশিষ্ট লেখক-শিক্ষাবিদ তথা মঞ্চৰ মুখপত্ৰ ‘সমীক্ষণ’ৰ মুখ্য সম্পাদক ড° পৰমানন্দ মজুমদাৰ

আৰু ডিব্ৰুগড়ৰ অসম চিকিৎসা মহাবিদ্যালয়ৰ এনাটমী বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপিকা ডাঃ অনুৰাধা বৰুৱাই।

গোলাঘাটত ১৪ আৰু ১৫ মে’ত দুদিনীয়া কাৰ্যসূচীৰে বিজ্ঞান মঞ্চৰ প্ৰতিষ্ঠা দিৱস উদযাপন হয়।

কামৰূপ জিলাৰ ৰঙিয়াত বক্তৃতানুষ্ঠান, ছাত্ৰ ছাত্ৰীৰ মাজত কুইজ প্ৰতিযোগিতা, যাদু প্ৰদৰ্শনৰ আঁৰত থকা বিজ্ঞান আদি বিষয়ত সিদ্ধিনাথ বিদ্যামন্দিৰত আকৰ্ষণীয় অনুষ্ঠানৰ আয়োজন কৰা হয়। দক্ষিণ কামৰূপৰ মিৰ্জাত বৰিহাটৰ নিকটবৰ্তী তাতিবামা আঞ্চলিক হাইস্কুলৰ সহযোগত ১৩ মে’ত ‘বিজ্ঞান আৰু অন্ধবিশ্বাস’ শীৰ্ষক আলোচনা সভা অনুষ্ঠিত হয়। মঞ্চৰ সাধাৰণ সম্পাদক কমলেশ গুপ্তাই বিদ্যালয়খনৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক উদ্দেশ্যি আলোচনা আগবঢ়ায়। মঙলদৈত মঞ্চৰ বিংশতিতম প্ৰতিষ্ঠা দিৱস দৰং জিলা সমিতিয়ে যথেষ্ট সংখ্যক ছাত্ৰছাত্ৰী, শিক্ষক আৰু ৰাইজৰ উপস্থিতিত সফলভাৱে উদযাপন কৰে। আকস্মিক বক্তৃতাপ্ৰতিযোগিতাত কেইবাখনো বিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অংশগ্ৰহণ কৰে। নগাঁৱৰ দক্ষিণ ননৈ উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ত ‘বৈজ্ঞানিক মানসিকতা আৰু ডাৰউইনৰ বিৰতনবাদ’ শীৰ্ষক বক্তৃতানুষ্ঠান হয়। নগাঁৱৰ ৰাইদঙীয়া হলিৰাম শইকীয়া উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ত প্ৰতিষ্ঠা দিৱস উপলক্ষে আয়োজিত বক্তৃতানুষ্ঠানত শতাধিক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত ‘বৈজ্ঞানিক মানসিকতা আৰু ডাৰউইনৰ বিৰতনবাদ’ শীৰ্ষক বিষয়ত মনোগ্ৰাহী বক্তব্য আগবঢ়ায় কলিয়াবৰ মহাবিদ্যালয়ৰ পদাৰ্থ বিজ্ঞানৰ অধ্যাপক পৰাগ দাহালে।

গোৱালপাৰাত শিক্ষার্থী, শিক্ষাবিদ, যুক্তিবাদী মানুহ আৰু মঞ্চৰ সদস্যসকল গোৱালপাৰা মহাবিদ্যালয়ৰ গেটৰ সন্মুখত সমবেত হৈ পথসভা কৰে। গোৱালপাৰা মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰাক্তন অধ্যক্ষ আৰু প্ৰাণীবিজ্ঞানী ড° ৰতন চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্যই ডাৰউইনৰ বিৰতনৰ তত্ত্ব ব্যাখ্যা কৰি কৰে।

তিনিচুকীয়া জিলাৰ ডুমডুমা শাখাৰ উদ্যোগত ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ বিংশতিতম প্ৰতিষ্ঠা দিৱস সাতভনী জাতীয় বিদ্যালয়ত উদযাপন কৰা হয়।

বিজ্ঞান মঞ্চৰ তেজপুৰ শাখাৰ উদ্যোগত প্ৰতিষ্ঠা দিৱস উপলক্ষে তেজপুৰ চায়েঞ্চ একাডেমীৰ শ্ৰেণী

কোঠাত 'আধুনিক জীৱ বিজ্ঞানলৈ ডাৰউইন তত্ত্বৰ অৱদান' শীৰ্ষক বক্তৃতানুষ্ঠানত বক্তব্য আগবঢ়ায় তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আণৱিক জীৱ বিজ্ঞান আৰু জৈৱ প্ৰযুক্তিবিদ্যা বিভাগৰ ড° কল্যাণ কুমাৰ হাজৰিকাই। দৃশ্য-শ্ৰব্য মাধ্যমৰ যোগেদি আগবঢ়োৱা বক্তৃতাত ড° হাজৰিকাই পৃথিৱীত প্ৰাণীৰ জন্ম, ইয়াৰ বিৱৰ্তনৰ ইতিহাস ব্যাখ্যা কৰে।

ঢেকীয়াজুলি শাখাৰ উদ্যোগত হৈ যোৱা সজাগতা সভাত 'বিদ্যালয়ৰ পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা ডাৰউইনৰ ক্ৰমবিকাশ তত্ত্ব প্ৰত্যাহাৰৰ বিপৰীতে ইয়াৰ প্ৰয়োজনীয়তা' শীৰ্ষক আলোচনা আৰু ছাত্ৰ ছাত্ৰীৰ মাজত বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতাৰ আয়োজন কৰা হয়।

ডিব্ৰুগড়ত ড° পৰমানন্দ মজুমদাৰে প্ৰতিষ্ঠা দিৱসৰ তাৎপৰ্য ব্যাখ্যা কৰে। আনহাতে শিক্ষাৰ পাঠ্যক্ৰমত ডাৰউইনৰ বিৱৰ্তন তত্ত্ব পুনৰ প্ৰৱৰ্তন শীৰ্ষক আলোচনা আগবঢ়ায় যুক্তিবাদী লেখিকা তথা যোৰহাটৰ অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ড° বৰ্নালী দাস বৰুৱাই।

কামৰূপৰ বকোত বকো সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি সুৰেন চন্দ্ৰ কলিতা আৰু জবা পাঠক ডেকাই আঁত ধৰা 'অন্ধবিশ্বাস আৰু কুসংস্কাৰ দূৰীকৰণত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ ভূমিকা' শীৰ্ষক বক্তৃতানুষ্ঠানত বহু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অংশগ্ৰহণ কৰে। প্ৰতিষ্ঠা দিৱসৰ লগত সংগতি ৰাখি ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ মাজত আকস্মিক বক্তৃতা আৰু কবিতা আবৃত্তি প্ৰতিযোগিতাও অনুষ্ঠিত কৰা হয়। বৰপেটা জিলাত কয়াকুছি শাখাৰ উদ্যোগত ডাৰউইনৰ বিৱৰ্তনবাদ শীৰ্ষক আলোচনা আৰু চহী সংগ্ৰহ কৰা হয়। গোলাঘাট শাখাৰ কাৰ্যকৰী সভাপতি অধিবক্তা ভৱেশ দত্তৰ সভাপতিত্বত ১৪ মে তাৰিখে শিশু ভৱন বিদ্যালয়ত এখন সভা অনুষ্ঠিত হয়। শাখাই ১৫ মে তাৰিখে তিৰুৱাল হাইস্কুলত আঠগাঁও জাতীয় বিদ্যালয়ৰ সহযোগত প্ৰধান শিক্ষক নিত্যানন্দ বৰাৰ সঞ্চালনাত বিজ্ঞান, বিশ্বাস আৰু অন্ধবিশ্বাসৰ বিষয়ত আলোচনা চক্ৰ অনুষ্ঠিত হয়। আলোচক হিচাবে অৱসৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক হেম ফুকনে বক্তব্য আগবঢ়ায়।

শিৱসাগৰৰ ডিমৌ শাখাৰ উদ্যোগত প্ৰতিষ্ঠা দিৱস উপলক্ষে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত চিত্ৰাংকন প্ৰতিযোগিতা আৰু

আলোচনা সভা হয়। গুৱাহাটীৰ পান্ডু মালিগাঁও শাখাৰ উদ্যোগত প্ৰতিষ্ঠা দিৱস উপলক্ষে 'জনবিজ্ঞান আন্দোলনৰ প্ৰসাৰৰ প্ৰাসঙ্গিকতা' শীৰ্ষক আলোচনা সভা হয়। বক্তব্য আগবঢ়ায় তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰিবেশ বিজ্ঞান বিভাগৰ প্ৰাক্তন মুৰব্বী অধ্যাপক তথা মঞ্চৰ কেন্দ্ৰীয় কমিটিৰ সভাপতি ড° কালী প্ৰসাদ শৰ্মাই। বিশ্বনাথ চাৰিআলি শাখাৰ উদ্যোগত এক ভিতৰুৱা গাঁও অঞ্চল খৰাশিমলুত ৰাফনী ঘৰত বিজ্ঞান শীৰ্ষক আলোচনা অনুষ্ঠিত কৰা হয়। সভাত নিৰ্দিষ্ট বক্তা হিচাপে বিশ্বনাথ মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰাক্তন অধ্যাপক ড° প্ৰদীপ মহন্ত দেৱ আৰু বিশ্বনাথ কৃষি মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যাপক ড° ভক্ত প্ৰসাদ গৌতমে অংশগ্ৰহণ কৰে। বিশ্বনাথ মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰাক্তন অধ্যাপক ধনেশ্বৰ বৰা দেৱে ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ লক্ষ্য উদ্দেশ্যে সন্দৰ্ভত বক্তব্য দাঙি ধৰে। ৰাজ্যৰ অন্যান্য প্ৰান্ততো ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ বিংশতিতম প্ৰতিষ্ঠা দিৱস উদযাপনৰ বাতৰি পোৱা গৈছে।

পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা বিৱৰ্তন তত্ত্বক বাদ দিয়াৰ বিৰুদ্ধে সভা অনুষ্ঠিত

“ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক আধুনিক বিজ্ঞান শিক্ষা আৰু জ্ঞানান্বেষণৰ পৰা বঞ্চিত কৰাটো গ্ৰহণযোগ্য হ'ব নোৱাৰে”

— হীৰেন গোহাঁই

চলিত শিক্ষাবৰ্ষৰ পৰা স্কুলীয়া শিক্ষাৰ পাঠ্যক্ৰমৰ বোজা হ্ৰাস কৰাৰ অজুহাতত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ শৈক্ষিক সংস্থা এন চি ই আৰ টি (NCERT) কৰ্তৃপক্ষই নৱম-দশম শ্ৰেণীৰ পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা চাৰ্লছ ডাৰউইনৰ জীৱৰ ক্ৰমবিকাশৰ তত্ত্ব প্ৰত্যাহাৰ কৰাৰ সিদ্ধান্তত গুৱাহাটী প্ৰেছ ক্লাবত অনুষ্ঠিত অসমৰ বিজ্ঞানী, বিশিষ্ট শিক্ষাবিদ আৰু সচেতন নাগৰিকৰ যৌথ সভাই গভীৰ উদ্বেগ প্ৰকাশ কৰিছে। ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ উদ্যোগত অনুষ্ঠিত ৰাজহুৱা সভাত বিশিষ্ট জীৱবিজ্ঞানী, অসম বিজ্ঞান সমিতিৰ প্ৰাক্তন সভাপতি তথা গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক ড° সোণেশ্বৰ শৰ্মাই উনবিংশ

শতিকাৰ প্ৰাকৃতিক বিজ্ঞানৰ বিশ্ববিশ্ৰুত মনীষী গৰাকীয়ে জীৱজগতৰ অস্তিত্ব আৰু ক্ৰমবিকাশ সম্পৰ্কে পুংখানুপুংখ অনুসন্ধান আৰু প্ৰমাণসিদ্ধ বৈজ্ঞানিক তত্ত্ব আগবঢ়াই আধুনিক বিজ্ঞানৰ পদ্ধতিগত চৰ্চা-গৱেষণা-উদ্ভাৱনৰ বাট মুকলি কৰাৰ ইতিহাস দাঙি ধৰি স্কুলীয়া শিক্ষাৰ পাঠ্যক্ৰমত ক্ৰমবিকাশ তত্ত্বৰ অন্তৰ্ভুক্তি অতি আৱশ্যক বুলি কয়। বিশিষ্ট বিজ্ঞানী তথা সাহিত্য অকাডেমি বঁটাৰে বিভূষিত জনপ্ৰিয় বিজ্ঞান লেখক ড° দীনেশ চন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে স্কুলীয়া পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা চাৰ্লছ ডাৰউইনৰ জীৱৰ ক্ৰমবিকাশৰ তত্ত্ব প্ৰত্যাহাৰ কৰাৰ সিদ্ধান্তত সমগ্ৰ দেশৰ বিজ্ঞানী মহল আৰু দেশ-বিদেশৰ শৈক্ষিক সম্প্ৰদায়ৰ মাজত ব্যাপক প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি হৈছে বুলি কৈ ইয়াৰ প্ৰতিবাদ হোৱা উচিত বুলি মত প্ৰকাশ কৰে। কটন বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পদাৰ্থ বিজ্ঞান বিভাগৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক তথা বিশিষ্ট বিজ্ঞান লেখক ড° পবন কুমাৰ চহৰীয়াই ডাৰউইন তত্ত্বৰ উপৰত হোৱা প্ৰাচীন পত্নীসকলৰ আক্ৰমণৰ ইতিহাস দাঙি ধৰে আৰু ভৱিষ্যত প্ৰজন্মক বিজ্ঞানৰ মৌলিক জ্ঞানৰ পৰা আঁতৰত ৰখাৰ এই সিদ্ধান্ত প্ৰত্যাহাৰৰ দাবী জনায়। চিন্তাবিদ-সমাজবিজ্ঞানী ড° হীৰেন গোহাঁয়ে ডাৰউইনৰ তত্ত্ব পৰিহাৰ কৰি স্কুলীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক আধুনিক বিজ্ঞান শিক্ষা আৰু জ্ঞানান্বেষণৰ পৰা বঞ্চিত কৰাটো গ্ৰহণযোগ্য হ'ব নোৱাৰে বুলি কয় আৰু এয়া বিজ্ঞান, যুক্তিবাদ, স্বাধীন চিন্তা আৰু বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ ওপৰতে আক্ৰমণ বুলি অভিমত প্ৰকাশ কৰে। সভাত উ পস্থিত কেইবাগৰাকীও বিশিষ্ট বিজ্ঞানী, সমাজ বিজ্ঞানী, শিক্ষাবিদ, বুদ্ধিজীৱীয়ে মত প্ৰকাশ কৰি এনে বিজ্ঞান বিৰোধী সিদ্ধান্ত প্ৰত্যাহাৰ কৰিব লাগে বুলি মত প্ৰকাশ কৰি। সভাই স্কুলীয়া শিক্ষাৰ পাঠ্যক্ৰমৰ পৰা বিৱৰ্তন তত্ত্বক বাদ দিয়াৰ বিজ্ঞান আৰু শিক্ষা বিৰোধী সিদ্ধান্ত প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ আৰু ক্ৰমবিকাশৰ তত্ত্ব পুনৰ বাহাল ৰাখিবলৈও কেন্দ্ৰীয় মানব সম্পদ মন্ত্ৰালয় আৰু

NCERT দাবী জনাই প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰে। আন এটি প্ৰস্তাৱযোগে সভাৰ সিদ্ধান্তৰ সপক্ষে চহী সংগ্ৰহ কৰি সংশ্লিষ্ট কৰ্তৃপক্ষলৈ স্মাৰকপত্ৰ প্ৰেৰণৰ সিদ্ধান্ত লোৱা হয়। এই সম্পৰ্কে বিশিষ্ট অভিযন্তা নজীৰউদ্দীন আহমেদে উত্থাপিত প্ৰস্তাৱ সৰ্বসন্মতিক্ৰমে গৃহীত হয়। সেইমৰ্মে যোৱা ২৫ জুন তাৰিখে সংগৃহীত দুই সহশ্ৰাধিক স্বাক্ষৰ এনচিইআৰটি-ৰ সঞ্চালকলৈ প্ৰেৰণ কৰা হয়। আৰম্ভণিতে সভাৰ উদ্দেশ্য বাখ্যা কৰে সম্পাদক কমলেশ গুপ্তই। সভাত সভাপতিত্ব কৰে তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰাক্তন অধ্যাপক ড° কালী প্ৰসাদ শৰ্মাই।

ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ

বিশ্ব পৰিবেশ দিৱস উদযাপন

ধৰিত্ৰী জৈৱ বৈচিত্ৰ্য বাহাল ৰাখি বিশ্ব পৰিবেশৰ ভাৰসাম্য ৰক্ষা তথা মানৱজাতিৰ ভৱিষ্যৎ সুৰক্ষিত ৰখাৰ লক্ষ্যৰে ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ পৰিবেশ কৰ্মসূচী (ইউএনইপি)ৰ এইবেলি বিশ্ব পৰিবেশ দিৱসৰ আহ্বান আছিল— ‘প্লাষ্টিক প্ৰদূষণ পৰাভূত কৰক।’ এই আহ্বানমৰ্মে সমগ্ৰ বিশ্বৰ লগতে অসমৰ জিলাই জিলাই অসমৰ আগশাৰীৰ স্বেচ্ছাসেৱী সংগঠন ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চই “এবাৰ ব্যবহাৰযোগ্য প্লাষ্টিক” বিৰুদ্ধে তিনিৰ পৰা ছয় জুনলৈ চাৰিদিনীয়া সজাগতা অভিযান চলায়। আজি সামৰণি পৰা এই ৰাজ্যজোৰা অভিযানত জন সজাগতা সৃষ্টিৰ বাবে বিভিন্ন কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰিছিল। মঞ্চৰ বিভিন্ন শাখাসমূহে গ্ৰহণ কৰা কাৰ্যসূচীসমূহৰ ভিতৰত প্ৰচাৰ-পত্ৰ বিতৰণ, পথসভা, শিক্ষানুষ্ঠানত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত সজাগতা সভা, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত চিত্ৰাংকণ, ৰচনা, কুইজ আদিৰ প্ৰতিযোগিতাৰ আয়োজন, পৰিবেশ সম্পৰ্কীয় তথ্য চিত্ৰ প্ৰদৰ্শন, বৃক্ষৰোপণ, বাটৰ নাট, চাইকেল ৰেলী ইত্যাদি।

৩ জুন তাৰিখে কামৰূপ মেট্ৰ জিলাৰ বামুণীমেদামৰ ওজা হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা বিদ্যা মন্দিৰ, কামৰূপ একাডেমী আৰু লালসিং একাডেমী স্কুলত ছাত্ৰ ছাত্ৰীৰ

মাজত সভা হয়। ৪ জুনত গোৱালপাৰা জিলাৰ নিউ গোৱালপাৰা কলা-কৃষ্টি সংঘৰ বাকৰিত আৰু শিবসাগৰ জিলাৰ চেপন আৰু বকতা সজাগতা সভা অনুষ্ঠিত হয়। ৫ তাৰিখে উত্তৰ লক্ষীমপুৰ জিলাৰ লালুক চাৰুকলা মহাবিদ্যালয়, বিশ্বনাথ জিলাৰ বিভিন্ন ঠাইত ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ উদ্যোগত চাইকেল ৰেলী, পথ সভা কৰা হয়। কামৰূপ মহানগৰ জিলাৰ বাঘৰবৰী হাইস্কুল, বৰসজাই জাতীয় বিদ্যালয়, চেণ্ট পিফেল, বাঘৰবৰী জাতীয় বিদ্যালয়, পান্ডু মালিগাঁও অঞ্চলৰ বিভিন্ন বিদ্যালয়ত সজাগতা সভা, কামৰূপ জিলাৰ মিৰ্জা আৰু বকো অঞ্চলত বৃক্ষৰোপণ, নগাঁও জিলাৰ বিভিন্ন ঠাইত বজাৰত সজাগতা অভিযান, শিৱসাগৰ জিলাত শিৱসাগৰ চহৰত অন্যান্য অনুষ্ঠানৰ সহযোগত বাটৰ নাট, চিত্ৰাংকন প্ৰতিযোগিতা, সজাগতা সভা, শোণিতপুৰ জিলাৰ তেজপুৰত চৰকাৰী উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ত সজাগতা সভা, বৰপেটা জিলাৰ কয়াকুছি, সৰুক্ষেত্ৰী, বৰপেটাত সজাগতা সভা, পদযাত্ৰা, তিনিচুকীয়া জিলাৰ তিনিচুকীয়া, নাহৰকটিয়া, ডুমডুমা অঞ্চলত সজাগতা সভা, পদযাত্ৰা, নলবাৰী জিলাৰ বৰঝাৰ হাইস্কুলত বৃক্ষৰোপণ আৰু অসম বিজ্ঞান সমিতিৰ সহযোগত সজাগতা সভা অনুষ্ঠিত কৰা হয়। চৰাইদেউ জিলাৰ মথুৰাপুৰ শাখা ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চই সন্মিলিত যুৱ সমাজ ৰ সহযোগত মথুৰাপুৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত বিশ্ব পৰিবেশ দিৱস পালন কৰে। গছ পুলি ৰোপণ, ছাত্ৰ ছাত্ৰী সকলৰ মাজত চিত্ৰাংকন প্ৰতিযোগিতা, পৰিবেশ সম্পৰ্কীয় তথ্য চিত্ৰ প্ৰদৰ্শন, পৰিবেশ সচেতনতা আৰু প্লাষ্টিক প্ৰদূষণ ৰোধ কৰাৰ উপায় সম্পৰ্কে আলোচনা হয়। গোৱালপাৰা জিলাৰ শিক্ষক নিখিল ৰাভাই ৰাংচাপৰা গাঁওখন কিদৰে অসমৰ অতি পৰিষ্কাৰ গাঁও হ'বলৈ পালে এই বিষয়ে বৰ্ণনা কৰে। মুকলি সভাখনত পুৰস্কৃত ছাত্ৰ ছাত্ৰীসকলক বঁটা প্ৰদান কৰাৰ লগতে HSLC পৰীক্ষাত সুখ্যাতিৰে উত্তীৰ্ণ হোৱা ছাত্ৰ সকলক সম্বৰ্ধনা জনোৱা হয়।

ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ মধ্য গুৱাহাটী শাখা আৰু জ্ঞান বিজ্ঞান সমিতিৰ উদ্যোগত টিচি স্কুলত বিশ্ব পৰিবেশ

দিৱস উপলক্ষে আয়োজিত সজাগতা সভা শতাধিক ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, শিক্ষক শিক্ষয়িত্ৰীৰ উপস্থিতিত অনুষ্ঠিত হয়। সভাৰ মূল বক্তা আছিল বিশিষ্ট বিজ্ঞান লেখক তপন কুমাৰ শৰ্মা। সন্দিকৈ কলেজৰ প্ৰবক্তা ড° নিৰ্মালী মেধিয়েও চমু বক্তব্য ৰাখে। সভাত সভাপতিত্ব কৰে সন্দিকৈ কলেজৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত অধ্যক্ষা ড° ইন্দিৰা বৰদলৈয়ে। টি চি স্কুলৰ অধ্যক্ষা শুভলকশ্মী বৰুৱাই সামৰণি ভাষণ আগবঢ়ায়। সোণাৰাম উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ সজাগতা সভাত অৱসৰী অতিৰিক্ত মুখ্য অভিযন্তা নজীব আহমেদে মূল আলোচনা আগবঢ়ায়, বিশিষ্ট বিজ্ঞান কৰ্মী বিপুলদেৱ শৰ্মা আৰু ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ কেন্দ্ৰীয় কমিটিৰ সদস্য নৰেন মহন্তই চমু ভাষণ দিয়ে। কাহিলিপাৰা উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয় কাহিলিপাৰা উচ্চমাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ সভাখনত বিজ্ঞান লেখক গৰ্গ তালুকদাৰ, সমাজকৰ্মী ৰতীশ দেৱ, অধিবক্তা অপূৰ্ব মুখাৰ্জীয়ে প্লাষ্টিক প্ৰদূষণৰ বিষয়ত কয়। তদুপৰি বঙাগাঁও, মৰিগাঁও, ধেমাজী, ডিব্ৰুগড়, আদি কৰি অন্যান্য জিলাতো ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ উদ্যোগত প্লাষ্টিক প্ৰদূষণৰ বিৰুদ্ধে প্ৰচাৰাভিযান কৰা হয়। পৰিৱেশ-পাৰিপাৰ্শ্বিকতা-জৈৱ বৈচিত্ৰ্য ধ্বংস, জলবায়ু পৰিৱৰ্তন তথা গোলকীয় উষ্ণতা বৃদ্ধি আদি বিষয়বোৰৰ উপৰি প্লাষ্টিক প্ৰদূষণে মানৱ সভ্যতা তথা ভৱিষ্যৎ প্ৰজন্মৰ বাবে কঢ়িয়াই অনা ভয়ংকৰ বিপদবোৰৰ বিষয়ে বিভিন্ন সভাত উল্লেখ কৰা হয়। তদুপৰি প্লাষ্টিক প্ৰদূষণ ৰোধ বা নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে যিমান পাৰি প্লাষ্টিক সামগ্ৰীৰ ব্যৱহাৰ কমাই অনা আৰু একেবিধকে পুনঃ পুনঃ ব্যৱহাৰ কৰি প্লাষ্টিক আৱৰ্জনাৰ পৰিমাণ হ্ৰাস কৰা, বৰ্জিত প্লাষ্টিক সামগ্ৰী য'তে-তেতে পেলাই দিয়াৰ সলনি ৰিচাইক'ল বা চক্ৰ-উৎপাদন প্ৰযুক্তিৰে পুনৰ ব্যৱহাৰৰ উপযোগী কৰাৰ বাবে সুবিধা কৰি দিবলৈ জনসাধাৰণৰ প্ৰতি আহ্বান জনোৱা হয়। অতি প্ৰয়োজনীয় ক্ষেত্ৰৰ বাহিৰে অন্যান্য ক্ষেত্ৰত প্লাষ্টিকৰ উৎপাদন বন্ধ কৰা আৰু প্লাষ্টিক সামগ্ৰীৰ প্ৰচলন নিয়ন্ত্ৰণ কৰাত চৰকাৰে গুৰুত্ব প্ৰদান আৰু আইন প্ৰণয়ন কৰিব লাগে বুলিও ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চই উল্লেখ কৰে।

চাহ-জনগোষ্ঠীৰ মাজত বৈজ্ঞানিক মানসিকতা প্ৰসাৰৰ কাম আৰম্ভ

চতুৰ্থ সন্মিলনৰ পাছত অনুষ্ঠিত প্ৰথম কেন্দ্ৰীয় সমিতিৰ বৈঠকত অন্যান্য অঞ্চলৰ লগত চাহ-জনগোষ্ঠীৰ মাজতো বৈজ্ঞানিক মানসিকতা প্ৰসাৰৰ কাম আৰম্ভ কৰাৰ লক্ষ্য আগত ৰাখি এটি চাহ-জনগোষ্ঠী উপ-সমিতি গঠিত হয়। সেই উপ-সমিতিৰ প্ৰথম বৈঠকতে অসমৰ তিনিচুকীয়া, চৰাইদেউ আৰু শোণিতপুৰ জিলাত প্ৰাথমিক কাম-কাজ আৰম্ভ কৰাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰা হয়। সেই মৰ্মে, জুন মাহৰ ১৭, ১৮ আৰু ২৫ তাৰিখে এই তিনি ঠাইত প্ৰস্তুতি সভা অনুষ্ঠিত হয়। এই প্ৰস্তুতি সভাত চাহ-জনগোষ্ঠীৰ শিক্ষিত যুৱক-যুৱতীসকলক লৈ তিনিখন কৰ্মশালা কৰাৰ সিদ্ধান্ত গৃহীত হয়। জুলাই মাহৰ ১০ আৰু ১১ তাৰিখে চৰাইদেউ জিলাৰ লাকুৱাত; ১৩, ১৪ আৰু ১৫ তাৰিখে তিনিচুকীয়াত আৰু জুলাই মাহৰ শেষ সপ্তাহত বিশ্বনাথ চাৰিআলিত কৰ্মশালাৰ দিন ধাৰ্য কৰা হৈছে। কৰ্মশালা সফল কৰাৰ বাবে তিনিচুকীয়াত ৰাণা চাংমাই, চৰাইদেউত সুশান্ত তাঁতি আৰু শোণিতপুৰত সুভ্ৰাংশ দেৱক আহ্বায়ক হিচাপে লৈ তিনিখন প্ৰস্তুতি কমিটি গঠিত হৈছে।

ডাৰউইনৰ বিবৰ্তন তত্ত্বৰ অপৰিহাৰ্যতাৰ বিষয়ে সজাগতা সভা

আজি ৩০ জুন (শুক্ৰবাৰে) পূব নলবাৰী জ্যেষ্ঠ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ত নতুন শিক্ষা নীতি আৰু ডাৰউইনৰ বিবৰ্তনবাদ শীৰ্ষক চেমিনাৰত মুখ্য বক্তা হিচাপে অংশগ্ৰহণ কৰি কমল নয়ন মিশ্ৰই ডাৰউইনৰ বিবৰ্তনবাদৰ প্ৰয়োজনীয়তা সম্পৰ্কে বিস্তৃতভাৱে বক্তব্য ৰাখে। ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ নলবাৰী শাখাৰ সভাপতি ফণীধৰ তালুকদাৰৰ

সভাপতিত্বত অনুষ্ঠিত আলোচনা চক্ৰত মঞ্চৰ ৰাজ্যিক সমিতিৰ উপসভাপতি প্ৰণৱজ্যোতি ডেকাই ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য সম্পৰ্কে বক্তব্য ৰাখে। পূব নলবাৰী কলেজৰ প্ৰবক্তা ড° ৰাজেশ কাকতি আৰু অধ্যক্ষ ড° হেমন্ত শৰ্মাই চমু বক্তব্য আগবঢ়ায়। সভাত জুনিয়ৰ কলেজৰ সমূহ শিক্ষক কৰ্মকৰ্তা আৰু প্ৰায় এক শতাধিক ছাত্ৰ ছাত্ৰী উপস্থিত থাকে। সভাপতি ফণীধৰ তালুকদাৰে অন্ধবিশ্বাস মুক্ত সমাজ সৃষ্টিৰ বাবে আগুৱাই আহিবলৈ অনুৰোধ জনায়।

কিশোৰী স্বাস্থ্য আৰু পৰিচ্ছন্নতা শীৰ্ষক সজাগতা সভা

আজি গুৱাহাটী মালিগাঁও অঞ্চলৰ অম্বিকাগিৰি উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ত শতাধিক ছাত্ৰীৰ মাজত 'কিশোৰী স্বাস্থ্য আৰু পৰিচ্ছন্নতা' শীৰ্ষক সজাগতা সভা অনুষ্ঠিত হয়। ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ পাণ্ডু মালিগাঁও শাখাৰ উদ্যোগত আয়োজিত সভাত অসম চৰকাৰৰ স্বাস্থ্য বিষয়া ডাঃ দীপ্তিৰেখা শৰ্মাই বয়ঃসন্ধিকাল আৰু কৈশোৰ অবস্থাত স্বাস্থ্য আৰু পৰিচ্ছন্নতাৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে মনোগ্ৰাহী আলোচনা আগবঢ়ায়। শেষত প্ৰশ্নোত্তৰপৰ্বতো কেইবাজনো ছাত্ৰী ভাগ লয়। সভাৰ আৰম্ভণিত উদ্দেশ্য ব্যাখ্যা কৰে ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ পাণ্ডু মালিগাঁও শাখাৰ সম্পাদক শিশিৰ ভট্টাচাৰ্যই। অম্বিকাগিৰি উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষিকাই সভাত সভাপতিত্ব কৰা অনুষ্ঠানত ইলোৰা বিজ্ঞান মঞ্চৰ পাণ্ডু মালিগাঁও শাখাৰ সভাপতি ভূপেন কলিতাই ভাষণ দিয়ে। অনুষ্ঠানত বিজ্ঞান মঞ্চৰ হিমাংশু দাস, কনক বৰ্মন, চুচেন হাজৰিকা প্ৰতুল দত্ত মিতা দত্ত, ভব ডেকা, প্ৰমোদ কুমাৰ হৰি কলিতা প্ৰমুখ কৰ্মকৰ্তা আৰু শিক্ষক শিক্ষিকা উপস্থিত আছিল। ■